

ZANMGOVOREIPIŠU: Slobodan G. Marković, Anamari Repić, Nataša Vučković, Miroslava Pudar, Damir Dizdarević, Duško Radosavljević, Savo Pejčinovski, Srđan Dvornik, Marko Savković, Jicak Gitlman, Brankica Janković, Mirko Dautović, Momčilo Pantelić, Sanja Živković, Aleksandra Mijalković, Zoran Andrić, Jaroslav Pecnik, Ljuba Đorđević, Boris Varga...

3

NOVI MAGAZIN

BROJ 761

ISSN 2217-5628

9 772217 562008 >

19. II 2026.

**Nova faza
neizvesnosti za Srbe
na Kosovu**

**Stranci bez
svojih bolnica
i škola**

**Severna Makedonija
Kolumbija na
Balkanu!?**

**Odjeci Minhenskog
bezbednosnog
forumu**

**Evropa bira
slobodu i
globalnu
saradnju**

SAVO MANOJLOVIĆ

**GRAĐANI PROTIV
USTAVNOG
OKUPATORA**

3 NOVI 3 MAGAZIN

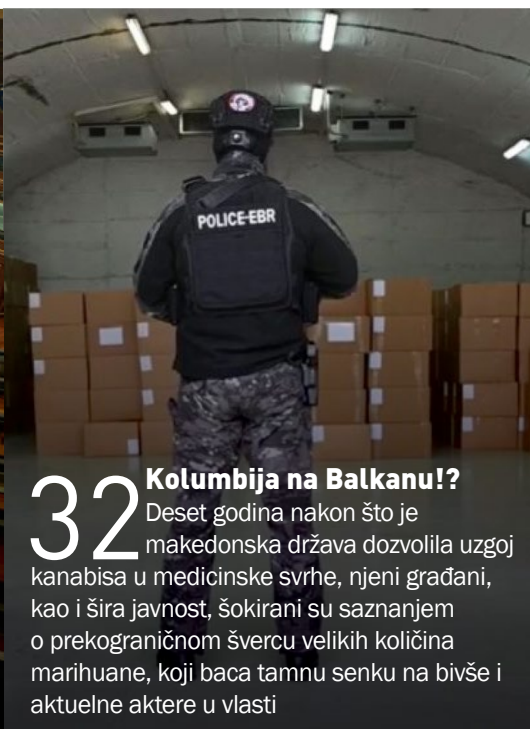
PRATITE
NAS

You Tube
KANAL

8 Stranci bez svojih bolnica i škola
Najave o integraciji srpskog zdravstva i školstva u kosovski sistem poklapaju se s početkom prve faze pune primene Zakona o strancima, koja počinje od 15. marta. U formalno-pravnom smislu, Zakon o strancima kao opšti pravni akt primenjuje se na sve osobe koje nemaju kosovsko državljanstvo ili regulisan boravišni status.

32 Kolumbija na Balkanu!?
Deset godina nakon što je makedonska država dozvolila uzgoj kanabisa u medicinske svrhe, njeni građani, kao i šira javnost, šokirani su saznanjem o prekograničnom švercu velikih količina marihuane, koji baca tamnu senku na bivše i aktuelne aktere u vlasti

43 Evropa bira slobodu i globalnu saradnju
Najveća pretnja po globalnu bezbednost dolazi od sila kojima je draže uništenje institucija nego njihova reforma, što su pre svega SAD i Rusija

FOTO: SINIŠA OBRENIĆ

INTERVJU

16 Građani protiv ustavnog okupatora

Borbu za promene volim da poredim sa sportom, pa kažem, ako hoćete da osvojite šampionat, nije bitno ko će dati koliko koševa. Ako vidite da je neko u boljoj poziciji, prosto ćete mu u tom momentu dodati loptu, kaže lider pokreta Kreni–Promeni Savo Manojlović, koji podržava studentsku listu i zajednički nastup opozicionih snaga

SRBIJA

20 Nekom matica, nekom maćeha

22 Ubrzano udaljavanje od Evrope

23 Mito i pritisci naprednjaka

26 Sve će to narod (na)platiti

28 Nova geopolitika 21. veka

30 Dobri čovek iz Mokrina

REGION

35 U izbornim raljama partija

SVET

38 Džefri Epstajn i zli, stari svet

40 Vojna „kenezijanska“ ekonomija

42 Na Zapadu svašta novo

KULTURA

46 Čas dete, čas tata

48 Poziv na osvešćenje i empatiju

52 (Ne)ostvarene teorije

55 Čuvar vrijednosti boljeg svijeta

56 Put(ovanje) u 1984.

PRILOG

58 Oni koji znaju istinu počivaju u Beogradu

RUBRIKE

04 Arena
08 Širi ugao
62 Ogled

5 minuta sa...

Slobodanom G. Markovićem

Istoričaru Slobodanu G. Marković ključna katedra je na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, ali predaje i na više univerziteta u svetu, i to sa bogatim opusom koji obuhvata i njegovu doktorsku temu – političku antropologiju. Ovih dana su studenti ponovo u žiži, što zbog protesta koje učestalo organizuju, što zbog sve težih napada policije i poklonika vlasti, pa je naše prvo pitanje koliki značaj za očekivane sveukupne promene u Srbiji ima studentski pokret?

„Studentski pokret ima izuzetan značaj zato što je pokazao koliki je demokratski potencijal zemlje. Već tokom protesta koji su prethodili studentskom, kao što su ‘Srbija protiv nasilja’, videlo se koliki je broj građana koji izlazi na proteste koje nije direktno organizovala politička opozicija“, kaže profesor Marković.

Kažete da je potencijal za promene veliki.

Da i iz nekog razloga opozicione političke stranke ne mogu ceo taj potencijal da obuhvate. Studentski pokret je uspeo da obuhvati mnogo veći opseg tog nezadovoljstva i pokazao je da postoji velika želja građana Srbije da dođe do demokratizacije društva, do obnove rada institucija, poštovanja Ustava, vladavine prava i u tom smislu je njegova velika istorijska uloga.

A sa druge strane, na međunarodnom planu, zbog godina insistiranja na stabilokraciji, što je u odgovornost Brisela i pojedinih zemalja članica Evropske unije, posebno Nemačke u vreme Angele Merkel, nije dovoljno sagledano koliko zapravo građana Srbije želi ono što bismo uslovno mogli da nazovemo evropska Srbija. Ili, ako hoćete, demokratska Srbija jer je to širi pojam sada i mislim da je studentski pokret prosto skrenuo pažnju na to.

Kao dak Kembridža, znate koliko je politička propaganda značajna, što se pokazalo u slučaju Bregzita

u Britaniji. Koliko je činjenica da su opozicione partije malog dometa posledica propagande koju režim sprovodi u Srbiji?

To je posledica celog tog poretka stabilokratije, nedovoljno kritički usmerenog javnog mnjenja i, naravno, niza stvari koje su uzete zdravo za gotovo. Da je uspostavljeno građansko društvo, da je ono tu posle 2000. i da nije doživelo eroziju od 2012, što je zbirno redukovalo mogućnost društva da se suprotstavi državi, a onda i mogućnost uticaja opozicionih političkih stranaka.

Druga stvar, koja opet nije vezana samo za Srbiju; postoje dve vrste artikulacije, jedna je da građani izgube poverenje u klasične političke stranke, što se desilo privremeno u Grčkoj, a trajno u Italiji. Druga mogućnost je da izgube poverenje u to da političke stranke mogu da dovedu do promene. I to se dogodilo u Srbiji, i nesumnjivo je rezultat prilično uspešnog marketinga vladajućih političkih struktura.

Studentski pokret se više, čini se, vezuje za značajne datume. Ponovo je bio skup na Sretnje, ne samo u Kragujevcu nego i u Orašcu. Koliko to ima simbolički, a koliko može negativno da utiče na ciklus promena i na njihovu sadržinu kasnije?

U generaciji Zed drugačije se gleda na te istorijske događaje nego u starijim generacijama koje su prisustvovala samo onome što se desilo ovde devedesetih godina, kada su ti istorijski narativi zapravo korišćeni za podele. Zed generacija prihvata ne samo svoje istorijske nego sve moguće istorijske narative. To ste videli po saradnji, recimo, studenata iz Novog Pazara sa ostalim studentima. Oni nemaju nikakav problem s tim, a recimo bebi-bumeri i drugi bi to mnogo više imali kao problem. Tako da to korišćenje istorijske simbolike je pre svega želja da oni kažu: „Mi smo Srbija, a ne neko drugi. Ne može samo neko drugi da maše zastavom. Ta zastava pripada i nama.“ I u tom smislu

su oni delegitimisali vladajući režim upravo time što su uzeli zastavu u ruke.

A što se tiče Sretenja, Sretenjski ustav je zaista fenomen, nema veze što on na kraju nije važio, ali imao je čak neke naprednije odredbe od mnogo ustava danas; pritvor samo tri dana, recimo. Dobro je pozivati se na to i obnova ustavnosti je od ključnog značaja.

Što se tiče ovih drugih stvari, srpsko društvo je podeljeno i ako hoćete da napravite promenu, morate da imate inkluzivan pokret; ne možete da imate samo, kako bismo to u Beogradu rekli, pokret u krugu dvojke. Da to neće dovesti do neke veće promene, videli su i studenti i prosto pokušali da na neki način sve to prevaziđu. A kako se kaže, prema svetu i tropar, pa će na Vidovdan govoriti o tom danu, ali ne mislim da će to ključno uticati na kasnije tokove. Na njih će uticati dinamika onoga što se dešava u regionu, dinamika evropskih integracija koja se ubrzava i težnja Srbije da nađe neko mesto u svemu tome. Ono se može definisati na različite načine, ali je nemoguće izbeći institucionalne odnose, i to bliske institucionalne odnose sa Briselom. Jednostavno od toga ne možete da pobegete jer ste sa svih strana tome okrenuti.

Povod za proteste je pad nastrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu, kad je ubijeno 16 ljudi. Taj slučaj ni do danas nije pravno rešen, a 15 meseci kasnije režim ima tri ključna, čini se, protivnika - slobodne medije, pravosuđe i autonomni univerzitet. Hoće li uspeti da se odbrane?

Ja bih dodao i četvrti i peti, opozicione političke stranke i nevladine organizacije, bez obzira na to što možda deluje da su u drugom planu iz raznih razloga. Ali teško je predvideti. Mislim da će zavistiti i od događaja u regionu. Uskoro idu izbori u Mađarskoj, koji će biti veoma

važni, a posle toga i jedna vrsta redefinisanja EU. Prosto treba da vodite računa da atmosfera može naglo da se promeni nakon sklapanja mira kojem se svi nadamo u Ukrajini i eventualne promene nekih vlasti u regionu. A što se tiče te unutrašnje snage, ako realno gledate, pozitivno iznenađenje je sve što se dogodilo. Ipak u institucijama postoje brojni pojedinci koji su spremni da se drže zakona i Ustava, da se drže propisa, ne samo u pravosuđu. Videli ste i u domenu kulture. I ne zaboravite još jednu stvar: otpor u kulturi je počeo prvi, i pre studenata. Oni su zaista i pre toga bili targetirani. Dakle, više je tu, da kažem, segmenata koji su uključeni. Iznenađujuće, ta vrsta podrške poljoprivrednika koja se pojavila i mnogih drugih, advokate da ne zaboravimo, veliki je broj tih profesija koje su rekle: „I mi se nešto pitamo!“

I prešle su esnafski prag?

Tako je i mislim da postoji potencijal da se društvo demokratizuje. Konačno, videćemo i kakvi će biti odnosi Evropske unije i srpskog režima, ali demokratija i ljudska prava se nameću kao prioritet i zato je važno da smo to vratili na sto kao prioritet Srbije i kao nešto što može sve da okupi.

Kaže se da se istorija ponavlja kao farsa. Očekujete li da može doći do većih fizičkih sukoba i konfrontacija ili će se ipak sve završiti na izborima?

Ja očekujem da će na izborima doći do promene. Mislim da su izbori jedini način da dođe do promene, a pogotovo u jednom vrlo podeljenom društvu. Bez obzira na izborne uslove, bez obzira na sve, posetiću vas da su izborni uslovi daleko gori u Turskoj, pa je kandidat opozicije skoro pobedio na predsedničkim izborima, a u Izmiru, Ankari i Istanbulu opozicija je ubedljivo pobedila čak i na poništenim i ponovljenim izborima. J. J.

Šala

**Piše: Mijat Lakićević,
zamenik glavnog urednika**

Vučić može da izdrži da ne ode u toalet, ali da ne ode na televiziju – ne može. Što ima ozbiljne posledice po zdravlje nacije.

Evo jednog svežeg primera. Nedavno je, povodom otvaranja rudnika litijuma u Finskoj, optužio opoziciju (konkretno: Kokanovića, Đilasa i Aleksića) da su krivi što rudnik litijuma nije otvoren u Srbiji. A svi znaju da je on lično išao u Gornje Nedeljice, da je razgovarao s ljudima i da je posle toga doneo odluku da se odustane od tog projekta. Zašto? Zato što se plašio da će izgubiti izbore.

Povrh toga, on sam se u više navrata (kad su izbori prošli) javno kajao zbog toga što je popustio. A popustio je zato što nije bio spreman da se (iz)bori za svoju ideju. Dakle, ako je potrebno, da se suprotstavi većini. Nije, međutim, to uradio jer je njegova ideja vodilja u stvari vlast. A ne dobrobit građana Srbije. Neka Srbija propada, samo da je on na vlasti. Tako da ta njegova politika je zapravo obično šibicarenje.

Što ne znači da Vučić nikad nije u pravu. Eto, recimo, kad kaže: „Postoji vreme kada mulj i talog isplivaju“ – tu je stvarno u pravu.

Kakve su razmere njegovog političkog rasula najbolje pokazuju aktuelni protesti poljoprivrednika. Ne može se, naime, reći da vlast i njima nije davala pare. Agrarni budžet nikad nije bio veći, dostigao je 1,2 milijarde evra. Ali taj novac nije mogao da nadoknadi nered, nestabilnost i nesigurnost koje je vlast proizvodila na tržištu. Plus korupcija – pošto je najveći deo subvencija odlazio Vučićevim poljoprivrednicima. Jer, kao što ima svoje profesore, novinare, opozicionare, sudije, tužioce, preduzetnike, glumce, pisce... tako ima i svoje seljake.

Koliko Vučić u suštini ne zna – on misli da zna, ali ne zna – šta je politika, ona prava, rukovodena boljitkom građana, a ne šibicarska, rukovodena bogaćenjem klike na vlasti, najbolje ilustruje farsa oko navodnog plana razvoja Srbije do 2030. i 2035. godine.

Jer, ničim izazvan, obilazeći rekonstruisanu gimnaziju (uzgred, zahvaljujući nemačkoj donaciji) u Mladenovcu 6. februara, Vučić je najavio da će „oko 1. marta“ biti objavljen i taj plan.

Mora da su se u Vladi zgranuli kad su to čuli, ali šta će, sila boga ne moli.

A onda, samo pet dana kasnije, 11. februara mediji objavljuju da je AV strašno nezadovoljan onim što je dobio. Između ostalog, i zato što je to što je dobio urađeno uz pomoć veštačke inteligencije.

I šta je mogao da uradi Vučić nego da zapreti da će – ako do 21. februara, kad se vraća iz Indije (sa samita o veštačkoj inteligenciji), ne dobije nove planove – sam sestiti i napisati i „strategiju i program“ razvoja. Što je, u stvari, trebalo odmah da uradi. Ali tako mu i treba kad hoće da poštuje institucije.

Sve u svemu, čitava ta priča o planovima do ove i one godine nema veze sa životom. Jedini plan koji Vučić ozbiljno priprema i za šta se stvarno sprema jeste da prospe krv po ulicama. Nije, naravno, da se to već ne dešava, ali ovo sad je, što bi rekli klinici, šala zabava.

Širi ugao

Mocidade na karnevalu u Rijju

Škola sambe Mocidade donela je raskoš boja, muzike i plesa na Sambadrom u Rio de Žaneiru, gde su njihovi izvođači nastupili tokom karnevalskih svečanosti. Publika je uživala u energičnim koreografijama i tradicionalnim ritmovima, koji su još jednom pokazali zašto je karneval u Rijju jedan od najvećih i najpoznatijih kulturnih događaja na svetu. (AP Photo/Bruna Prado)

BEZ KOMPROMISA: Skupština Kosova

FOTO: AP

U srpskoj zajednici na Kosovu vlada najnoviji osećaj straha i neizvesnosti povodom najave novih odluka Vlade Kosova – još premijera u tehničkom mandatu, ali i novog mandataru Aljbi-
na Kurtija – usled čega se ulazi u potencijalno prelomnu fazu odno-
sa s Prištinom.

Dva pitanja, puna primena kosovskog Zakona o strancima i najave integracije obrazovnih i zdravstvenih institucija koje funkcionišu u sistemu Republike Srbije, spojile su se u jednu širu dilemu: da li je reč o tehničkom usklađivanju sa zakonodavstvom ili o suštinskoj promeni institucionalnog položaja Srba na Kosovu. Za kosovske vlasti, to je pitanje pravne doslednosti i konsolidacije suvereniteta. Za srpsku zajednicu, to je pitanje opstanka institucija koje doživljava kao poslednje organizovane stubove kolektivne sigurnosti.

Najava doskorašnjeg zamenika premijera Kosova Besnika Bisli-
mija da su pred lokalnim vlasti-
ma „pet do šest veoma važnih nedelja“ kada je reč o integraciji institucija koje funkcionišu po si-
stemu Republike Srbije, dočeka-
na

Stranci bez sv

Najave o integraciji srpskog zdravstva i školstva u kosovski sistem poklapaju se s početkom prve faze pune primene Zakona o strancima, koja počinje od 15. marta. U formalno-pravnom smislu, Zakon o strancima kao opšti pravni akt primenjuje se na sve osobe koje nemaju kosovsko državljanstvo ili regulisan boravišni status. Međutim, u političkoj i društvenoj realnosti Srba na Kosovu njegova primena dobija specifičnu težinu

Piše: **Anamari Repić**

je u srpskoj zajednici sa skepsom i zabrinutošću. Prema njegovim rečima, gradonačelnici opština sa srpskom većinom imaju značajne nadležnosti u oblasti obrazovanja i zdravstva i „dobrobit građana u velikoj meri zavisi od pristupa koji će imati u narednim nedeljama“.

DOKUMENTA: Ove najave o integraciji poklapaju se sa počet-

kom prve faze pune primene Za-
kona o strancima, koja počinje od
15. marta. Zakon propisuje da lica
bez kosovskih dokumenata mora-
ju pribaviti radne dozvole i odgo-
varajuće licence za rad i boravak.
Tada počinje i primena Uredbe o
upravljanju vozilima sa srpskim
registarskim tablicama.

U formalno-pravnom smislu,
Zakon o strancima kao opšti prav-

FOTO: AP

BEZ RAZGOVORA: Albin Kurti i Aleksandar Vučić

ojih bolnica i škola

ni akt primenjuje se na sve osobe koje nemaju kosovsko državljanstvo ili regulisan boravišni status. Međutim, u političkoj i društvenoj realnosti Srba na Kosovu njegova primena dobija specifičnu težinu. Primena zakona tako ponovo otvara pitanje statusa institucija koje finansira Beograd i koje rade po sistemu Republike Srbije, gde se diplome i medicinska dokumentacija izdaju u okviru srpskog sistema, dok Priština insistira na jedinstvenom pravnom okviru na celoj teritoriji Kosova.

Deo nastavnika, profesora, zdravstvenih radnika i studenata nema kosovska dokumenta, bilo zato što žive u Srbiji, bilo zato što ih zbog administrativnih prepreka ne mogu pribaviti. Ukoliko bi u pravnom smislu bili tretirani kao stranci, to bi otvorilo niz prepreka u njihovom svakodnevnom funkcionisanju, od pristupa radnom mestu do ostvarivanja prava na studiranje, čime bi njihov radni i studentski status postao pravno nezvestan.

Prema važećim odredbama, svi koji nemaju kosovska dokumenta, pa i pripadnici srpske zajed-

nice koji žive, rade ili se školuju na Kosovu, morali bi da pribave boravišnu dozvolu Ministarstva unutrašnjih poslova Kosova. To podrazumeva i obavezu pribavljanja radne dozvole ili odgovarajuće licence za rad, uz podnošenje zahteva kosovskoj Agenciji za zapošljavanje. Međutim, s obzirom na to da Kosovo ne priznaje preostale srpske obrazovne i zdravstvene institucije, postavlja se pitanje kako bi zaposleni u tim ustanovama ostvarivali pravo na dozvole ukoliko rade u instituciji koju kosovske vlasti smatraju paralelnom ili nelegalnom.

Zaposleni Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici – koja je danas po kosovskom sistemu Severna Mitrovica – koji dolaze iz Srbije ili drugih zemalja regiona morali bi da imaju privremenu dozvolu boravka i ispunje druge zakonom propisane uslove, u zavisnosti od svrhe boravka.

Upravo zato se u srpskoj zajednici postavlja pitanje kako će ljudi koji godinama žive i rade na Kosovu, na univerzitetu, u bolnicama i drugim ustanovama, nastaviti da

Puna primena kosovskog Zakona o strancima i najave integracije obrazovnih i zdravstvenih institucija koje funkcionišu u sistemu Republike Srbije spojile su se u jednu širu dilemu: da li je reč o tehničkom uskladjivanju sa zakonodavstvom ili o suštinskoj promeni institucionalnog položaja Srba na Kosovu

funkcionišu ukoliko njihovo prisustvo bude podvedeno pod režim stranaca. Iako je Bisljimi u ime Vlade Kosova, negirao da bi Zakon o strancima mogao biti korišćen kao mehanizam institucionalnog pritiska na Srbe na Kosovu, ipak u srpskoj zajednici ovo pitanje više nije samo tehničko tumačenje zakona već ono dobija snažan politički naboj. Stoga do novih tenzija dolazi jer se primena zakona najavljuje u prostoru u kojem paralelno postoje i funkcionišu dva institucionalna sistema, bez jasno definisanog prelaznog mehanizma koji bi zaštitio prava zaposlenih i korisnika tih institucija.

NAJVEĆA NEIZVESNOST: Pored svih pravnih i administrativnih nejasnoća, možda najveću neizvesnost među Srbima na Kosovu izaziva najava integracije sistema obrazovanja i zdravstva u kosovski institucionalni okvir. Bisljimi je rekao da „postoji inicijativa o integraciji zdravstva i školstva koje funkcioniše po srpskom sistemu“. Reč je o oblastima koje se u srpskim sredinama doživljavaju kao ključni stubovi opstanka zajednice

i institucionalne veze sa Srbijom.

Zabrinutost ovim povodom je najpre, 21. januara artikulisala grupa organizacija civilnog društva sa severa Kosova tokom sastanka sa predstavnicima diplomatskih misija na Kosovu. Kako su naveli u saopštenju, ukazali su na „rizike koje bi rigidna i nedovoljno pripremljena primena zakonskog okvira mogla imati po svakodnevni život srpske zajednice, uključujući funkcionisanje osnovnih usluga od egzistencijalnog značaja, poput zdravstvenog i obrazovnog sistema“.

Predstavници civilnog društva ocenili su da bi svaka jednostrana i ubrzana primena mera, bez jasnih prelaznih mehanizama i pravnih garancija, mogla dodatno destabilizovati ionako krhku političku situaciju.

Nastavljena je reakcija srpske zajednice iznošenjem strahovanja da bi promene u pravnom statusu institucija mogle dovesti do demografskog slabljenja srpske zajednice. Kao odgovor na najave iz Prištine, 12. februara u Severnoj Mitrovici održan je sastanak predstavnika Srpske liste, gradonačelnika i odbornika opština sa srpskom većinom, rukovodstva Univerziteta, direktora osnovnih i srednjih škola i svih zdravstvenih ustanova. Politički neistomišljenici i kritičari Srpske liste među srpskim političarima na Kosovu nisu bili pozvani na ovaj skup.

Usvojena je Deklaracija kojom se traže administrativne olakšice za pribavljanje ličnih dokumenata, nesmetan ulazak i boravak zaposlenih i studenata, kao i garancije za slobodno korišćenje imovine. U dokumentu se navodi da je Deklaracija zasnovana na obavezama iz međunarodnog prava, političkih

FOTO: PEXELS

dogovora postignutih u Briselu, Evropske konvencije o ljudskim pravima i važećih pravnih akata. Zahteva se da građanima budu obezbeđene pravne i administrativne olakšice kako bi mogli da ostvaruju osnovna prava, dok se za zaposlene i studente traži nesmetan ulazak i boravak tokom trajanja radnog i studentskog procesa.

Deklaracijom se odbacuje svako postupanje koje bi moglo ugroziti rad obrazovnih i zdravstvenih institucija, uz poruku da se sva otvorena pitanja moraju rešavati isključivo kroz dijalog Beograda i Prištine i kroz uspostavljanje

Zajednice srpskih opština (ZSO). „Primena Zakona o strancima i zakona o vozilima bez prilagođavanja realnosti na terenu i bez pravnih olakšica predstavljala bi administrativno etničko čišćenje srpskog naroda. Time bi bila ugrožena osnovna prava, na život, lečenje, obrazovanje i imovinu, hiljade porodica bi se našle u neizvesnosti, a multietnički karakter ovih prostora ostao bi samo formalna kategorija“, navodi se u usvojenoj Deklaraciji.

BEZ ODGOVORA: Nakon usvajanja Deklaracije, 13. februara u Prištini je održan sastanak gradonačelnika deset opština sa srpskom većinom sa ministrom administracije lokalne samouprave Eljbetom Krasnićijem. Susret je organizovan u atmosferi pojačanih očekivanja da bi mogla biti razjašnjena pitanja najavljene integracije obrazovnih i zdravstvenih institucija. Međutim, prema izjavama učesnika, konkretni odgovori nisu ponuđeni. „Mi kao gradonačelnici smatramo da to nije nešto čime treba da se bavimo. To je isključivo tema za dijalog i glavne pregovarače“, izjavio je gradonačelnik Severne Mitrovice Milan Radojević. On je dodao da su na sastanku dominirala komunalna, administrativna i tehnička pitanja sa kojima se opštine suočavaju, dok se o integraciji, kako je naveo, nije razgovaralo u operativnom smislu.

Ubrzo je usledila i reakcija zvaničnog Beograda. Direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković ocenio je da „Srbi na Kosovu sa zebnjom i strahom gledaju na odluke Prištine“ i da je „Priština odavno prešla crvenu liniju“. Prema njegovim rečima, Deklaracija iz Severne Mitrovice „izraz je jedinstva srpskog naroda“, dok pokušaji integracije bez dijaloga predstavljaju pokušaj da se „sruše stubovi opstanka Srba, zdravstvo, školstvo i Srpska pravoslavna crkva“. Beograd insistira da se sva otvorena pitanja rešavaju isključivo u okviru dijaloga i da se ne može govoriti o punoj normalizaciji bez formiranja ZSO. „Naš narod je uznemiren, ali želim

Iseljavanje Fakulteta tehničkih nauka

Dodatnu uznemirenost izazvalo je pismo kosovskih vlasti upućeno Fakultetu tehničkih nauka u Severnoj Mitrovici, kojim je toj ustanovi ostavljen rok od 30 dana da se iseli iz objekta koji koristi ili da potpiše ugovor sa Univerzitetom u Prištini u kosovskom sistemu. U srpskoj zajednici taj zahtev tumači se kao pokušaj formalnog uključivanja fakulteta u kosovski obrazovni okvir. Rektor Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici Nebojša Arsić naveo je da se u dopisu sugeriše da srpski univerzitet, odnosno FTN, nema pravo na zgradu i zemljište na kojem se fakultet nalazi. On je, međutim, izjavio da takve tvrdnje nisu utemeljene i da se fakultet nalazi na parceli u vlasništvu Trepče.

da im poručim da smo uz njega i da ga nikada nećemo ostaviti, dok se u međunarodnoj zajednici prave ljudi kao da se ništa ne dešava“, ističe Petković.

Istovremeno, drugi srpski politički akteri optužili su Srpsku listu, koja ima podršku zvaničnog Beograda, da je integracija već dogovorena, te da se sada, kako tvrde, „simulira otpor“ kako bi se prikrila višegodišnja politička odgovornost. Stranka Za slobodu, pravdu i opstanak, na čijem je čelu Nenad Rašić, koji je ujedno i ministar za zajednice i povratak u Vladi Kosova, pozvala je Srpsku listu da javno saopšti šta je konkretno dogovoreno u vezi sa integracijom obrazovnih i zdravstvenih institucija koje rade u sistemu Srbije, kao i ko je i u čije ime vodio eventualne razgovore.

I dok se čekaju politički odgovori, u praksi ostaju dileme posebno one egzistencijalne. Da li je zaista odluka o integraciji na pregovaračkom stolu? Ko će izdavati diplome? Hoće li one biti priznate u Srbiji i šire? Po kom programu će raditi škole? Ko će licencirati lekare i pod kojim uslovima? Hoće li zdravstveni radnici zadržati status zaposlenih u sistemu Srbije? Kako će biti regulisan ulazan studenata na Kosovo?

U sredinama sa srpskom većinom, ove institucije nisu samo javne službe. One su simbol kontinuiteta, institucionalne veze sa

Beogradom i osećaja pravne sigurnosti. Njihovo eventualno formalno uključanje u kosovski sistem zajednica doživljava kao prekid tog kontinuiteta, čak i ako bi usluge nominalno ostale dostupne. Sa druge strane, kosovske vlasti tvrde da bez integracije nema pune funkcionalnosti sistema Kosova.

Ono što dodatno komplikuje situaciju jeste činjenica da u Briselskom sporazumu iz 2013. godine, kao ni u Ohridskom sporazumu iz 2023. godine, ne postoje eksplicitne odredbe koje nalažu formalnu integraciju srpskog sistema obrazovanja i zdravstva u kosovske institucije. Sporazumi su fokusirani na normalizaciju odnosa i na uspostavljanje ZSO kao mehanizma samouprave u oblastima od interesa za srpsku zajednicu, uključujući obrazovanje i zdravstvo. Međutim, precizan model funkcionisanja tih sektora nije do kraja definisan.

NEZVANIČNO: Ipak jedini dokument gde se ovo pitanje spominje je nezvanični nacrt statuta ZSO koji je pre izvesnog vremena objavljen u javnosti. Prema tom dokumentu, koji su objavili mediji, predviđa se mogućnost da Zajednica upravlja obrazovnim i zdravstvenim institucijama, uz finansijsku podršku Srbije, ali i uz registraciju i licenciranje u skladu sa kosovskim zakonodavstvom.

U tom kontekstu pominju se

▲
**BEZ
KOMENTARA:**
Evropska unija

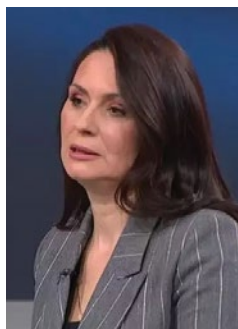
**Prema
važećim
odredbama,
svi koji
nemaju
kosovska
dokumenta,
pa i
pripadnici
srpske
zajednice
koji žive, rade
ili se školuju
na Kosovu,
morali bi
da pribave
boravišnu
dozvolu
Ministarstva
unutrašnjih
poslova
Kosova. Ili su
- stranci**

„Mreža za obrazovanje kosovskih Srba“ i „Zdravstvena mreža kosovskih Srba“, kao privatni pružaoci usluga pod odgovornošću Zajednice. Srbija se eksplicitno navodi kao finansijski donator, dok bi centralne kancelarije tih mreža ostale u Srbiji. Međutim, ista odredba predviđa da bi te institucije morale biti registrovane i licencirane u skladu sa kosovskim zakonodavstvom, kao i da bi njihovo poslovanje bilo podložno nadzoru kosovskih institucija. Sva finansijska podrška iz Srbije bila bi transparentna i kontrolisana u skladu sa kosovskim pravnim okvirom. Iako je ovaj nacrt statuta ZSO nezvaničan papir, pitanje je da li će on biti osnova za institucionalni kompromis.

Upravo je kompromis ono na čemu se nominalno insistira kada je reč o odnosima između Srba i Albanaca, a posebno između Srba sa severa Kosova i centralnih institucija u Prištini. Međutim, ti odnosi već godinama su opterećeni dubokim nepoverenjem. Zatvaranje institucija Republike Srbije na Kosovu u prethodnom periodu učvrstilo je među Srbima percepciju da se njihov institucionalni prostor postepeno sužava. U proteklom periodu zatvoreno je više desetina ustanova koje su godinama funkcionisale u srpskim sredinama, od Centra za kulturu, Gradske biblioteke, sportske hale, preko Nacionalne službe za zapošljavanje i vodovoda, do Crvenog krsta i Omladinskog centra. Ukinute su i Pošta, Komercijalna banka, kao i pojedine kancelarije za socijalni rad.

U takvom kontekstu, svaka najava dodatnog „usklađivanja“ ili „integracije“ dobija snažnu političku dimenziju i tumači se kao nastavak procesa koji, iz perspektive srpske zajednice, vodi ka potpunom gašenju institucionalne veze sa Srbijom.

Naredni period zato neće biti samo tehnički rok u primeni zakona, već test da li je u dijalogu moguće doći do kompromisa ili će obrazovanje i zdravstvo postati institucije koje treba „legalizovati i legitimizovati“, kako je rekao Besnik Bislimi. **3**

BOJANA MLADENOVIĆ
urednica RTS-a

Dugogodišnjeg urednika informativnog programa Radio-televizije Srbije Nenada Lj. Stefanovića „nasledila“ je njegova dosadašnja zamenica Bojana Mladenović. Portal Nova.rs podseća da je Mladenović radila i intervju s predsednikom države Aleksandrom Vučićem, a posle jednog, u martu prošle godine, našla se „u centru pažnje“ kada je u Dnevniku 2 RTS-a studente i demonstrante u nazvala „ruljom“.

Protesti poljoprivrednika: Traže zaštitne mere za mleko i meso

Višednevne proteste proizvođača mleka na Ibarskoj magistrali u selu Mrčajevci, između Kraljeva i Čačka, podržali su i brojni poljoprivrednici u požarevačkom kraju, u okolini Smederevske Palanke, u Subotici i drugim vojvođanskim mestima. Na svim protestima ističu da vlast ne vodi potrebnu brigu o poljoprivrednoj proizvodnji i da povlađuje uvozničkom lobiju. Predstavnici Udruženja proizvođača mleka Šumadije i Pomoravlja traže da država uvede prelevmane (zaštitne takse) i kvote na uvoz mleka i mesa. Takođe, zahtevaju i uvođenje antidamping mera za proizvode koji ugrožavaju domaću poljoprivrednu proizvodnju, zagarantovan otkup i vraćanje cena mleka i mesa na nivo pre smanjenja. **☞**

FOTO: PRINTSCREEN INT

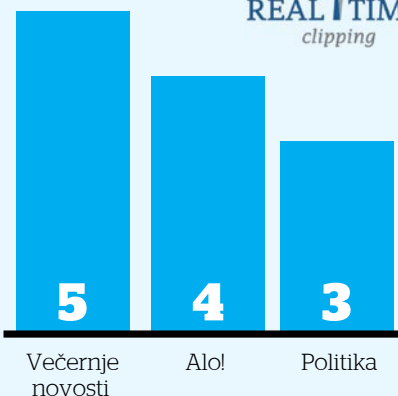
Stočni fond najniži u 100 godina

U Srbiji se godišnje proizvede oko 1,34 milijardi litara kravljeg mleka (97,7 odsto od ukupnog mleka), oko 21 milion kozjeg i oko 11 miliona litara ovčjeg, kazao je agroekonomski analitičar Branislav Gulan u razgovoru za Biznis.rs. Približno 800 miliona litara otkupi mlekarska industrija a ostale količine završe u potrošnji i pre-radi na gazdinstvima. Godišnje se proizvede i oko 60.000 tona sireva, naveo je Gulan, dodajući da se jeftino izvozi oko 15.600 tona, a skupo uvozi 12.500 tona. Podsetio je na najave da će „u slučaju ozbiljnih poremećaja na tržištu izazvanih uvozom mleka po damping cenama država uvesti prelevmane – zaštitnu taksu kojom bi se nadoknadila razlika između niže cene uvezene robe i više cene domaće proizvodnje“, ali da je i to ostalo samo obećanje. „I ministra i sve ostale koji kreiraju agroekonomsku politiku zemlje mora da zabrine što u zemlji gde trenutno postoji oko 4.720 sela, čak u 600 njih nema više nijedne krave. U poslednjih deset godina ugašeno je 62.000 farmi, a pad stočnog fonda na najniži nivo u poslednjih 100 godina – sa svega 698.871 grla goveda“, ukazao je Gulan. **☞**

O prijavi za legalizaciju bespravnih objekata

u štampanim medijima
3-9. februar 2026.

REAL TIME
clipping

ČEDOMIR ČUPIĆ politički sociolog

Zarad održanja demokratije, zabraniti više od jednog mandata, zagovara Čedomir Čupić, univerzitetski profesor u penziji. „Kada mandate produžavate, kada se ljudi dokopaju moći i vlasti, oni jednostavno izgube svaku meru... ministar koji je do juče bio za pravdu, sutra je za socijalnu politiku, posle za kulturu. To je ubijanje zdravog razuma. Zato bi ograničeni mandati omogućili oporavak demokratije“.

ĐORĐE ĐUKIĆ profesor univerziteta

„Stvaranje privida da je Srbija malo zadužena na bazi veštačkog fiksnog kursa dinara i uvećanog nominalnog bruto društvenog proizvoda vodi ka iluziji da je dobrostojeća u javnim finansijama, što nije tačno“, izjavio je profesor Ekonomskog fakulteta Đorđe Đukić za agenciju Beta. Istakao je da se Srbija zadužuje da bi vraćala stare dugove, a da će situacija na finansijskim tržištima biti sve lošija.

Država duguje 40 milijardi evra

Ukupan javni dug Srbije po osnovu direktnih i indirektnih obaveza države je 39,64 milijarde evra, prenela je novinska agencija Beta. Najveći je dug prema vlasnicima evroobveznica koje je emitovala Republika Srbija, a koji je krajem 2025. godine iznosio 10,32 milijarde evra. Sledi dug od 7,28 milijardi evra po osnovu dugoročnih dinarskih državnih hartija od vrednosti. Na trećem mestu je dug po kreditima poslovnih banaka u iznosu 4,7 milijardi evra. Na četvrtom mestu najvećih poverilaca Srbije je kineska Eksport-import banka (2,8 milijardi evra), pa dug po kreditima stranih vlada (2,66 milijardi evra), MMF-u Srbija duguje 2,3 milijarde evra, Međunarodnoj banci za obnovu i razvoj (2,3 milijarde evra), Evropskoj investicionoj banci (1,9 milijardi evra), investitorima u dugoročne državne hartije u evrima (1,8 milijardi evra)... Država će u 2026. morati da se zaduži, prema budžetu, za 8,3 milijarde evra jer na naplatu dospeva glavnica starih dugova od 6,77 milijardi evra. Za kamate na dugove Srbija treba da obezbedi oko 1,9 milijardi evra. **Ž**

Zašto opadaju strane investicije

Sudeći po trendu u prva tri tromesečja 2025, strane direktne investicije u Srbiji prošle godine su se gotovo prepolevile: za prvih devet meseci bruto priliv iznosio oko 2,5 milijardi evra, dok je u istom periodu 2024. ostvareno 3,8 milijardi, navodi Nova ekonomija pozivajući se na istraživanje Demostata. Ta analiza podseća da je vlast za pad investicija optužuje globalna kretanja i političku nestabilnost u zemlji aludirajući na studentske i građanske proteste, ali strane kompanije koje posluju u Srbiji za zastoj u ulaganjima navode niz drugih uzroka koji „idu i na dušu“ državi. U istraživanju Demostata početkom decembra prošle godine i krajem januara anketirano je 200 firmi sa spiska od 800 stranih investicija iz baze NALED-a. Na pitanje kako ocenjuju investicionu klimu u Srbiji dvostruko više njih, 39 odsto smatra da je „loša“ ili „veoma loša“, u odnosu na 17 odsto koji kažu da je „dobra“. Svega jedan odsto misli da je investicioni ambijent „veoma dobar“ dok se za ocenu „neutralno“ opredelilo 43 odsto firmi. Posebno su zabrinjavajući rezultati dobijeni na pitanje kako firme, u poređenju sa prethodne dve-tri godine, ocenjuju investicionu klimu: 69,2 odsto smatra da je ovogodišnja klima „značajno lošija“, 23,1 odsto da je „nešto lošija“ a tek 7,7 odsto da je „približno ista“. Prvi put su, u odgovoru na pitanje o najvećim preprekama za ulaganje, visoko rangirane politička neizvesnost i korupcija. **Ž**

Nastavljen rast građevinskih dozvola

U Srbiji je u decembru 2025. izdato 2.948 građevinskih dozvola, što predstavlja povećanje od 10,8 odsto u odnosu na isti period prethodne godine. Od ukupnog broja decembarskih dozvola, 83,4 odsto odnosi se na zgrade, od čega je skoro tri četvrtine namenjen stanovanju, podaci su Republičkog zavoda za statistiku. Posmatrano geografski, najveća građevinska aktivnost očekuje se u Beogradskoj oblasti – 42,5 odsto, slede Severnobačka oblast – 8,7, Pirotska oblast sa 6,7 i Južnobačka oblast 6,3 odsto... Ocenjujući najnovije podatke RZS-a, licencirani procenitelj nekretnina Milić Đoković u razgovoru za Biznis.rs kaže da je „tržište još uvek gladno kvadrata“, te da se stanovi „ne kupuju samo kao dom, već i kao investicije i utočište kapitala poput zlata“. Kada je reč o prognozama i ponudi, Đoković navodi da je Udruženje procenitelja radilo projekciju koja je pokazala da sa praćenjem evroinflacije opada vrednost novca dok cene nekretnina rastu. Dodao je da je rast cena nekretnina „bespovratan proces“. Kazao je i da je prosečna cena kvadrata u novogradnji u Beogradu između 3.000 i 4.000 evra, u Novom Sadu oko 2.000, u Kragujevcu oko 1.700, Nišu oko 1.500 evra... **Ž**

„Evropska unija bi Srbiji mogla da uskrati sredstva iz paketa od 1,6 milijardi evra.“
Marta Kos, komesarka za proširenje EU

„SAD će prvo uvesti sankcije pojedincima i firmama, pa će imenovati svog ambasadora u Beogradu.“
Dušan Janjić, politički analitičar

„U najboljem interesu Srbije je da se nastavi saradnja SPS-a sa SNS-om i Vučićem.“
Ivica Dačić, predsednik SPS-a

„Nisam zadovoljan time da se neki ministri pojavljuju isključivo na Instagramu, da se slikaju.“
Đuro Macut, predsednik Vlade

„Vlasti pokušava da represijom nadomesti gubitak legitimiteta, a to ne funkcioniše u politici.“
Ognjen Gogić, politikolog

„Apelujem na, hajde da kažem, sudbinu da doživim da sahranim ovu vlast, ovo zlo i ološ.“
Predrag Koraksić Koraks, karikaturista

SRETENJE BEZ KLJUČNOG SRETANJA

**Marija Radovano-
vić, bivša sekretar-
ka Medicinskog
fakulteta u Beo-
gradu**

Ruke su im krvave i znač-
ke su im krvave. Sve u Sr-
biji se događa zbog jedne
hulje. Pumpaj do izborne
pobede za koju ćemo se
svi izboriti i koju će oni
pokušati da nam otmu.

**Jelena Kleut, otpu-
štena profesorka
Univerziteta u
Novom Sadu**

Predsedničkim dekre-
tima se ne aboliraju oni
koji lome vilice. Ne odu-
stajemo.

**Aleksandar Vučić,
predsednik Srbije**

Mi ćemo pritisnuti teže
i više nego ikada, savezi
koji se prave protiv nas
napravljeni su da bi aktiv-
no delovali protiv nas iz
svih pravaca kad to bude
trebalo, a koliko god to u
ovom trenutku izgleda
nemoguće. Saopštavam
vam ono što znam...

U nedelju 15. februara opet su se mimoišle dve Srbije; ona studentsko-gradanska je pre podne opet kao lane priredila skup u Kragujevcu, posle podne u Orašcu. Država oličena u premijeru Đuri Macutu, njegovom kolegi iz RS i dovedenoj sviti imala je obrnuti raspored. Napokon, predsednik Srbije je dan kasnije delio odlikovanja, opet po nekom čudnom aršinu; oni koji pevaju bili su u prvom planu. Za sujeverne je utešno što se na Sretenje nisu srele mečka i njena senka! Kažu oni, prolazi zima. Još jedna bez sretanja.

Vladimir Štimac, bivši košarkaš, aktualni opozicionar

Gledam ovde snagu koju niko ne može da pobedi. Mislili su da će nas zidovima i zabranama razdvojiti. Nisu znali da se ideja slobode ne može pritvoriti.

Savo Minić, premijer Republike Srpske

Dok se zlo vampiri u okruženju, moramo biti svjesni da samo zajedno, samo jedinstveni moramo gajiti naš duh, poštovati tradiciju, vjeru, kulturu i nikada ne zaboraviti bilo kog junaka iz bilo kog doba nego shodno tome gledati u budućnost i graditi je na način kakav naš narod zaslužuje.

Đuro Macut, premijer Srbije

Penzije i plate su najviše u istoriji. Zahvaljujući tome, očekuju nas još bolja vremena.

Stanko Fuštar, advokat

Danas nemamo dahija, ali imamo straha. Nema-
mo ropstva na papiru, ali trpimo tamnovanje na svakom koraku.

Najznačajniji predstavnik pokreta Kreni-Promeni, pravnik sa određenjem „ustavni“, Savo Manojlović česta je meta nestomišljenika, ne samo na društvenim mrežama već i fizički. Ovih dana je odbačena krivična prijava protiv napadača na njega, a kako se uspešno odbranio, tužilac, tvrdi Manojlović, želi da ga optuži za učešće u tuči.

Toliko je bizarno da ne vredi ni komentarisati – a svakako treba pratiti kao još jedan u nizu presešana u ovim vremenima bezakonja.

Moram da počnem od jedne impresije; pogledala sam vašu fotografiju povodom Dana državnosti na FB-u i ne pamtim da sam na tako malom prostoru videla toliko ružnih i loših komentara. Pa kako vi to komentarišete?

To doživljam kao priznanje. Pošto ovaj režim funkcioniše na blaćenju i napadima, očigledno da mnogo toga dobrog radimo. To je logika ovog režima, koji je političku karijeru počeo okupacijom javnog prostora od 2012, razaranjem svih opozicionih opcija i uvlačenjem njihovih najgorih članova u sopstvene redove. Pa možemo reći da je Srpska napredna stranka skup svega najgorog što se ikada pojavilo na političkoj sceni iz bilo koje političke stranke.

Jedan od njihovih najvećih uspeha je okupacija medijskog prostora, gde su prigrabili dominantne medije, pre svega one s nacionalnim frekvencijama, i plasiraju samo sopstvene poruke, a nova vrsta napada jeste upotreba botova mada su oni već prevaziđeni. Možemo videti da strankama koje previše koriste botove opada uticaj, pa režim pribegava i drugim metodama, kao što je gašenje naloga.

Nalozi Kreni-Promeni su, ne računajući nalog Studenti u blokadi, najjači aktivistički, opozicioni i stranački, imamo više pratilaca i od SNS-a i od Vučića, ali nema mo-

Gradani protiv ustavnog okupatora

Borbu za promene volim da poredim sa sportom, pa kažem, ako hoćete da osvojite šampionat, nije bitno ko će dati koliko koševa. Ako vidite da je neko u boljoj poziciji, prosto ćete mu u tom momentu dodati loptu, kaže lider pokreta Kreni-Promeni Savo Manojlović, koji podržava studentsku listu i zajednički nastup opozicionih snaga

Razgovarala: **Jelka Jovanović**, Foto: **Milena Ilić Mirković**

gućnosti bilo kakve fer utakmice i oni će sigurno pokušavati da nas sruše.

Vi i vaši saradnici ste na protestima koje organizuju studenti, ali ne samo studenti. Pa recite, očekujete li izbore zaista ove godine i da podsetimo u kom ćete formatu izlaziti, hoćete li ipak, za razliku od prethodnih republičkih, imati svoju listu?

Mi smo se izjasnili da podržavamo studentsku listu. Mi podržavamo promene uvek, kao i kada smo predvodili pobunu protiv Rio Tinta, ali ni ja ni Pokret veliku podršku koju smo tada imali nismo želeli da kapitalizujemo kroz izbornu učešće – ali smo pozvali da se glasa protiv ovog režima. Želeli smo da ostanemo na braniku otadžbine i da nam fokus ostane Rio Tinto, zato što nam je promena i konkretne pobeđe vrlo bitna filozofija. I sada prosto smatramo da ako je studentski pokret nešto

što najviše može da doprinese promenama, onda svi treba i da stanemo iza toga.

Borbu za promene volim da poredim sa sportom, pa kažem: ako hoćete da osvojite šampionat, nije bitno ko će dati koliko koševa. Ako vidite da je neko u boljoj poziciji, prosto ćete mu u tom momentu dodati loptu. A to što izbori nisu još raspisani, pokazatelj je da režim Aleksandra Vučića prvi put nema većinu; on je proteklih 14 godina uvek davao izbore kad ih neko zatraži ili ih je sam raspisivao; samo jedna Vlada je završila pun mandat, i to ne zbog toga što je to režim želeo nego jer je opozicija tada najavila da će bojkotovati te izbore.

Ali nije krucijalno pitanje hoće li biti u oktobru, novembru ili početkom naredne godine; krucijalno je da se sa ove druge strane šalju poruke koje urušavaju režim, da se s našeg fronta šalju poruke jedinstva koje stvaraju atmosferu potrebnu za pobeđu.

Čekaju nas lokalni izbori u desetak lokalnih samouprava, jedinica lokalne samouprave. Kakvo je tu stanje?

Pa na svim dosadašnjim lokalnim izborima Kreni-Promeni je davao posmatrače, pa ćemo i sa studentima tako sarađivati. Podsećam da na izborima u Mionici nismo želeli da ostavimo kontrolore studenata i ostali smo uz njih iako je bilo poziva da se napuste biračka mesta. Napadani su i posmatrači CRTE, s kojima izražavamo potpunu solidarnost.

Na svim tim izborima i u Kosjeriću i u Sečnju davali smo veliki broj kontrolora. Ljudi nas često pitaju za projekciju rezultata, potpisujemo li ili ne zapisnike? Dakle, posmatrači ne, ne potpisuju. To rade kontrolori. Kontrolore imaju oni koji učestvuju na izborima,

Bez obzira na toliko česte izbore, građani ne znaju razliku između kontrolora i posmatrača. Posmatrači mogu da beleže

nepravilnosti i šalju svoje izveštaje, je li tako?

Da, ali ne mogu da utiču na sam proces. Oni jesu neka vrsta podrške kontrolorima, ali ne mogu da utiču na izbore mada se to često dešava.

Dalje, često se proizvode nerealna očekivanja od lokalnih izbora; ja mislim da je vrlo bitno gledati socijalnu strukturu tih mesta, a izbori u Kosjeriću, Negotinu, Sečnju i Mionici pokazuju da je došlo do drastičnog pada podrške Srpskoj naprednoj stranci, a prilično se uvećala sa ove strane koja se bori protiv režima. Ljudi moraju da shvate da je to veliki uspeh. Oni često očekuju da li će doći do pobede na nekom od tih manjih mesta i naravno da bi bilo dobro da se to desi, ali primera radi, sada je podrška SNS-u u Sečnju opala sa više od 70 odsto na oko pedeset pet. Prošle godine su izbori bili u krajevima koji po pravilu glasaju za vlast i ako je u njima došlo do ovako drastičnog pada, možemo

samo da zamislimo šta se desilo u ostalim delovima.

Da ne govorim o činjenici da u velikim gradovima poput Beograd, već tri izborna ciklusa vlast dobija sve manje i manje glasova i jedini razlog što vlast nije promenjena bila je, da tako kažemo, krivica, možemo reći, opozicionog neorganizovanja ili podele na bojkot i ne-bojkot.

Jesu li se stekli uslovi za vanredne izbore Beogradu?

Mi smo u Beogradu osvojili osamnaest posto. To je najbolji opozicioni pojedinačni rezultat od 2008. godine.... U Novom Beogradu smo osvojili skoro trideset posto, na Voždovcu takođe više od dvadeset posto, imamo odbornike u Novom Sadu, Sremskoj Mitrovici i Nišu.

Jesu li se stekli uslovi za Beograd? Ja mislim da su se svuda stekli uslovi da ova vlast bude zamenjena i razvlašćena, a u Beogradu, ponavljam, od 2022. opozicija osvaja veći broj glasova, ali Beograd je na neki način ostao u rukama naprednjaka i omogućen je, pored ostalog, EKSPLO. Da je došlo do kapitalizacije većine koju opozicioni glasovi u Beogradu imaju, mi danas ne bismo imali EKSPLO.

Kreni-Promeni je prepoznat kao ekološki pokret, a rekla bih da ste vi u stvari više počeli kao urbanistički pokret. U toku je jedna velika, čini mi se, akcija vlasti u parku na Ušću. Hoćete li reagovati i kako?

Da, Kreni-Promeni tim za dobrobit životinja je spremio kampanju, pogotovu vezano za otvaranje delfinarijuma. U svetu se delfinarijumi zatvaraju kao nehumani vid mučenja životinja, i to je jedna od kampanja koje ćemo raditi. Baš pre snimanja ove emisije imali smo brz sastanak s predstavnicima i verovatno ćemo pre snimka izaći s kampanjom protiv izgradnje delfinarijuma.

U ovim danima Ustav i ustavnost su reči koje zapljuskuju javnost, a znaju li ljudi šta je to. Današnji ustav nije

napredan kao Sretenjski onda, ali ni takav se ne poštuje.

Sretenjski ustav je 1835. bio jedan od najmodernijih. U momentu kada je u celoj Evropi i dalje trajala borba apsolutnih monarhija za zadržavanje istog statusa, taj ustav je uvodio ograničavanje i podelu vlasti, što su bile izuzetno napredne i moderne ideje. Iako u Srbiji nije postojalo ropstvo kao u mnogim razvijenim zemljama – na primer, u SAD, u kolonijama Francuske i Velike Britanije, dok je u Rusiji postojao kmetovski sistem – Srbija je tada imala ustavnu odredbu da svaki rob koji nogom kroči na tlo Srbije postaje slobodan čovek. Međutim, Ustav nije odgovarao ni knjaz, ni Porti Osmanskog carstva, a ni velikim silama, pa je brzo suspendovan.

Ali ako pitamo jesu li ljudi sve-sni toga šta je ustavnost, mislim da i te kako jesu. Ustav je u ovom momentu poprište borbe između ustavnog okupatora i građana koji su poslednja linija odbrane ustavnog poretka, koji možda ne znaju to teoretski da uobličie, ali to osećaju i bore se za vrednosti Ustava, poput demokratije. Oni su ti koji sprečavaju ustavnog okupatora da Srbiju ekološki uništi Rio Tintom, pa izlaze ponovo na ulice i blokiraju kada, recimo, vlast sprečava odlučivanje o narodnoj inicijativi, što je jedan od odraza narodne suverenosti zajamčenih Ustavom Republike Srbije. Građani su ti koji traže kontrolisanu vlast koja će odgovarati u slučajevima korupcije i rušenja nadstrešnice. Tako da imamo tu borbu ustavobranitelja i ustavnog okupatora. To je vlast koja je okupirala sve institucije, podredila ih sebi i obesmislila, pa je na neki način treba tretirati kao okupatorsku.

Pripadate li i vi ekipi pravnika koji smatraju da je setom tzv. Mrdićevih zakona izvršen državni udar?

Da, to sam čak tako i definisao; državni udar je kada određene političke institucije preuzimaju nadležnosti i sprečavaju druge političke ustavne institucije da rade. I Mrdić je na neki način neinteligentno i nespretno to i priznao, on

je rekao da su te izmene izvršene da ne bi došlo do krivično-pravne odgovornosti ljudi iz Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića. Momenat gde vi objašnjavate da ste menjali zakone tako da tužilaštvo i pravosuđe ne bi mogli da rade svoj posao jeste definicija državnog udara.

I to jeste jedan od prikaza tih okupiranih institucija. To je, ako pričamo o evropskom putu Srbije, istovremeno kraj evropskog puta. Sudije i tužioci koji na neki način saučestvuju u tome svojim nede-lovanjem i proganjanjem aktivista

i studenata, a istovremenom zaštito korumpiranih delova političke vlasti, moraju da znaju da to što oni danas ne sude onima koji krše Ustav i zakon, sutradan može da bude osnov da se sudi njima.

Vizija društva ka kojem idemo, što Kreni–Promeni zagovara kroz program „Čiste ruke“, jeste da će krivičnopravno morati da odgovaraju svi delovi sistema koji su kršili zakon, bili umešani u korupciju ili kršenje ljudskih prava, i njihova imovina će morati da bude proverena u postupku porekla, ispitivanja zakonitosti porekla imovine.

To je jednostavan mehanizam, ja sam se njime i naučno bavio; pominju se novi zakoni, a taj zakon već postoji u Republici Srbiji. Dakle, suština je da izmerite koliko je neko imao legalnih prihoda i primanja, i njegovu imovinu; nije neko mogao s platom od dve hiljade evra mogao da odjednom ima kuću od pet miliona sa luksuznom vinarijom.

Pa vidite da može!

Pa može, ali moraće da se odgovara, a ta imovina se oduzima. Treba ispitati imovinu i svih sudija Ustavnog suda, tužilaca, sudija, političara, vlasti, opozicije, dakle, apsolutno svih. Ko je poštovao zakon, nema čega da se plaši. Ko je kršio zakon, nema čemu da se nada.

Ovih dana je aktuelna namera kosovskih vlasti da se poslednja dva dokaza postojanja Srbije na Kosovu, zdravstvo i prosveta, stave pod kontrolu Prištine. Pošto znamo vaše i poreklo i zalaganja, šta mislite da će se desiti?

Više pitanje je otvoreno, ali da, u ovom momentu nestaju, dakle, poslednje nadležnosti Republike Srbije, poput zdravstva, prosvete i visokog obrazovanja. I to su svakako fundamentalne stvari koje utiču na opstanak srpskog i nealbanskog stanovništva na Kosovu. Ono što mi sada vidimo jeste zapravo sprovođenje Ohridskog sporazuma, dogovora napravljenog iza zatvorenih vrata koji nije zvanično potpisan, ali se sprovodi kao u onoj rečenici: oni bi kao da se otepe, a mi im kao ne damo. Očigledno je da postoji apsolutna

Vegetarijanac u klanici

Jesam li ja dobro shvatila da vam je profesor Vladan Petrov bio mentor...

Ne. Ne. Vidim da je to teza koja se uporno plasira, piše u doktorskoj disertaciji ko je bio mentor, na osnovnim studijama Ustavno pravo sam polagao kod profesorke Olivera Vučić, koja je takođe bila sudija Ustavnog suda. Kad sam radio u tom sudu, tada je predsednica USS bila Bosa Nenadić. I želim da kažem da su to osobe koje su zaista bile ponos i prikaz kako se ponaša sudija Ustavnog suda.

Nezavisno od tog nementorstva, objasnite ulogu koju je preuzeo gospodin Petrov kao predsednik Ustavnog suda – da brani predsednika i izvršnu vlast. Kako to tumačite?

Ovo je u istoriji Ustavnog suda najsramotniji sastav i najsramotnije postupanje Ustavnog suda. Nemate nijednu javnu raspravu koja održana u prethodnom periodu. Poslednja javna rasprava održana je za Briselski sporazum, mislim 2015, i tada ste imali četiri izdvojena mišljenja od 15 sudija. Pored profesorke Bose Nenadić i Olivera Vučić, tu su bili Katarina Manojlović Andrić i pokojni profesor ustavnog prava iz Niša Dragan Stojanović. Svi koji su učestvovali u javnoj raspravi davali su mišljenje da je taj sporazum neustavan. Od tada niste imali nijednu javnu raspravu, a istovremeno se predsednik Ustavnog suda oglašava o političkim pitanjima i brani ovaj režim. Bilo koji ustavni pravnik koji brani postupanje ovog režima je kao da vegetarijanac zastupa klanicu mesa. To bi vam bila ta neka metafora. Prethodni saziv Ustavnog suda nije odlučivao o kontroverznim pitanjima, nije recimo od 2023. doneo odluke da li su izbori bili sprovedeni na ustavan ili neustavan način, što je inače predmet u kojem je sudija izvestilac Petrov. Postoji jedna odluka u kojoj je Ustavni sud bio izuzetno proaktivan...

O Rio Tintu?

I tu, ali pazite, predsednik države je najavio tu odluku Ustavnog suda! Ali postoji još jedna odluka, a to je da je ukinut propis na osnovu kojeg je kao Siniši Malom oduzet doktorat kao plagijat.

sinhronizacija delovanja između Kurtija i Vučića, ja mislim da je ona bila vidljiva i kroz incident u Banjskoj, koji je očigledno bio insceniran i iza kojeg su ostale žrtve i leševi, ali su oni koji su to organizovali imali mogućnost da prođu i da se izvuku.

Ne postoji vlast koja je više štete napravila povodom nacionalnih interesa, a i potkopala šansu za opstanak srpskog naroda na Kosovu i Metohiji. Ja ne vidim desničare koji prigovaraju studentima manjak patriotizma da ističu činjenicu da mi trenutno gubimo poslednje institucije na KiM, što može biti katastrofalno za opstanak srpskog naroda tamo.

Da sumiram, mi smo u predustavnom i u pretpolitičkom stanju i bilo da pripadate desnom, levom, centralnom, evropskom ili bilo kojem spektru, ono što je potrebno da se desi jeste obaranje ovog režima jer niko nije toliko unizio nacionalne interese, evropske vrednosti i ljudska prava ili socijalno-ekonomska prava ljudi.

Pa možemo li to da kažemo prosto, da je kosovska nezavisnost praktično neupitna i pri zaokruživanju?

To je pojednostavljeno posmatranje političkog života. Suština pitanja Kosova i Metohije treba da bude posmatrana kroz pitanje opstanka srpskog naroda i interesa Republike Srbije, i zaštite spomenika.

Urušavanje svih prava

Često ljudi imaju različita stanovišta vezana za određena pitanja od nacionalnog značaja, vezana za evropske ili za socijalne, leve vrednosti. I može se o njima uvek diskutovati i praviti politička razlika. Vidimo i određene političke činioce da prigovaraju višak ili manjak tih vrednosti studentskoj borbi.

A u Srbiji ne postoji nijedna politička opcija koja je sve te vrednosti više uništila od Srpske napredne stranke i režima Aleksandra Vučića, nema evropskih vrednosti i u tom smislu su mi nejasni napadi na studentsku listu. Ova vlast crta metu na čelo vašim kolegama izbacivanjem liste od pedeset ljudi koji su maltene lista za odstrel. To je vrlo problematično kad se ima u vidu da je sadašnja glavna politička ličnost Aleksandar Vučić bio neko ko je bio ministar informisanja u momentu kada je streljan Slavko Ćuruvija.

One tačke o kojima se u vreme Tadića raspravljalo!

Kada nemate ljude, nemate ništa. Mi bismo sada mogli da napravimo nisku svih ustupaka koje je napravila ova vlast, od izlaska iz policijskih snaga i pravosuđa do napuštanja kompleksa i prepuštanja Gazivoda, pa popuštanja veza- no za EPS, energetiku i Telekom.

Ne zaboravite i napuštanje opština.

To je faza dva. Znači, sve je to urađeno da bi se dobila zajednica srpskih opština, koja nema ozbiljnih ustavnih ovlašćenja. Ništa ne dobijate kao vrednost od 2013. godine. To je trinaest godina.

Vučić je taj koji je pozvao Srbe na blokade, a onda je brže-bolje

tražio da se te blokade obustave. To je dovelo do stvaranja nekoliko baza Rosu i danas kada idete na sever Kosova dočekuju vas maskirana lica s fantomkama i dugim cevima. Što je, doduše, nešto što me je dočekalo i u Valjevu kad sam išao na protest, samo su uniforme bile drugačije; Kurti i Vučić očigledno imaju mnogo sličnosti, a moram reći i tu paralelu – i dole i u Srbiji su srpsku decu tukli predstavnici policije. Samo jedna je bila Kurtijeva, a druga Vučićeva.

To zvuči i jeste grozno.

Mislim to šta su ljudi dole sve prošli i kada je krenulo povlačenje, Ibar je bio neka vrsta prirodne granice, a zahvaljujući Oliveru Ivanoviću – koji je bio istinski patriota, ali i političar evropskog formata koji je govorio albanski jezik i četiri jezika, i pregovarao s Međunarodnom zajednicom, a i sa Albancima – obezbeđeni su uslovi da se ostane na severu Kosova. Suština je da ova vlast nikada nije imala proaktivnu viziju odbrane nacionalnih interesa. Ona je time trgovala i Srbe dole je posmatrala kao žetone u nekoj svetskoj partiji pokera kako bi ona sedela za određenim stolom.

Milijarde su kao otišle na Kosovo, ali nisu tamo završile, ni u enklavama ni na severu, taj novac je danas u Beogradu na vodi, u hotelima koje su neki pravili na Kopaoniku, u stanovima po Londonu.

Više puta pominjete korupciju, prema poslednjem indeksu, Srbija je sad na zaista nezavidnom mestu, najlošijem u poslednjih dvadeset godina, najgora je u regionu, među najgorima u Evropi. Pa kakva nam se to budućnost smeši?

Pitanje korupcije jeste nešto što Srbija mora da raščisti kako nam se ne bi ponovio scenario posle Petog oktobra jer ostavljanje privrednih, finansijskih i medijskih tokova u ruke onih koji su okupirali sistem znači da će im se omogućiti da upravljaju društvenim tokovima i nakon smene, i da će se vrlo brzo vratiti u nekom obliku. **Z**

FOTO: BETA

Nekom matica, nekom maćeha

Militantni aktivisti Srpske napredne stranke opet su brutalno napali novosadske studente koji su organizovali protest „Indeks je za studente“, povodom najave da će Aleksandar Vučić doći u Novi Sad na proslavu dva veka Matice srpske. I opet policija nije štitila napadnute nego napadače, kao i punih 15 meseci od pada nadstrešnice, koja je na Železničkoj stanici u tom gradu ubila 16 ljudi. Bez krivaca i kazne

Lojalisti režima i Policija Srbije opremljena svim mogućim sredstvima za razbijanje demonstracija i fantomkama ponovo su tukli novosadske studente i – novinare.

Razume se, ne proročimske koji su bili uz skute predsednika Srpske napredne stranke, Novosađanina, bivšeg gradonačelnika i premijera Miloša Vučevića i patrijarha SPC Porfirija u Srpskom narodnom pozorištu, gde su obeležavali dva veka Matice Srpske.

Sve se to događalo na novosadskim ulicama samo dva dana nakon što su studenti i zborovi građana na protestu „Valjevo pamtí“ obeležili šest meseci od brutalnog napada policije na mlade demonstrante. I dan pošto je u Sremskoj Mitrovici obeležena godišnjica protesta protiv SNS-a, kada je predsednik Srbije najavio knjigu „Kako sam pobedio obojenu revoluciju“.

U Novom Sadu Vučića, koji je nekoliko dana ranije najavljen 16. februara ove godine nije bilo, ali militantni stranački jurišnici pokazali su kako se „pobeduje“. „Jednom kolegi su razbili glavu, drugom zub... Na njih su bacali i pikavce cigareta“, opisali su novosadski studenti povrede koje su aktivisti Srpske napredne stranke naneli njihovim kolegama.

Protest organizovan zbog najave da će predsednik Aleksandar Vučić prisustvovati svečanosti u Matici srpskoj na kraju se završio susretom sa SNS aktivistima ispred Srpskog narodnog pozorišta.

Dve grupe, videlo se u malobrojnim izveštajima s lica mesta, one koje protestuju i one koji su čekali ispred pozorišta dok je trajao govor Miloša Vučevića i patrijarha

Valjevo pamti

Na protestu „Valjevo pamti“, organizovanom povodom šest meseci od incidenata s policijom u tom gradu na demonstracijama koje su održane 14. avgusta, poručeno je da ni šest meseci kasnije niko nije odgovarao. Posle okupljanja ispred Valjevske gimnazije, kolona je krenula gradskim ulicama, ali je sedište policije izbegnuto zbog bezbednosti učesnika. Advokat Ivan Ninić je kazao kako sud šest meseci nije više kuća pravde već tvrđava kukavičluka: „Prošlo je 180 dana ili pola godina od kada je država, umesto da štiti, odlučila da lomi kosti. Sudije i tužioci koji nisu osudili batinaše postali su saučesnici u zločinu.“

Tokom protesta emitovan je i film „Presedan“, u kojem majka maloletnika pretučenog tada na ulici svedoči o toj brutalnosti. Maturant Valjevske gimnazije Vuk Vasiljević podsetio je okupljene da je ministar zdravlja Zlatibor Lončar rekao kako je maloletni pacijent koji je pretučen na protestu u Valjevu izmišljen, a ministar policije Ivica Dačić da su građani ti koji su napali policiju, koja se samo branila i nije upotrebila prekomernu silu.

Porfirija, razdvajali su kordoni policije u punoj opremi za razbijanje demonstracija.

No, policija nije sprečila batinaše da ponovo tuku studente. Jedna studentkinja je iste večeri za program TV N1 rekla kako su „muškarci stari 50, 60 godina šutirali i psovali dok je pokušavala da odbrani kolege“.

Oni koji su bili deo tima prve pomoći kazali su za N1 da je najmanje troje povređenih.

„Dok je policija u kompletnoj opremi stajala sa strane i nepomično posmatrala, plaćenici SNS-a su jednu našu koleginicu gurali, udarali, a kasnije oborili na zemlju, usled čega je udarila glavom o zid. Drugom kolegi su udarcem razbili glavu, trećem su slomili zub, a kolege koje su pokušale da ih odbrane od batinaša šutirani su i udarani, dok su na njih

bacali pikavce cigareta“, opisali su „susret“ na društvenoj mreži Iks studenti Filozofskog fakulteta u Novom Sadu i dodali: „U Novi Sad su stigli da obeleže 200 godina od osnivanja Matice srpske, a ponovo odlaze s krvavim rukama.“

Novinara portala Razglas news

Nakon brutalnih scena nasilja u ponedeljak u Novom Sadu, studenti i građani pozvali su na proteste u niz gradova širom Srbije. U utorak tokom dana protestovalo se u Novom Sadu, Beogradu, Valjevu, Nišu, a novi protesti su najavljeni i za naredne dane

Žarka Bogosavljevića pristalice SNS su udarile u lice i izbile mu telefon iz ruke, a batine je dobila i jedna studentkinja, koja je udarila glavom u beton.

Nakon brutalnih scena nasilja u ponedeljak u Novom Sadu, studenti i građani pozvali su na proteste u niz gradova širom Srbije. U utorak tokom dana protestovalo se u Novom Sadu, Beogradu, Valjevu, Nišu, a novi protesti su najavljeni i za naredne dane.

Sa druge strane, uvek dežurna predsednica parlamenta Ana Brnabić – pošto je, u odsustvu predsednika, ona i predsednica države! – na hitno sazvanoj konferenciji za medije ocenila je kako „blokaderi u Novom Sadu nisu napali Aleksandra Vučića ili SNS već osnovne stubove države i naroda, i istakla da je napadima na Maticu srpsku i crkvene velikodostojnike pređena crvena linija“.

Nije mogla, dodala je, da pusti da prođe samo još jedan dan i da ne osudi napad na najstariju kulturnu instituciju Srbije – Maticu srpsku u Novom Sadu. „Morala sam da se oglasim i upozorim da treba da se osvestimo da su nas blokaderi doveli do toga da mi u našoj zemlji, u jednom gradu u našoj Srbiji, treba na ulice da izvodimo kordone policije da bismo obezbedili da se obeleži dva veka rada Matice srpske. Dotle su nas doveli blokaderi i naše ćutanje.“

Kako je ocenila, još u Novom Sadu od 1945. nisu viđene scene kao u ponedeljak uveče.

I tu bi se mogli saglasiti i studenti i građani s njom; mada kao i u Valjevu, pamte i 2025. Kada su im u više navrata razbijane glave i vilice. Sve uz potonji amin predsednika, čija je milost rezervisana za lojaliste.

Podsetimo da su prvo opozicija, a potom građani i studenti novembra 2024. započeli neprekidni protest nakon što je u Novom Sadu tog 1. novembra pala tek rekonstruisana nadstrešnica na Železničkoj stanici i ubila 16 mahom mladih ljudi.

NI 15 meseci kasnije nema krivaca i odgovornih, a režim neviđenim pritiskom na pravosuđe sve čini da tako i ostane. N. M.

UBRZANO UDALJAVANJE OD EVROPE

U analizama, planovima i razgovorima koji se vode u političkim krugovima EU proširenje Unije je zauzelo opet jako važno mesto, naročito u trenutku kad se pripremaju okviri za prestanak rata u Ukrajini. Očekivalo bi se da Srbija u tim okolnostima pokuša da uhvati ovaj voz i da nadoknadi zaostajanje iz protekle četiri godine, te da napravi napor da dostigne Crnu Goru i ubedi evropske sagovornike u svoju posvećenost evropskom putu i

Umesto da evropske zvaničnike ubedi u svoju posvećenost evropskom putu i nameru da postane član EU, izgleda da Srbija radi sve suprotno tome. Baš u tih nekoliko nedelja kad se o pristupanju Ukrajine Evropskoj uniji po nekoj vrsti hitne procedure počelo intenzivno govoriti, a onda i o perspektivi Zapadnog Balkana, Srbija pravi korake koji deluju kao da baš nikako nećemo da Evropljani pomisle da bismo mi rado ušli u njihov „klub“

u svoju nameru da postane član EU. Izgleda, međutim, da Srbija radi sve suprotno tome. Baš u tih par nedelja kad se o pristupanju Ukrajine Evropskoj uniji po nekoj vrsti hitne procedure počelo intenzivno govoriti, a onda i o perspektivi Zapadnog Balkana, Srbija pravi korake koji deluju kao da baš nikako nećemo da Evropljani pomisle da bismo mi rado ušli u njihov „klub“.

Prvi korak je usvajanje pravosudnih zakona koji su negativno ocenjeni i od pravne struke i od samog pravosuđa, sudija i tužilaca, civilnog sektora, pa i od EU. Na nedavnom sastanku ministra pravde sa komesarom EU za pravosuđe Majklom Magratom, komesar je rekao da je potrebno odložiti odnosno obustaviti primenu usvojenih zakona i izneo očekivanje da se oni ubrzo promene.

Portparol EU Gijom Mersije je povodom tih zakona upozorio da je „to ozbiljan korak unazad na putu pristupanja Srbije Evropskoj uniji i potkopava njene prethodne obaveze i postignuti napredak.“

Elem, predstavnici Srbije ne deluju kao da su shvatili ozbiljnost poruke – čekaju, kako kaže predsednica Skupštine, Ana Brnabić, *post festum* analizu Venecijanske komisije. (Uzgred, *post festum* je izraz koji označava da je neka akcija zakasnila, prekasna, dakle neko delovanje koje se preduzima kad je teško ili nemoguće bilo šta

promeniti, sigurna sam da predsednica Skupštine to zna i da je zato i upotrebila taj izraz – a to znači da promena zakona za njih nije tema, bar za sad!) Drugi korak je nastavak obračuna sa novinarima i medijima. Objavljivanje dokumentarca „Zlo doba“ Centra za društvenu stabilnost, nevladine organizacije bliske vlastima (ono što se u praksi civilnog društva s pravom zove GONGO – *governmentally oriented NGO*), u kojem se Veran Matić demonizuje i opisuje kao čovek koji je sve što je radio u poslednjih trideset i nešto godina činio da bi izdao zemlju i narod (čak je hteo i Gračanicu da proda strancima!), pokazuje nameru vlasti da u narednom periodu oslabi nezavisne medije i kritiku koja im se odatle upućuje. Uz propagandni metod koji se uveliko primenjivao u državama u kojima su carevali fašizam i komunizam, dakle uvek u nedemokratskim režimima, sprovodi se satanizacija pojedinaca, i to upravo onih koji u svojoj sredini i u svojoj profesiji predstavljaju *fokalne tačke*, glavne tačke oslonca za kolege, koji pokreću, mobilišu, kreiraju nove prakse i organizuju solidarnost sa kolegama i prijateljima. Jer, to je Veran Matić.

Napad na Verana nije slučajna, on ima simbolički smisao. Napad je osmišljen kako bi se, s jedne strane, on osetio ugroženo i progonjeno, namera je da se on „smiri“, a onda i da drugi novinari ostanu bez njegove podrške, da se kohezija u grupi razbije, da se anesteziraju oni koji bi se bunili, a oni uporniji u protestu protiv ovakve dehumanizacije učine slabijim i nezaštićenim. Napad na Verana zato ima i opasni politički cilj: dalje gušenje slobode medija i ugrožavanje sigurnosti novinara.

Treće su obračuni u prosveti. Oni deluju na prvi pogled kao serija pojedinačnih obračuna – nastavnicima i profesorima prekidaju se ugovori na određeno vreme, smenjuju se direktori, pokušavaju se smene dekana na fakultetima, dovodi se u pitanje finansiranje.... Ali, zapravo radi se o ozbiljnoj političkoj čistki.

Iskustvo govori da je sve ovo što se događa osmišljeno s jasnim ciljem i razlogom. Izbori su blizu, bili oni u ovoj ili narednoj godini. Vlast je rešila da ih dobije. Zbog toga je namerna da suzbije svaki vid otpora, kritike, organizovane političke akcije. Istrage i afere će biti zatvorene jer će pravosuđe biti reorganizovano, kritička javnost će biti učutkana, tačke otpora u prosveti i na univerzitetu oslabljene.

Šta preostaje građanima koji žele drugačiju Srbiju? Reći da nam preostaju studenti i mlada generacija zvuči lepo, ali to nam neće biti dovoljno, tim pre što ne znamo da li baš svi tamo žele istu Srbiju. Potreban je snažan politički antipod vladajućoj stranci, politička organizacija koja je od SNS-a potpuno različita. Jeste naša opozicija slaba i razdrobljena, ali od nje se mora početi. Vremena nema mnogo.

Generalna sekretarka
Fondacije Centar za
demokratiju i predsed-
nica Evropske asocijacije
za lokalnu demokratiju
ALDA Nataša Vučković
bogatoj biografiji ima
više poslaničkih mandata
(DS) u Skupštini Srbije,
kao i u Parlamentarnoj
skupštini Saveta Evrope.
Iz DS je isključena 2020.
zbog neslaganja sa poli-
tikom bojkota izbora.

FOTO: SINIŠA OBRENIĆ

Mito i pritisci naprednjaka

U deset lokalnih samouprava u Srbiji trebalo bi da se održe redovni lokalni izbori. Sudeći po onome što se dešavalo prošle godine na izborima u Kosjeriću, Zaječaru, Negotinu, Mionici i Sečnju, ove godine na dan izbora sve je moguće – osim regularnih izbornih rezultata

Piše: **Nenad Kovačević**

U prvoj polovini ove godine na birališta će izaći građani Bora, Arandelovca, Bajine Bašte, Kladova, Knjaževca, Kule, Lučana, Majdanpeka i Smederevske Palanke, kao i Gradske opštine Sevojno u Užicu. No, osim vladajuće Srpske napredne stranke (SNS), ostale političke partije i građani ne zna-

ju kada će se izbori održati, jer ih još uvek nije raspisala Ana Brnabić (SNS), predsednica Narodne skupštine Srbije, u čijoj je to nadležnosti.

Prethodni lokalni izbori u tim mestima održani su 3. aprila 2022. godine. Prema Zakonu o lokalnim izborima, rok za raspisivanje novih je najranije 150 dana, a najkasnije 45 dana, pre isteka mandata odbornika. Od dana raspisivanja lokalnih izbora do dana njihovog

održavanja ne može proći manje od 30 ni više od 60 dana.

Krajem januara ove godine 16 lokalnih organizacija zatražilo je od nadležnih u Srbiji da se ti lokalni izbori održe u istom danu i to 24. maja. U njihovom saopštenju se navodi „da izbori u Srbiji već dugo nisu ni slobodni, ni poštteni“, što je „više puta je verifikovano u izveštajima relevantnih međunarodnih tela, pre svega Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava...“

„Poziv da se svi predstojeći lokalni izbori održe u istom danu, 24. maja 2026, osim što je zasnovan na elementarnoj političkoj racionalnosti, jeste i poziv za minimum dostojanstva izbornog procesa“, piše u saopštenju uz isticanje da je „na pet lokalnih izbora održanih u 2025. godini zabeležen veliki broj neregularnosti“. „Posebno upadljiv bio je metod upotrebe mobilnih nasilnih timova, sastavljenih pretežno od lica sa kriminalnim dosijeom. Njihov zadatak je bio da, u danima pre izbora i na sam dan njihovog održavanja, otvoreno zastrašuju građane, a po potrebi i da fizički intervenišu i nasrću na njih.“

Saopštenje su potpisale organizacije Jedan tim (Lučani), Ne dam Nu dau (Majdanpek), BRAVO (Novi Sad), Građanin (Indija), Karlovačka lista (Sremski Karlovci), Lokalni front (Kraljevo), Raška Raščanima (Raška), Tvrđava (Smederevo) i druge.

NUĐENJE MITA: Prošle godine, izbori u Kosjeriću, Zaječaru, Negotinu, Mionici i Sečnju organizovani su u jeku protesta studenata i ostalih građana, kada je režim vladajuće SNS, kršeći sve izborne norme, vodio pravi rat za svaki glas. Ove godine, iako izbori u deset lokalnih samouprava još nisu raspisani, ministri i drugi državni zvaničnici uveliko su u funkcionerskoj kampanji.

Obećavaju građanima sve ono što čelnici tih lokalnih samouprava nisu uradili tokom prethodnih mandata – od seoskih i gradskih vodovoda, kanalizacije, obnova školskih krovova koji prokišnjavaju, do asfaltiranja puteva i po-

FOTO: NENAD KOVAČEVIĆ

boljšanja snabdevanja električnim energijom.

Uz to, predstavnici vlasti i drugi aktivisti SNS-a, ucenama i pretnjama pokušavaju da „privole“ zaposlene u javnom sektoru da glasaju za tu stranku. Onima koji ne rade u javnom sektoru nude pakete sa osnovnim životnim namirnicama i kućnim hemijom, belu tehniku, pa čak operacije i lekarske preglede preko reda.

U užičkoj gradskoj opštini Sevojno naprednjaci za siguran glas nude drva za ogrev, lekarske preglede, operacije i banje i to preko reda. Nuđenje mita snimio je odbornik Užičke republike, opozicione grupe građana u užičkoj skupštini. Sa svojim taštom dogovorio se da se ona predstavi kao simpatizerka naprednjaka, kada se na vrata njenog stana pojavi aktivistkinja SNS-a i sve to joj ponudi.

Na pitanje te gospođe „ko je glavni za banje“, aktivistkinja joj je, zabeleženo je u video-snimku, odgovorila „imamo i to“, a potom je negodovala što je odbornik snima. Iako je taj video-snimak postao viralan, tužilaštvo za sada nije reagovalo, pa su predstavnici užičke opozicije najavili podnošenje krivične prijave protiv te aktivistkinje naprednjaka zbog nuđenja mita.

I uoči ranijih izbornih ciklusa, novinari, udruženja građana i posmatrači izbora otkrivali su i publikovali dokaze o izbornim prevarama, kupovini glasova, ucenama, selidbi glasača iz jedne u drugu lokalnu samoupravu, pa i seobu glasača iz Republike Srpske u Srbiju. Međutim, niko nije odgovarao za takva nedela. Naprednjaci se izruguju dokazima o njihovom kršenju

Fabrika „Milan Blagojević“ u Lučanima

zakona, slaveći pobjedu sopstvene političke travestije, obesmišljavaju i apsurdnosti izbornog dana.

PRITISCI U LUČANIMA: Da su pritisci uobičajena predizborna metoda naprednjaka pokazuju dešavanja u Lučanima, opštini u zapadnoj Srbiji sa oko 14.500 birača. Grupa građana Jedan tim, jedina opoziciona struktura u lučanskoj skupštini, oglasila se krajem januara ove godine, povodom pritiska na zaposlene u vojnoj fabrici „Milan Blagojević“ u toj varoši.

„Poslednjih dana, mnogo radnika nam se javilo sa zastrašujućim informacijama o pritiscima u fabrici 'Milan Blagojević – Namenska', gde su primorani da se javno potpisuju i izjašnjavaju za koga će

glasati na predstojećim lokalnim izborima. Naravno da im je sugerisano i da su im predočene posledice, ako ne budu glasali za SNS“, dok je GG Jedan tim poručio da radnicima pruža punu podršku, „jer zaslužuju da ih tretiraju kao ljude, a ne brojeve i glasačku mašinu“, te da je njihov glas „ustavom zagarantovano pravo“.

„Imate pravo na pristojne uslove za rad, na bezbednost, na to da budete poštovani na radnom mestu i onda se to zove fabrika. Kada se plašite za svoju egzistenciju, kada vas markiraju i teraju na nešto na šta nemaju pravo, to se zove logor. I u tom logoru svi su podjednako odgovorni – od generalnog direktora, direktora pogona, do poslednjeg poslovođe koji će, naravno, reći da su „samo izvršavali naređenja“, naglašeno je.

To što oni rade je“, ističe se, „krivično delo povrede prava glasanja iz člana 155. Krivičnog zakonika, za koje će vrlo brzo odgovarati i pozivamo nadležne organe da reaguju“.

„Nema tog otkaza, trinaeste plate, stimulacije koja je dovoljna da plati slobodu čoveka. Ti mali neljudi vam oduzimaju dostojanstvo, jer ga oni nemaju i zato bagatelišu. Ova podrška nije politički pamflet, glasajte za koga hoćete, ali glasajte slobodno, svojom glavom“, navode iz GG Jedan tim i radnicima lučanske vojne fabrike poručuju da „sloboda nema cenu“.

IZBORNA KRADA: Profesorka istorije Mirjana Kern, odbornica GG Jedan tim, koji u lučanskoj skupštini od broji 35 odbornika ima devet predstavnika, potvrđuje za Novi magazin da iako lokalni izbori još nisu raspisani kampanja naprednjaka uveliko traje. Njihovi aktivisti iz raznih gradova Srbije, objašnjava naša sagovornica, vršljaju po Lučanima, Guči i okolnim selima, ljudima obećavaju i nude razne stvari: „Javljaju nam se zaposleni u javnim preduzećima i žale se da ih rukovodioci ucenjuju i mobinguju, tražeći od njih da prikupe određeni broj sigurnih glasova za SNS.“

Radnici su nas molili za pomoć, pa smo predložili da se na sedni-

Očekivanja od izbora

Na predstojeće lokalne izbore, ističe Mirjana Kern, Jedan tim neće izaći samostalno, već će se, u dogovoru sa studentima, formirati aktivistička lista: „Okosnica liste jeste Jedan tim i ljudi koji su članovi opozicionih stranaka, ali nastupaju kao pojedinci koji su se dokazali u protekloj godini tokom studentskih i građanskih protesta i akcija. Sve akcije koje su do sada sprovedene, bile su u saradnji sa studentima, a formiranje konačne izborne liste je pri kraju.“

Za tu listu očekuje podršku građana koja će biti veća od one koju je Jedan tim imao pre četiri godine, kada je osvojio devet odborničkih mandata. Na prošlim izborima, Jedan tim je dobio poverenje skoro 26 odsto birača što je, kako podseća naša sagovornica, u to vreme, bio najbolji rezultat opozicije u Srbiji.

„Pritisci na ljude su takvi da se očekuju razne vrste izbornih krađa, ali trudićemo se da dobro obučimo kontrolore izbornog procesa“, kaže Mirjana Kern, odbornica GG Jedan tim iz Lučana. Građani su zainteresovani da budu kontrolori, mnogo više nego ranije, kako bi svi zajedno pokušali da spreče većinu izbornih malverzacija na biračkim mestima.

ci Skupštine opštine raspravlja o tome, kao i o ljudima koji nisu iz našeg kraja, a koji vršljaju po Lučanima i ulaze u stanove i kuće građana, ali nismo imali podršku odbornika vladajuće većine – kaže naša sagovornica.

Dodaje da se naglo pokreću portali bliski SNS-u i otvaraju lažni nalozi na društvenim mrežama na kojima se, na najgori mogući način, blate ljudi koji su učestvovali u aktivnostima pokreta studenata: „To su radili meni, dvojici mojih kolega iz GG Jedan tim i još nekolici aktivista. Sve su to izmišljeni tekstovi, koje šeruju po društvenim mrežama.“

Ističe da su građani „uplašeni i da vlast sprema izbornu krađu“. U onim selima u kojima je bilo problema sa snabdevanjem električnom energijom, aktivisti SNS-a nude belu tehniku, obećavaju puteve i slično.

„Prvi put se dešava to da vlast samo obećava, ali za sada nema onih ranijih asfaltiranja i sličnih građevinskih radova. Kažu ljudima – glasajte za nas, a mi ćemo posle uraditi to što tražite“, objašnjava naša sagovornica.

UCENE U VOJNOJ FABRICI:

Posebno je teško u vojnoj fabrici „Milan Blagojević“ u kojoj je zaposleno oko 1.800 radnika. Od njih se traži da, objašnjava, u radnim jedinicama popunjavaju anketu i da se izjasne da li će glasati za Srpsku naprednu stranku.

„Ukoliko se izjasne da neće glasati za tu stranku ili su neutralni, pozivaju se na razgovore, tokom kojih su izloženi raznim ubeđivanjima, pritiscima i ucenama da im se neće produžiti ugovori za posao“, kaže naša sagovornica i navodi da radnike „obučavaju „kako da obeležavanjem ili fotografisanjem glasačkog listića dokažu da su glasali za SNS“: „Ta fabrika je veliki sistem i ljudi su u velikom strahu. Radnici nam šalju poruke, u kojima se žale na takvo stanje i traže pomoć od nas, ali niko od njih nije spreman da o svemu tome javno govori. Upravnici pogona, kako su nam objasnili zaposleni, pozivaju radnike, nude im anketu, traže od njih brojeve telefona, čak i matič-

FOTO: PRIVATNA ARHIVA

ne brojeve i druge lične podatke.“

Posle anketiranja, sledi drugi krug i novi oblici zastrašivanja: „Zbog toga je Jedan tim reagovao saopštenjem u kome smo naveli da radnike podržavamo i razumemo, ali potrebo je da sve to javno kažu, kako bi prestala ta vrsta pritisaka.“

NAPAD NA SVEŠTENIKA: Naša sagovornica podseća na to da je Jedan tim, krajem prošle godine, pokrenuo inicijativu za smenu predsednika Opštine Milivoja Dolovića, koji je i predsednik lučanskih naprednjaka, nakon što je on,

▲
Mirjana Kern

Osvetnička porno-politika u Kuli

Opozicionim aktivistkinjama u Kuli pretnje su stigle da do sada u izborima nezabeležen način – osvetničkom pornografijom! Na adrese 14 žena upućene su pretnje putem društvenih mreža kako će, navodno, njihove intimne fotografije završiti u javnosti.

„Ove pretnje predstavljaju ozbiljan oblik digitalnog i rodno zasnovanog nasilja. Posebno zabrinjava činjenica da se ovakvo zastrašivanje dešava u kontekstu lokalne izborne kampanje i da je jasno da se nasilje nad ženama koristi kao sredstvo političke borbe. Time se ženama šalje poruka da će svako javno delovanje biti kažnjeno ponižavanjem, pretnjama i pokušajem diskreditacije“, navele su Ženski pokret KULA.

Kao odgovor na sve učestalije oblike digitalnog zastrašivanja žena koje učestvuju u javnom i političkom životu i podrške, Zeleno-levi front održao je tribinu „Žene bez straha“ na kojoj je ukazano na načine moguće borbe. „Svaki njihov pokušaj samo ogoli njihove metode i pokazuje koliko su nemoćni i koliko se boje naših glasova i onoga za šta se mi borimo. Postoje žene koje će se obeshrabriti ovim, ali mislim da u većini slučajeva ovim dobijamo inat i snagu da se borimo protiv ovoga i pokazali da smo da nijedna nije sama“, kazala je Nikolina Drnić iz „Ujedinjenih za Kulu“.

Tišina posloводства vojne fabrike

„Generalni direktor Predrag Ilić, njegovi saradnici i sindikat fabrike 'Milan Blagojević' – Namenska se ne oglašavaju o optužbama da pritiscima i ucenama primoravaju radnike da glasaju za SNS, jer su oni sve to organizovali. Nekima neće produžiti ugovore o radu ili će ih prebaciti na neko drugo radno mesto, samo zato što nisu hteli da podrže naprednjake“, objašnjava Mirjana Kern i ističe da se „prvi put dešava u fabrici da se zaposleni primoravaju da se anketama izjašnjavaju o tome da li će glasati za SNS“. Dodaje da su „ljudi veoma nezadovoljni i protive se vlasti, pa naprednjaci čine sve da bi došli do sigurnih glasova“.

kako se tvrdi, u stanju alkoholisanosti, verbalno, a potom i fizički, napao i skoro sat vremena maltretirao lokalnog sveštenika SPC Dalibora Miloševića. Očevici tvrde da je u društvu sa Dolovićem bio jedan naprednjak, koji je sveštenika vukao za bradu.

Povod za napad bio je taj što je sveštenik dočekao i ugostio u parohijskom domu studente koji su se uputili u Novi Sad na skup povodom godišnjice velike tragedije u kojoj je, pri padu nadstrešnice sa železničke stanice u tom gradu stradalo 16 ljudi. Skandalozno ponašanje predsednika opštine bio je povod za masovne proteste, na koje su građane pozvali GG Jedan tim i grupa mladih i studenata iz Lučana i Guče „Mladi u blokadi“.

Peticiju za smenu predsednika opštine, podseća naša sagovornica, potpisalo je skoro hiljadu građana, ali tu inicijativu nije je bilo moguće sprovesti jer je, po zakonu, trebalo da je potpiše najmanje jedna trećina odbornika da bi se ona uvrstila u dnevni red skupštinske sednice: „GG Jedan tim nema trećinu odbornika u lokalnoj skupštini koja ima 35 mandata, od kojih SNS ima 20, SPS četiri i POKS dva predstavnika koji nisu podržali našu inicijativu.“

Ustavni sud Srbije počeo je da donosi odluke po žalbama bivših radnika „Agroživa“,

zbog trajanja stečajnog postupka koji se vodi pred Privrednim sudom u Zrenjaninu. Reč je o nekada velikoj kompaniji, sa 35 radnih jedinca širom Srbije, koja je proizvodila piletinu, a potom neslavno završila u stečaju.

Stečajni postupak još traje, a više od deset godina traju i pokušaji bivših radnika da naplate svoja potraživanja.

Oni su prvo tužili preduzeće u stečaju i državu za neisplaćene zarade. Tražili su naknadu zaostalih primanja. Potom su, na osnovu dobijenih presuda, koje nikako nisu dospevale na naplatu, predali ustavne žalbe. Pozvali su se na povredu prava na suđenje u razumnom roku u stečajnom postupku, pred Privrednim sudom u Zrenjaninu i sudom u Pančevu.

Žalbe su podneli krajem 2023. godine, preko svog pravnog zastupnika Petra Draškovića, advokata iz Niša.

„Počeo je postupak naplate. Očekujem da vrlo brzo budu realizovana ta potraživanja. Podnosiocima je tokom protekle godine utvrđeno pravo na naknadu nematerijalne štete. Sem obeštećenja za prekoračenje dužine postupanja, oštećeni radnici imaće pravo i na naknadu iz stečaja, koji se još uvek vodi i nije zaključen, što je i bio cilj pravnog postupka“, objašnjava advokat.

ČEKALO SE PREDUGO: Do raspleta je, zapravo, došlo kada su krajem 2023. stupile na snagu izmene i dopune Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. To je omogućilo da predmeti, koji su vođeni po zahtevima bivših zaposlenih u državnim i društvenim preduzećima, budu upućeni iz Privrednog suda u Zrenjaninu i ostalih privrednih sudova u Republici Srbiji, u Ustavni sud Srbije.

„Hiljade bivših radnika u Srbiji nisu imale ni teoretske šanse u ovakvim postupcima, do sada. Ovo

Sve će to nar

Izmene i dopune Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku omogućile su da zahtevi bivših radnika propalih srpskih preduzeća, koji su bili neuspešni pred privrednim sudovima, stignu do Ustavnog suda. Prve presude ohrabruju, ali su se kod naplate javili novi problemi

Piše: **Miroslava Pudar**

nam daje nadu da se ne mora ići u Strazbur po pravdu“, kaže Petar Drašković.

Dodaje da je odluka Ustavnog suda izvršna, konačna i sprovediva. Nju je moguće realizovati i na tome sada i radi. Ministarstvo pravde, kaže, spremno je da dobrovoljno isplati potraživanja iz materijalnog dela, ali i tog dela koji se tiče nematerijalne štete. Reč je o nekih 800 evra, koji predstavljaju obeštećenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku i ne uračunava se u potraživanje zarada, kaže advokat.

„Nažalost, sudski postupci predugo su trajali i odrazili se na ionako loš materijalni položaj zaposlenih. Državni organi, naročito sudovi nižeg stepena, nisu imali mnogo razumevanja za urgentnu situaciju i za loše materijalno stanje mnogih zaposlenih“, kaže pravni zastupnik radnika.

Kako podseća, preduzeće je otišlo u stečaj 2016. godine i od tada traju pokušaji da se naplate radnička potraživanja: „Konačno je ove godine stigla odluka Ustav-

Ostala suđenja

Kompanija Agroživ Holding je do 31. marta 2008. godine, kada je uhapšeno celokupno rukovodstvo, pokrivala 80 odsto srpskog tržišta pilećih proizvoda. Dan nakon hapšenja sve banke poverioci aktivirale su svoja potraživanja, a sve što se posle dešavalo odvelo je ovu firmu u bankrot. „Stečaj i reorganizacije bili su maska za pljačku“, govorio je tada bivši vlasnik Miroslav Živanov, koji je tokom pritvora proveo 627 dana u samici. Agroživ je potom, nakon blokade računa, uveden u stečaj. U trenutku otvaranja stečaja firma je imala imovinu vrednu 15 milijardi dinara i kapital preko 7,5 milijardi dinara, uz neraspoređenu dobit od 6,5 milijardi dinara. Stečaj i reorganizacija doveli su ubrzo do bankrota, otpušteno je 3.000 radnika a firma je 2010. prodana za 11,5 miliona evra Srbijagasu, državnom preduzeću.

Narednih godina deo pogona Agroživa u Žitištu iz stečaja je kupilo preduzeće BG Mibras iz Beograda i započelo proizvodnju i preradu živinskog mesa. Tada je, beleži štampa, angažovano oko 150 radnika Agroživa i uposlono još oko stotinak ljudi koji su bili na evidenciji Službe za zapošljavanje. Preostali radnici, njih oko 800, ostali su bez posla i socijalnog programa.

od (na)platiti

FOTO: LIST ZRENJANIN

nog suda, kojom se usvaja predstava jednog od bivšeg radnika, što automatski znači da će i ostali u istom činjeničnom i pravnom stanju imati mogućnost da ostvare svoja prava. To je Ustavni sud i potvrdio nizom odluka od jula meseca prošle godine, kada je nastavljeno usvajanje odluka od naplata potraživanja za još nekih 14 ljudi, osim tog prvog precedentnog slučaja čije su predstave usvojene. Tako da i ostali mogu da se nadaju da će u nekom roku, koji neće biti duži od 6 meseci, okončati svoje postupke.“

TEŠKOM MUKOM DO ZARADA: Iznosi nematerijalne štete, navodi se u odlukama Ustavnog suda u koje smo imali uvid, su različiti. Sud je podnosiocima utvrdio pravo na naknadu štete, koja je umanjena za eventualno već isplaćene iznose po osnovu utvrđene povrede prava na suđenje u razumnom roku. Kako se navodi, naknada se isplaćuje na teret budžetskih sredstava, u roku od četiri meseca od dostavljanja odluke Ministarstvu pravde.

„Duguju nam milionske iznose. Sve je godinama stajalo u fiokama. Za to vreme, niko nas nije pitao kako da platimo račune, kako da preživimo, kad smo ostali bez radnih mesta. Ja uspevam da radim ali nisu se svi snašli. Zato ljudima znači ova informacija da je počela isplata naknade za štetu. Ko god da je ostao a da nije podneo zahtev, može da kontaktira naš sindikat da mu pomognemo da ostvari svoje pravo“, kaže Slavenka Despotov, ovlašćeno lice za neisplaćene zarade Nezavisnog udruženja nezaposlenih, pri Sindikatu javnih službi Srbije.

Među onima koji su dobili obeštećenje je i porodica Kocijan iz Zrenjanina. Mirjana i njen suprug godinama su radili u Agroživu.

„Deset godina je prošlo od kada sam otišla iz Agroživa i podnela zahtev za naknadu zarada. Nakon svega, mogu da kažem da je dobro što su počele isplate. Mužu je sud priznao naknadu nematerijalne štete u iznosu od 800 evra, a priznata su mu i potraživanja na ime neisplaćenih zarada. On je duže ostao od mene, tako da njemu i

NEKAD VELIKA FIRMA, DANAS SAMO DUGOVI VELIKI:
Agroživ

Nakon što je led probijen u slučaju bivših radnika Agroživa prvom pozitivnom presudom na osnovu koje sada stižu nova rešenja, javio se izazov zvani „advokatska naknada“

kasniji vlasnici duguju plate“, kaže Mirjana.

Svoje zaostale zarade potražuje i Jovica Kokotović iz Karađordeva, koji je decenijama radio u žitištanjskom Agroživu.

„Moj zahtev još nije stigao na red ali ja sam strpljiv, znam da hoće. Kada sam do sad čekao, pričekacu još malo. Problem je što su neke moje bivše kolege menjale iz neznanja zastupnike, koji im sada traže neverovatne provizije. Moraće da paze“, navodi Kokotović.

KONKURENCIJA NE MIRUJE:

Nakon što je led probijen u slučaju bivših radnika Agroživa, prvom pozitivnom presudom na osnovu koje sada stižu nova rešenja, javio se izazov zvani „advokatska naknada“.

„To je pojava sa kojom smo se i ranije suočavali, ali postala JE intenzivna od kada su prošle godine počele da pristižu prve odluke Ustavnog sud. Konkurencija se aktivirala, što je prirodno ako se kreću u okviru pravila. Međutim, nije dopušteno kršiti kodeks Advokatske komore Srbije, koji zabranjuje takav način pridobijanja klijenata putem obmane. Mislim da se ovde ljudima lažno prezentuju činjenice, uz zahtev za honorarima od 50 odsto od naplaćenih iznosa, što nije dopušteno. Po našem kodeksu etike, koji važi za celu Srbiju, dopušteno ugovaranje je do 30 odsto, mada je i to sporna visina advokatske naknade“, objašnjava Petar Drašković.

U Nezavisnom udruženju nezaposlenih kažu da im se sada javljale kolege koje su naplatile troškove potraživanja, preko drugog advokata, ali se žale na umanjenje iznosa.

„Na osnovu odluka Ustavnog suda i presuda, koje je zastupao naš advokat Drašković od 2016. godine, sada su naplaćena potraživanja od druge advokaticice. Dosta njih mi se javilo a da ne znaju ni koliki iznosi im pripadaju. To je strašno nepravedno. Ti ljudi su godinama čekali na svoje obeštećenje, punih 12 godina a sada bi svi da pokupe kajmak. Moja poruka preostalim zainteresovanim kolegama je da vode računa šta potpisuju“, navodi Slavenka Despotov. **3**

Kritične sirovine danas su u središtu savremene geopolitike. Njihovu potražnju više ne pokreće samo prelazak na obnovljive izvore, već i ubrzan rast veštačke inteligencije, data centara i novih bezbednosnih tehnologija.

Za proizvodnju mobilnih telefona, vojnih dronova i vetroturbina potrebni su isti materijali retki metali. Zbog toga se geopolitika postepeno pomera od kontrole energenata ka kontroli minerala, prerade i industrijskih sistema koji oblikuju ekonomiju i bezbednost 21. veka.

Kritične sirovine danas su centralna kategorija industrijske, tehnološke i bezbednosne politike.

ŠTA SU KRITIČKE SIROVINE:

Ne postoji jedinstvena lista ovih materijala, jer ih države definišu u skladu sa sopstvenim industrijskim i strateškim interesima. Ipak, većina strategija poklapa se oko nekoliko grupa: litijuma, nikla, kobalta i grafita za baterije, retkih zemljanih elemenata za elektromotore i digitalne sisteme, kao i bakra, koji je ključan za elektroenergetiku i digitalnu infrastrukturu.

Za razliku od fosilnih goriva, ovi materijali su „ugrađeni“ u tehnologije. Litijum i grafit omogućavaju skladištenje energije, kobalt i nikal povećavaju kapacitet baterija, dok retki zemljani elementi omogućavaju proizvodnju snažnih magneta neophodnih u mnogim savremenim proizvodima. Pored toga, metali poput galijuma, germanijuma i antimona postaju ključni za poluprovodnike, optoelektroniku i čipove, dok platinski metali imaju važnu ulogu u industrijskim i energetskim procesima.

Ključna promena je u tome što energetska tranzicija više nije jedini pokretač potražnje. Elektrifikacija transporta i industrije, digitalna transformacija i vojna modernizacija zajedno oblikuju novu industrijsku paradigmu. Kritične sirovine postaju temelj šire tehnološke transformacije global-

Nova geopolitika

Kritične sirovine danas su centralna kategorija industrijske, tehnološke i bezbednosne politike. Litijum, kobalt, nikl, grafit, bakar i retki zemljani elementi postaju strateški resursi jer određuju razvoj energetike, digitalne ekonomije i vojne industrije

Piše: **Damir Dizdarević**

ne ekonomije, ali i nova tačka ranjivosti, jer je njihova proizvodnja koncentrisana u relativno malom broju država.

POVEZANA TRANZICIJA: Masovna proizvodnja baterija, solar-nih panela i vetroturbina već je pokrenula snažan rast potražnje za kritičnim sirovinama. Projekcije ukazuju da bi potražnja za litijumom u scenarijima klimatske neutralnosti mogla porasti višestruko do 2040. godine, dok bi globalna tražnja za niklom i retkim zemljama mogla da se udvostruči ili utrostruči. Istovremeno, bakar ostaje kritična osnova celog sistema, sa očekivanim rastom potražnje od oko 50% do sredine veka.

Međutim, digitalna revolucija ubrzava ove procese i menja strukturu potražnje. Data centri (informacioni centri), veštačka inteligencija i infrastruktura za obradu podataka postaju novi veliki potrošači energije i materijala. Globalna potrošnja električne energije u data centrima mogla bi da se približno udvostruči do 2030. godine, dok pojedine procene ukazuju da će ukupna potražnja iz AI sektora rasti brže nego

u bilo kom drugom industrijskom segmentu.

To znači da digitalna ekonomija postaje jednako važan pokretač potražnje kao i energetska tranzicija. Očekuje se da će rast data centara dodatno povećati potrebu za mrežnom infrastrukturom, transformatorima i kablovima, što može generisati značajan pritisak na lance snabdevanja bakrom, aluminijumom i specijalnim metalima. Već danas, pojedini elektroenergetski sistemi upozoravaju na ograničenja kapaciteta za priključenje velikih data centara, što pokazuje da energetska infrastruktura postaje strateško usko grlo digitalne ekonomije.

Ova transformacija ima i političke posledice. Države koje mogu brzo da grade mreže, električne kapacitete i industrijsku infrastrukturu dobijaju stratešku prednost u razvoju veštačke inteligencije i autonomnih sistema. Energetska, digitalna i industrijska bezbednost postaju nerazdvojne. Istovremeno, moderni vojni sistemi, od dronova i satelita do preciznog navođenja, hipersoničnih projektila i autonomnih platformi, zasnivaju se na istim komponentama kao civilne tehnologije. Elektrifikacija i autonomija brišu granicu između civilnog i vojnog sektora. Time kritične sirovine postaju pitanje ne samo energetske tranzicije, već i vojne ravnoteže.

KONTROLA INDUSTRIJSKIH

SISTEMA: Savremeno nadmetanje velikih sila sve više liči na industrijsku i tehnološku konkurenciju, a ne samo na trgovinski ili vojni rivalitet. Ključna borba ne vodi se oko rudnika, već oko kontrole čitavih lanaca vrednosti: od prerade pa do proizvodnje komponenti i infrastrukture.

Kina je tokom poslednje dve decenije razvila strategiju koja obuhvata sve faze ovog sistema. Njena prednost nije samo u resursima,

Države koje mogu brzo da grade mreže, električne kapacitete i industrijsku infrastrukturu dobijaju stratešku prednost u razvoju veštačke inteligencije i autonomnih sistema

Politika 21. veka

već u dominaciji „sredine lanca“, gde se određuju troškovi, standardi i tehnološki pravci.

Upravo zato kineske kompanije imaju ključnu ulogu u preradi litijuma, grafita i retkih zemalja, ali i u proizvodnji baterija, solarne opreme, elektromobilnosti i mrežne infrastrukture. Ovaj model zasniva se na dugoročnom planiranju, obimu proizvodnje i kontroli troškova. Kina ne izvozi samo proizvode, već čitave sisteme, energetske infrastrukturu, električni transport, digitalne platforme i industrijske tehnologije.

Za mnoge zemlje u razvoju, posebno u Africi, Latinskoj Americi i Aziji, ova ponuda je privlačna jer omogućava brzu elektrifikaciju i industrijalizaciju bez velikih početnih ulaganja.

Sjedinjene Američke Države nastupaju iz drugačije pozicije. Njihova prednost i dalje leži u inovacijama, finansijskim tržištima i razvoju naprednih AI modela. Međutim, pokušavaju da smanje zavisnost od globalnih lanaca kroz subvencije, industrijsku politiku i partnerstva sa saveznicima. Istovremeno, oslanjanje na fosilna goriva Trampove administracije možda donose kratkoročnu dobit, ali guraju SAD u dugoročan rizik, pre svega zbog uvećane potražnje za električnom

energijom. Zbog toga se često ova nova dimenzija u takmičenju SAD i Kine karakteriše kao *suprostavljena molekula i elektrona*.

Razlika između ova dva modela sve je vidljivija. Kina se kladi na elektrifikaciju, infrastrukturu i industrijsku bazu, dok SAD nastoje da zadrže tehnološko liderstvo i kontrolu nad digitalnim ekosistemima, dok bi klasične energetske potrebe trebalo da budu zadovoljene upotrebom fosilnih goriva. Upravo zato nadmetanje se ne vodi samo oko algoritama ili pojedinačnih tehnologija, već oko fizičkog sistema koji omogućava njihovu masovnu primenu.

Veštačka inteligencija dodatno povećava uloge. Razvoj i primena AI zahtevaju ogromne količine energije, kapacitete za skladištenje i pouzdanu mrežu. Države koje kontrolišu proizvodnju baterija, mrežne opreme i električnih komponenti imaju stratešku prednost u skaliranju digitalne ekonomije. Time industrijska baza postaje ključna za geopolitičku moć. Strategija SAD ne negira ovu činjenicu, gde korišćenjem fosilnih goriva pokušavaju da smanje pritisak na svoje industrijske kapacitete.

POLITIKA EU: evropska unija nalazi se između ova dva modela.

**▲
RUDARENJE
KAO IZAZOV:
Veliki otpor u
Srbiji**

Kao veliki potrošač tehnologija, ali bez značajnih domaćih resursa, EU je postala zavisna od globalnih lanaca snabdevanja, posebno u preradi i komponentama. Evropski akt o kritičnim sirovinama (Critical Raw Materials Act) predstavlja pokušaj da se ova zavisnost smanji kroz razvoj domaćih kapaciteta, partnerstva i reciklažu.

Međutim, evropski pristup ostaje regulatoran i sporiji. Visoki standardi zaštite životne sredine, kompleksne procedure i društveni otpor rudarskim projektima otežavaju razvoj industrijske baze. Upravo tu leži ključna politička dilema: Evropa želi stratešku autonomiju, ali bez odricanja od otvorenog tržišta i održivosti. U svetu koji postaje fragmentisan, taj balans postaje sve teži. Zato evropska strategija sve više uključuje industrijsku politiku, partnerstva sa globalnim jugom i razvoj cirkularne ekonomije. Reciklaža, sekundarne sirovine i inovacije postaju ključni elementi evropskog modela, ali ostaje otvoreno pitanje da li će to biti dovoljno brzo.

Borba za kritične sirovine zato sve manje liči na tržišnu konkurenciju, a sve više na geopolitičku strategiju. Ko kontroliše lance vrednosti, kontrolisaće i pravila tehnološke i bezbednosne arhitekture 21. veka.

Zelena, digitalna i bezbednosna tranzicija više nisu odvojeni procesi. One se prepliću kroz iste tehnologije i iste materijale, zbog čega kritične sirovine postaju nova osovina globalnog poretka. Ishod ove trke neće zavisiti samo od toga ko poseduje resurse, već ko kontroliše preradu, tehnologiju i industrijske sisteme koji ih pretvaraju u ekonomsku i političku moć.

U svetu rastuće fragmentacije, pitanje kritičnih sirovina prerasta u pitanje političkog izbora. Manje i srednje ekonomije biće sve češće suočene sa konkurentskim industrijskim i geopolitičkim ponudama, pri čemu će odluke o partnerstvima, investicijama i tehnologijama dugoročno oblikovati njihovu ekonomsku strukturu, bezbednosne veze i spoljnopolitičko manevrisanje. **■**

DOBRI ČOVEK IZ MOKRINA

Ja se upisah u Jugoslovene jer je to dobro za Srbiju. (Vasa Stajić)

Na dan kada pišem ovaj prilog, proslavlja se Dan državnosti Republike Srbije, kao spomen na donošenje prvog srpskog ustava, donetog na Sretenje 15. februara 1835. godine, u Kragujevcu. Tvorac je bio Dimitrije Davidović, Srbin „iz Preka“, koji ga je sačinio prilično slobodoumnim i naprednim, imajući vreme u kojem je nastao.

Naravno, isti je trebao i da ograniči i vladavinu samoga kneza Miloša

Sretenjski ustav je bio *Francuski rasad* u turskoj bašti, kako je voleo da ga naziva pokojni profesor Radivoj Stepanov, pa se nije primio u sredini koja još nije bila zrela za njega. Svejedno, danas se on slavi kao praznik u Srbiji – podeljeno, onako kako izgleda i srpsko društvo već duže vremena, posle *Nadstrešnice*, posebno. Država, pardon, režim ga slavi preko volje, a sa druge strane, srpski studenti masovno odlaze u Orašac, gde u rodnom mestu moderne Srbije ponovo ističu zahtev – Srbija se mora obnoviti na plemenitim osnovama slobodarskog Sretenjskog ustava, onako kako su o tome sanjali oni koji su povelu prvu srpsku revoluciju – Prvi srpski ustanak

– da bude *ustava* vladarskoj samovolji. Ustav je predviđao mnoge dobre stvari, ali, nije mu se dalo... Vrlo brzo su se na njega okomile i ala i vrana, velike sile i knez lično, pa je tako ostao samo lepa istorijska epizoda ovih predela.

Bio je to *Francuski rasad* u turskoj bašti, kako je voleo da ga naziva pokojni profesor Radivoj Stepanov, pa se nije primio u sredini koja još nije bila zrela za njega. Svejedno, danas se on slavi kao praznik u Srbiji – podeljeno, onako kako izgleda i srpsko društvo već duže vremena, posle *Nadstrešnice*, posebno.

Država, pardon, režim ga slavi preko volje, sve gledajući preko ramena, da li da se pale motori aviona, pa pravac – Kazablanka, ili, da se uđe u još besmislenije maltretiranje građana, zlostrebu fizičke sile prema građanima, studentima, seljacima, radnicima, prosvetarima, svima onima koji pune budžet, koji oni besomučno pljačkaju, lažu i manipulišu njima. Sa druge strane, srpski studenti masovno odlaze u Orašac, gde u rodnom mestu moderne Srbije ponovo ističu zahtev – Srbija se mora obnoviti na plemenitim osnovama slobodarskog Sretenjskog ustava, onako kako su o tome sanjali oni koji su povelu prvu srpsku revoluciju – Prvi srpski ustanak.

Nekoliko dana ranije, 10. februara, vojvođanska udruženja građana – Vojvođanski kulturni klub „Vasa Stajić“, Saveza

antifašista Vojvodine i Vojvođanska politikološka asocijacija, imali su akciju „Cveće za Vasu“. Ta aktivnost odvija se od 2010. godine, kada ju je pokrenuo Đorđe Subotić, sa prijateljima. Ona je bila jednostavna – donese se cveće na spomenik Vasi Stajiću, održi se poneki prigodni govor, i, vidimo se dogodi. Spomenik je bio postavljen na travnjaku kod zgrade Banovine, gde je donedavno bila zgrada Skupštine AP Vojvodine, koja je voljom režima i Balinta Juhasa postala Policijska tvrđava režima, odakle izlaze uniformisani batinaši da tuku građane i studente Novog Sada.

Pre neku, godinu, kada je Novi Sad bio evropska prestonica kulture, prevedeno na narodski – veliko pranje para, nekome je palo na pamet da u centralnoj gradskoj zoni, pešačkoj naravno, napravi dve garaže. Privatne, dakako. Ali, to već znamo, istorija ovog režima jeste presipanje budžetskih para, znači svih građana, u privatne džepove! Tada su „privremeno“ sklonjeni spomenici Lazi Kostiću i Vasi Stajiću, sa objašnjenjem da će biti vraćeni kada se okončaju radovi. Budući je garaža kod Banovine puštena u rad pre godinu i po dana, postavlja se pitanje odgovornima gde je spomenik Vasi Stajiću?

Pitanje za Miloša Vučevića, Žarka Mićina, Balinta Juhasa i vlasnike ružne garaže! Zašto su nam bitni Vasa i Laza?

Jedno društvo opstojava na negovanju tradicija i pozitivnom istorijskom pamćenju, u koje se uvek ubrajaju ličnosti koje su bili lideri promena, moralni i neupitni likovi na koje se moglo i trebalo ugledati, koji su svojim idejama i idealima za koje su se borili, pokazivali građanima koje su to prave vrednosti koje nas okupljaju u delotvornu zajednicu.

Takav je bio Vasa Stajić, učitelj, filozof, socijalista, kulturni poslenik, prosvetitelj, Vojvođanin, Srbin, Jugosloven, koji je za svoje ideale platio visoku cenu, prvo u tuđinskoj, a onda i u svojoj državi. Robijao je Vasa za Srbiju, ali su to bila vremena kada se znalo šta je ideja, šta je to Srbija, a posebno, šta je to robija! Sve je to stoički izdržavao, posebno omalovažavanje njegove borbe za pravednu novu državu – Jugoslaviju, koju nikada nije razumeo kao promašenu tvorevinu za Srbiju, naprotiv, smatrao je da je ona optimalno mesto u kojoj će Srbija imati svu mogućnost razvoja, ali je tražio i dobro i primereno mesto i za Vojvodinu – „Švajcu na istoku“!

Bio je jedan od najvećih kulturnih radnika na ovim prostorima, nije bilo iole produktivnog stvaraoa o kojem Vasa nije pisao, i tako ga sačuvao od zaborava. Bio je Vasa alfa i omega Matice srpske, jedne druge i bolje, naravno. Pokojna prijateljica, velika novinarka, Vera Šoti, uvek je govorila da je Vasa bio najbolji čovek i najkvalitetniji izdanak ovih prostora. Spomenik koji je stajao nekoliko godina kod Banovine, mali je izraz zahvalnosti Novog Sada, Vojvodine i Srbije ovome kulturnom i javnom gorostas, čoveka koji je svojom skromnošću, radinošću i poštenjem plenio, izazivao poštovanje, te je sa pravom nazvan apostolom Vojvodine. A, danas?

Tražio sam nedavno u Mokrinu, Vasinom rodnom mestu, njegovu kuću i – nisam je našao. Meštani ne znaju gde je, nije sačuvana! Jedva nađoh i Mikinu kuću, sakrivenu drvećem. U centru mesta Vasin spomenik – bez glave. Nema obeležja Raši Popovu. Bravo! Ni više poznatih i zaslužnih stvaralaca, ni manje čuvanja uspomene na njih. Samo, kako da čovek mnogo zameri ljudima u malom mestu, kada u Novom Sadu imamo ovakav kriminalni nedar! Ili je to ipak obrazac ponašanja – radikalna pamet ne priznaje pamet i zasluge, ne prepoznaje ih, strana im je, i odmah misle da je protiv njih. I, to stvarno može biti razlog – naravno da su pamet i razum protiv njih i uništavanja, falsifikovanja, revizionizma, posebno protiv šovinizma i fašizacije društva.

Pomenuti Mika Antić, u svojoj poemi „Vojvodina“ rekao je: „Kraj druma istorija silovana i zaklana.“

Duško Radosavljević je redovni profesor na Fakultetu za pravne i poslovne studije dr Lazar Vrkatić Novi Sad, Univerziteta Union u Beogradu. Aktivan je u Vojvođanskoj politikološkoj asocijaciji (VPA) i Savezu antifašista Vojvodina – SAV. Redovni član Vojvođanske akademije nauka i umetnosti – VANU.

Špihl objavluje priču o silovanoj ženi

PORTUGAL

Socijalista predsednik

FOTO: BETAMAP

Na trećim izborima za tri godine, Portugal je dobio predsednika socijalistu koji je do nogu potukao desničara, populističkog kandidata Andrea Venturu u drugom krugu glasanja održanom ovog meseca.

Antonio João Seguro osvojio je oko 70 odsto glasova birača ove jugozapadne evropske zemlje na obali Atlantika sa gotovo 11 miliona stanovnika i devet miliona glasača, čime se pridružio socijaldemokratskim političarima koji trenutno vode vlade u Evropi: premijeru Španije Pedru Sančezu, Metu Frederiksenu iz Danske, Robertu Abeli sa Malte i Kiru Starmeru iz Velike Britanije. „Odgovor koji je portugalski narod danas dao, njihova predanost slobodi, demokraciji i budućnosti naše zemlje, prirodno me dirnuo i ponosan na našu naciju“, rekao je Seguro.

On kormilo zemlje preuzima u periodu političke nestabilnosti u zemlji možda najtežem u poslednjih nekoliko decenija, a stabilizacija političke scene će mu predstavljati jedan od ključnih izazova.

Mediji se slažu da je glasanje bilo prilika da se testira dubina podrške Venturinom „drskom političkom stilu“, koji je naišao na odjek kod birača i pomogao da njegova stranka Čega (Dosta) postane druga po veličini u portugalskom parlamentu, kao i da se izmeri snaga desnog spektra koja se primećuje širom Evrope poslednjih godina i kojem se u gore pomenutim zemljama građani odupiru Seguro je dugo u politici, a na ovim izborima je bio umereni kandidat leve koji će morati da sarađuje sa manjinskom vladom desnog centra, pritom se jasno distancirajući od Venturinih napada na politički establišment i migrante.

U odlučujućem trenutku je dobio podršku drugih vodećih političara leve i desnice koji žele da zaustave rastući populistički talas. Kao i u većini parlamentarnih demokratija, i u Portuga-

lu, koji slovi za polu-parlamentarnu demokratiju, predsednik uglavnom ima ceremonijalne dužnosti, bez izvršne vlasti. Kao šef države, on treba da bude iznad političkih sukoba i zadatak mu je da smiruje napetosti. Uz to, predsednik ima značajan politički uticaj i raspolaže važnim ovlašćenjima, uključujući pravo veta na zakone koje usvaja parlament i vrati ih na ponovno izjašnjavanje. Predsednik, kao i u Srbiji, ima i ovlašćenje da raspusti parlament i raspíše pre vremena izbore. Taj mogući potez se u portugalskom političkom žargonu naziva „atomskom bombom“.

Da li će je u nekom trenutku Seguro baciti, zavisice od toga koliko će se u Portugalu primiti Venturine reči da je njegova Čega sada glavna stranka desnice i da će „uskoro vladati Portugalom“. Ranije je optužio „ceo politički sistem“ da se ujedinio protiv njega, misleći očigledno na drugi krug u kojem je Seguro dobio podršku sa obe strane političkog spektra i odbijanje pomećanja izbora.

A kampanja za taj odlučujući krug je, prema pisanju Gardijana, bila u senci dve velike oluje zbog kojih je proglašeno stanje katastrofe koje je trajalo do 15. februara. Ventura je pozvao na odgađanje glasanja za sedam dana, zbog, kako je rekao, „pitanja jednakosti među svim Portugalcima“.

Nacionalna izborna komisija je, međutim, odbila tu ideju, saopštivši da „stanje katastrofe, vremenska upozorenja ili generalno nepovoljna situacija nisu razlozi za odlaganje glasanja u gradu ili regionu“.

Ipak, oluja Leonardo primorala je oko 20 teško pogođenih izbornih jedinica da glasanje pomeće za nedelju dana, što je pogodilo oko 37.000 registrovanih birača, ili oko 0,3 odsto ukupnog broja i nije moglo da utiče na ukupni rezultat i ubedljivu pobeću Segura. **Ž**

Kome treba Orban?

Državni sekretar SAD Marko Rubio je podržao kandidaturu premijera Mađarske Viktora Orbana na izborima u aprilu za peti

uzastopni mandat, dok je Orban optužio, ukrajinskog predsednika Volodimira Zelenskog za „direktno mešanje u kampanju za izbore u Mađarskoj“ zbog zalaganja za naftne sankcije.

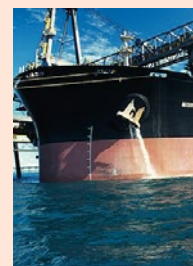
Evropa optužuje, Kremlj demantuje

Kremlj je „oštro odbacio“ optužbe pet evropskih zemalja da je Rusija pre dve godine ubila opozicionog lidera Alekseja Navalnog

koristeći toksin otrovne južnoameričke žabe. UK, Francuska, Nemačka, Švedska i Holandija u zajedničkom saopštenju navele su da su analize uzoraka sa Navaljniyevog tela „uverljivo“ potvrdile da je reč o baš o toksinu iz južnoameričkih otrovnih žaba.

Moskva preti Evropi

Rusija bi mogla da upotrebi svoju mornaricu kako bi sprečila evropske sile da zaplene njene brodove (u sklopu primene sankcija zbog rata u Ukrajini),

a mogla bi i da se osveti evropskom brodarstvu ukoliko dođe do zaplene ruskih brodova, izjavio je Nikolaj Patrušev, bliski saveznik predsednika Vladimira Putina.

Američki biznismen Big Majk, alias Majk Štraumetis, poznat kao „kralj marihuane“, objavio je u jesen 2019. da je „uzbuđen što će Severnu Makedoniju pretvoriti u evropsku supersilu kanabisa“. Jedan od najvećih proizvođača „trave“ na svetu tada je u Skoplju razgovarao sa političkim čelnicima zemlje – premijerom Zoranom Zaevim, ministrom zdravlja Venkom Filipče i gradonačelnikom skopske opštine Centar Sašom Bogdanovićem – o pokretanju masovne proizvodnje kanabisa u zdravstvene svrhe.

UZBUĐENI DON KANABIS:

(Ne)shvatljivo je što domaćini tada nisu objavili ni reč o „biznis radinici“ sa „Don Kanabison“, već je to učinio gost. On je na Instagram nalogu svoje „uzbuđenje“ obznanio kratkim videom sa susreta, što su mnogi propratili predviđanjem da će se Severna Makedonija, sa takvim (ne)funkcionisanjem institucija, pretvoriti u „Kolumbiju u Evropi“. Tadašnji makedonski premijer Zaev je procenio da bi taj biznis mogao da donese najmanje 250 miliona dolara godišnje, što bi pozitivno uticalo na privredni rast zemlje i zapošljavanje.

Skoro šest godina kasnije, makedonski građani, susedne zemlje, ali i šira međunarodna zajednica su šokirani saznanjem o tome šta se sve događa sa proizvodnjom marihuane za medicinske potrebe. Postaje jasno i da su pomenuta predviđanja i upozorenja bila sasvim opravdana.

„Svi su ovde naduvani! Cene raste, plate miruju, stotinak hiljada ljudi je nezaposleno, a sve je mirno i kafane su pune! Nirvana neka vlada. Mora da je zbog ovih novih poljoprivrednih plantaža“, komentariše skopski penzioner Ljupčo Sokolovski.

Masovna zaplena više od 45 tona marihuane u S. Makedoniji (i Srbiji) otvorila je narkotičnu „Pandorinu kutiju“ i prouzrokovala duboki politički sukob između ključnih makedonskih stranaka

Kolumbija n

Deset godina nakon što je makedonska država dozvolila uzgoj kanabisa u medicinske svrhe, njeni građani, kao i šira javnost, šokirani su saznanjem o prekograničnom švercu velikih količina marihuane, koji baca tamnu senku na bivše i aktuelne aktere u vlasti

Piše: **Savo Pejčinovski**

Zaplena više od 45 tona marihuane u S. Makedoniji (i Srbiji) otvorila je narkotičnu „Pandorinu kutiju“ i prouzrokovala duboki politički sukob između ključnih makedonskih stranaka

vladajuće VMRO-DPMNE i opozicione SDSM, u koji su se uključile i stranke etničkih Albanaca. Stvorena je velika pravno-politička graja, a dosadašnja istraga je naveliko otkrila sistemske slabosti u regulaciji prerade medicinskog kanabisa, otvorila sumnje u umešanost visokih zvaničnika i ukazala na potrebu za hitno preispitivanje izdatih dozvola za proizvodnju. Dok opozicija optužuje vladinu logistiku za šverc, makedonska izvršna vlast kontrira, za sada isključivo putem svakodnevnih izjava premijera. Hristijan Miskoski uzvraća tvrdnjama o umešanosti bivših državnih funkcionera, posebno bivšeg premijera Zorana Zaeva, njegove šire porodice i „bližih poslovnih saradnika“. Mickoski u upletene svrstava i sadašnjeg čelnika socijaldemokrata Venka Filipče, pri tome ostavljajući javnost bez zvaničnih odgovora na ključna pitanja o poroznim državnim granicama i njihovoj kontroli.

ZAPLENE I ISTRAGE: Sasvim je jasno da šverc pet tona droge, zaplenjene u Srbiji, predstavlja nemogući poduhvat bez kompleksne logističke podrške i prethodnog planiranja. Vrednost te marihu-

ane od 40 miliona dolara samo pokazuje da je u sve ovo involvirana i određena moćna kriminalna struktura sa međunarodnim vezama. Naravno, sumnja se na ozbiljne propuste na graničnom prelazu između S. Makedonije i Srbije i verovatnu umešanost carinskih i pograničnih službenika, ali i „igrača“ visokog ranga u strukturama obe države. Zato su mnogi i skloni da veruju da je u razotkrivanju cele ove operacije i najvećeg narkoskandala u regionu, kao i u pokretanju velike istrage ključnu glavnu ulogu imala američka Agencija za borbu protiv droge (DEA), koja je dostavila podatke tužilaštvima dvaju zemalja. I prinudila ih na akciju.

Do sada je u Skoplju zaplenjeno devet tona marihuane i preko 1.300 boca kanabisovog ulja. U istočnom regionu, tačnije u područjima Strumice, Bosilova i Novog Sela, zaplenjena je još 31 tona marihuane i biomase. Makedonski premijer Hristijan Mickoski upozorava da ukupna zaplena može dostići i do 100 tona, na čemu bi

na Balkanu!?

pozavideli i neki od poznatijih južnoameričkih narko-kartela. Makedonska vlada je naložila vanredne kontrole svih 43 aktivnih licenciranih kompanija za proizvodnju i promet kanabisom (61 registrovanih, 14 oduzetih licenci i 4 postupaka za oduzimanje), određujući rok od 45 dana da se podnese izveštaj o pravom stanju na terenu. Izvršna vlast je najavila da će imenovati članove međuresorne državne komisije za borbu protiv nedozvoljene proizvodnje, trgovine i zloupotrebe droga. Pravo je čudo da od svog osnivanja 2017. godine ta komisija nije bila aktiv-

na, niti je imala ikakve rezultate, a Vlada sada obećava da će ubuduće zahtevati redovne izveštaje o njenim aktivnostima.

U Srbiji je u međuvremenu pritvoren Ivan Dragnić, vlasnik skopske firme Alfarm odakle navodno potiče pet tona marihuane prošvercovanih preko severne makedonske granice. Traga se za Aleksandrom Mijajlovićem, navodno glavnim osumnjičenim organizatorom grupe koji je u bekstvu. Prema istraživanju Balkanske istraživačke mreže (BIRN), Mijajlović je suvlasnik i firme Grin lajf iz Valandova, takođe osnovane

▲
**POLICIJSKA
ZAPLENA
DROGE:**
Akcija na
„mig“ američke
Agencije za
borbu protiv
droge (DEA)

za proizvodnju medicinskog kanabisa. BIRN je imao uvid u naredbu o istrazi u Srbiji, koja sumnjiči peptoriku muškaraca da su u januaru organizovali lanac nabavke, skladištenja i distribucije marihuane. Prema naredbi, Aleksandar Mijajlović (ranije Vulićević), kao organizator kriminalne grupe naredio je Ivanu Dragniću da nabavi marihuanu u Makedoniji. Dragnić je potom organizovao njen transport kamionima do Kruševca, gde je droga skladištena u objektima u selu Konjuh, u vlasništvu oca i sina Radeta i Nebojše Spasojevića. Iz tih skladišta, marihuanu je potom preuzeo državljanin Srbije Uroš Mladenovski, koji je svojim vozilom transportovao drogu do Beograda radi dalje prodaje. Svi su završili iza zatvorske rešetke, osim Mijajlovića za kojim je raspisana poternica.

NARKO-BIZNIS U SENCI: Pomenuta imena nisu jedina u Srbiji koja potvrđuju prisnu dugogodišnju saradnju mutnih biznismena i kriminalaca sa obe strane granice. Lako je setiti se Predraga Koluvija i devetoro članova njegove grupe optuženih za ilegalnu proizvodnju, skladištenje i trgovinu narkoticima (slučaj „Jovanjica“), kada je pre bezmalo sedam godina srpska istraga vodila i do Makedonije. Pitanje je koliko je još „biznismena u crnom“ u senci u kompanijama koji posluju sa marihuanom od Tabanovca do Đevđelije.

Iako je i dosadašnja količina zaplenjenog kanabisa enormna u Makedoniji za razliku od Srbije nema službenih privođenja, što mnogi pripisuju neefikasnosti domaćih istražnih organa. Tužilaštvo i dalje istražuje vezu između dve zaplene u Srbiji i Makedoniji. Kažu da kontinuirano preduzimaju akcije i razmenjuju informacije sa srpskim vlastima, kako bi utvrdili moguću vezu između pominjanih slučajeva u obe zemlje i porekla marihuane. Makedonski premijer je više puta ponovio da ne postoje sigurni dokazi da je zaplenjena marihuana u Kruševcu „made in Macedonia“, a carinske vlasti čute, najavljujući da će se oglasiti nakon završetka istrage. Istovremeno se

Kanabis u državne ruke

Stranka Demokratska unija snažno podržava akciju Ministarstva unutrašnjih poslova za zaplenu kanabisa i insistira da se deluje neselektivno i javno objavi ko su vlasnici (formalni i neformalni) kompanija za proizvodnju kanabisa, kao i podaci o tome ko im je i kada izdao licence za proizvodnju kanabisa.

Vanparlamentarna stranka Ujedinjena Makedonija reafirmiše svoj stav iz 2017. godine kada je legalizovan uzgoj droge u Makedoniji. Oni predlažu vladi da marihuanu za pacijente odgaja, obezbeđuje i kontroliše isključivo država.

Lider parlamentarne političke stranke Levica, Dimitar Apasiev, izrazio je svoj stav kratko i jasno putem društvenih mreža: „Ne. Proizvodnja medicinskog kanabisa ne treba da bude zabranjena! Treba je nacionalizovati!“

govori da ova afera baca senku i na regionalnu političku inicijativu „Otvoreni Balkan“, koju pojedini kritičari smatraju kao olakšavajuću okolnost za kriminalne strukture zbog smanjenih graničnih kontrola.

Kako je moguće da pet tona droge napusti centar Skoplja i pređe granicu neprimećeno – pitaju se iz opozicione SDSM tvrdeći da „bez logistike sa vrha aktuelne vlasti nije moguće švercovati toliko velike količine marihuane“.

Međutim, ključni trend koji je omogućio nekontrolisanu proizvodnju identifikovan je u podzakonskim aktima koje je usvojila prethodna vlada predvođena upravo socijaldemokratama. U oktobru 2023. godine, tadašnji ministar zdravlja neurolog Fatmir Medžiti potpisao je kontroverzni pravilnik kojim je dozvoljen uzgoj kanabisa na „otvorenim prostorima“ uz atmosfersku zaštitu. Ova odredba je u direktnoj suprotnosti sa Zakonom o kontroli opojnih droga, koji zahteva strogo kontrolisane uslove u zatvorenom prostoru za gajenje kanabisa za medicinske svrhe.

NARKO-MAFLJA U VLADI: Deo stručnjaka i aktuelna vlada tvrde da je ovaj zakon namerno donet kako bi se legalizovala proizvod-

MAKEDONSKA FARMA KANABISA: Umesto u farmaceutskoj industriji, veliki deo završi na crnom tržištu

nja cveta koji ne ispunjava međunarodne GMP – standarde (dobra proizvodna praksa), te je tako umesto u farmaceutskoj industriji završio na crnom tržištu.

Stranka Demokratski savez, čiji je predsednik bivši šef makedonske policije Pavle Trajanov, zatražila je da makedonski parlament po skraćenom postupku usvoji izmene zakonskih propisa kako bi se zabranila proizvodnja marihuane u navodne medicinske svrhe.

„Više je nego jasno da je kon-

Pljušte pretnje tužbama

Političke optužbe su se proširile i na političku scenu etničkih Albanaca, pri čemu se za skandal sa kanabisom prst upire na sve političke protivnike. Naime, propis kojim je dozvoljeno uzgajanje kanabisa na otvorenom, progurao je bivši ministar zdravlja Fatmir Medžiti, koji je blizak bivšem koalicionom partneru u vladi Arbenu Taravariju. Medžiti, koji je sada gradonačelnik skopske opštine Čair i predsednik Demokratskog pokreta, u intervjuu za list Lajm nazvao je Taravarija „ministrom kanabisa“. „Taravari je potpisao sedam licenci za kanabis u svojstvu ministra zdravlja. Dakle, ovo nije ministar zdravlja, ovo je ministar kanabisa, ministar marihuane. Tim postupkom je doveo podzemlje regiona u Makedoniju, a danas vidimo kakvu je politiku tada vodio“, rekao je Medžiti. Taravari je očekivano najavio tužbu za klevetu, jednu od mnogih kojim je prećeno u ovom žestokom političkom sukobu u Severnoj Makedoniji.

trola zakazala, zbog čega su se dešavale fingirane krađe, obračuni između narko-mafije, policijske zaplene kanabisa i slično, ali je kriminalni posao nastavljen, jer je narko-mafija, u kojoj su bili i nosioci najviših državnih funkcija iz prethodne vlade, stekla ogromnu finansijsku moć i politički uticaj“, naglašavaju iz ove stranke, koja je deo parlamentarne većine.

Poslanik Brane Petruševski iz vladajuće VMRO-DPMNE tvrdi da je posao sa kanabisom bio rezervisan za „klan Zaeva“ i bivšeg ministra Venka Filipče, te za ljude i firme bliske njima, sa ciljem stvaranja balkanskog centra za drogu. Spominje se i visok stepen partizacije u dodeljivanju licenci za medicinski kanabis, posebno u ranijem periodu, što aludira i na moguću spregu političkih elita i biznis struktura u Strumičkom regionu odakle potiče Zoran Zaev i njegov brat Vice. Špekulacije sada „obećavaju“ da se izvan interesnih krugova, za dobijanje licence za gajenje i preradu medicinskog kanabisa plaćala „taksa“ od 300.000 do 500.000 evra.

Opozicioni SDSM optužuje aktuelnu vlast za medijsku propagandu. Tako bivši premijer Zoran Zaev najavljuje tužbe za klevetu spominjući da je već pet godine izvan vlasti i traži javno izvinjenje od vladajuće VMRO-DPMNE i poslanika Petruševskog koji, kako navodi, lažu o njegovoj umešanosti u šverc tona marihuane.

NARUŠEN UGLED: Mnogi građani smatraju da su VMRO-DPMNE i njihova koalicija, za godinu i po koliko su već na vlasti, imali vremena da preispitaju šta se dešavalo u ovoj oblasti i da krenu u sređivanje stanja, a ne da reaguje post festum, kao i u slučaju sa velikom tragedijom u diskoteci „Puls“. Jer da nije zaplenjena roba u Srbiji, plantaže marihuane bi nastavile da rade i – nikom ništa. Ovako će zemlja morati da se nosi sa rizikom međunarodne izolacije i narušavanja imidža kod Evropske unije zbog nesposobnosti da kontroliše proizvodnju medicinskog kanabisa i spreči prekogranični šverc velike količine droge.

UZURPIRAO PRAVO GRADA ZAGREBA: Premijer Plenković sa 'brončanim' rukometašima

U izbornim raljama partija

Pošto je Hrvatska ušla već u jednu konačno 'mirnu' godinu bez izbornih potresa i groznice, moglo bi se reći da se već otvorio i prostor za promišljanje nekih sistemskih promjena. Barem onih koje su se pokazale potrebnima baš u višestrukim izborima 2024.: parlamentarnima, evropskima i predsjedničkim, te lokalnima u proljeće prošle godine. Tom je pitanju posvećen članak „Hrvatska 2026.: prostor za reforme – hoće li biti iskorišten?“ autora Vuka Tešije objavljen u januaru na sajtu *Balkan Insight*. Odgovor nije optimističan. U razgovoru s njim, zagrebački profesor filozofije politike Žarko Puhovski istaknuo je dva sistem-ska područja koja traže reformu: izborni sistem i sistem lokalne i regionalne samouprave.

Pojedinac na izborima u Hrvatskoj, koliko god bio aktivan i popularan, nema prolaz bez političke stranke ili dobro organiziranog udruženja. Nasuprot njemu, kandidat partije koja ima jak utjecaj, ma koliko neomiljen, neće doživjeti biračko nepovjerenje

Piše: **Srdan Dvornik**

PROPORCIONALA: Izborni sistem je u Hrvatskoj na svim nivoima uređen po proporcionalnom principu, dakle tako da se natječu partijske (ili predizborno koalicijske) liste, a broj mjesta u predstavničkim tijelima dodjeljuje se koliko-toliko razmjerno udjelu u ukupnom broju glasova. To znači da čak i na nivou mjesnog odbora ili gradske četvrti svaka organizacija koja želi sudjelovati mora na listu staviti onoliko kandidata

i kandidatkinja koliko ima sjedišta u vijeću, skupštini ili Saboru, i da nigdje nema mjesta za individualno kandidiranje. Taj sistem jasno favorizira partije pred grupacijama građanki i građana, a u 'prevođenju' glasova u sjedišta po d'Hondtu daje stanovitu prednost onim većima. Dok na nacionalnom i donekle regionalnom nivou to, uz neke nedostatke, funkcionira relativno dobro, na lokalnom je direktna prepreka individualnoj

političkoj odgovornosti. U mjestima gdje ljudi ipak bar donekle poznaju konkretne kandidate kao osobe, nema mogućnosti da se nagradi ili kazni pojedince. Ako nemate partiju ili dobro organizirano udruženje, ni kao vrlo popularan političar ili aktivist nemate prolaz. Ako ste pak neomiljen kandidat, ali vaša partija ima jak utjecaj, nećete doživjeti kaznu biračkog nepovjerenja.

Distribucija regionalne i lokalne (samo)uprave povezana je s time, ali je i priča za sebe. S ukupno više od 600 jedinica, nižih i viših zajedno na oko 3,8 miliona stanovnika, Hrvatska je vjerojatno u samom evropskom vrhu po rascjepkanosti. Dvije trećine njih nema kapaciteta da se uzdržava vlastitim prihodima, pa žive od stalne financijske potpore viših vlasti – dakle, i pod njihovim skrivenim ili otvorenim utjecajem, što oduzima značajan dio lokalne autonomije. Ugled u lokalnoj sredini često nemaju tamošnji političari koji detektiraju vitalne probleme i iznalaze rješenja, nego oni s dobrim vezama s višim instancama.

LOKALNA „AUTONOMIJA“:

Tako je naoko visoko decentralizirana zemlja ispada zapravo gotovo sasvim centralizirana, jer lokalne jedinice naprosto nemaju sredstava za ostvarivanje svoje formalne autonomije. Uz to, često nemaju ni kapaciteta koji je nekad bilo moderno nazivati 'socijalnim kapitalom'. Koliko će se ljudi koji znaju dovoljno o problemima zdravstva, privrede, socijalne skrbi, zaštite okoliša... skupiti u općini od tri sela i jedva hiljadu stanovnika?

Centralizam se jasno očitovao prije nekoliko godina, kada je zakonskim izmjenama vlasništvo (tzv. osnivačka prava) nad svim bolnicama prešlo na državu. Opravdavalo se to boljom efikasnošću upravljanja i ekonomičnošću korištenja resursa, ali je ostao problem prilagođenosti bolničkih ustanova potrebama određene regije. Negdje na bolnicu dolazi malo, a negdje previše stanovnika. Negdje se na preglede na specijalnim uređajima čeka i po godinu dana, a negdje tek koji mjesec. Uz

Sa ukupno više od 600 jedinica, nižih i viših zajedno na oko 3,8 miliona stanovnika, Hrvatska je vjerojatno u samom evropskom vrhu po rascjepkanosti

Centralizam se jasno očitovao prije nekoliko godina, kada je zakonskim izmjenama vlasništvo (tzv. osnivačka prava) nad svim bolnicama prešlo na državu

centralizirano vlasništvo nije se moglo napraviti i sistem prebacivanja pacijenata iz jednog mjesta u drugo – ne jer to tehnički ne bi bilo moguće, nego jer se ljude ne može muvati onamo i onamo kao vreće krumpira. No, ako imaju sredstava, oni ipak putuju u potrazi za zdravstvenim uslugama koje su im nužne, ali to čine snalazeći se sami.

Upravo u vrijeme pisanja ovog izvještaja, jedan visoko rangiran liječnik, kardiolog dr. Alen Ružić, nalazi se pred prelazom s mjesta direktora KBC-a u Rijeci na položaj ministra. Ali ne zdravstva, kako bi bilo logično pomisliti, nego na čelo ministarstva vjerojatno naj-

kompliciranijeg naziva – rada, mirovinskoga sistema, obitelji i socijalne politike. S njega je, daviši ostavku, nedavno odstupio sad već bivši ministar Marin Piletić, kojeg smo spominjali i u ovim izvještajima iz Hrvatske jer se često nalazio na meti kritika udruženja za prava pacijenata, osobito onih s invaliditetom i poteškoćama u razvoju. Objavljujući da mu odlazi sad već trideset i neki ministar (teško ih je više i brojati), premijer Plenković je izjavio da nije bio nezadovoljan Piletićem kao ministrom, ali da je, pošto je godinama vodio jedan od (ne samo po imenu) najkompleksnijih resora, kod njega došlo do „zamora materijala“, pa će se on vratiti u Sabor, odakle odlazi njegov zamjenik.

PLENKOVIĆEV ZAMOR: Vjerojatnije je ipak da je došlo do „zamora Plenkovića Piletićem“, kako je komentirao Puhovski, budući da je Piletićevo vođenje resora dovelo do dvije neugodne sudske presude na štetu njegovog ministarstva i njega osobno. Prvo je – o čemu smo već izvijestili – Ustavni sud ukinuo značajne dijelove za-

Pale maske u sukobu zbog Tompsona

Nakon što je Vlada Hrvatske odlučila da na dočeku rukometaša, koji su osvojili bronzanu medalju na Evropskom prvenstvu, nastupi kontroverzni proustaški pevač Marko Perković Tompson, čime je pregažena odluka gradonačelnika Zagreba Tomislava Tomaševića da Tompsonu na proslavi nije mesto, ogolio se duboki politički i ideološki sukob, objavio je beogradski nedeljnik NiN.

U zvaničnom saopštenju Vlade naglašeno je da je reč o događaju „nacionalnog karaktera i značaja“, kao i da je potrebno omogućiti građanima da zajedno sa reprezentativcima obeleže još jedan veliki uspeh hrvatskog sporta. Podseća se i da je pre tačno godinu dana, nakon osvajanja srebrne medalje na Svetskom prvenstvu, doček rukometaša bio organizovan u saradnji Vlade, Grada Zagreba i Hrvatskog rukometnog saveza, uz uvažavanje želja igrača u vezi sa programom i izvođačima, i da je sve proteklo bez incidenata. Ovoga puta, kako je navela Vlada, gradska vlast je prvo započela organizaciju bez konsultacija sa državnim nivoom, a zatim je doček i otkazala, zbog čega je Vlada odlučila da „preuzme odgovornost“.

Gradonačelnik Tomašević (stranka Možemo) je na konferenciji za medije upozorio da takvo ponašanje šalje opasnu poruku građanima. „Ako Vlada svesno krši zakon, kakvu poruku šalje drugima? Da ni oni ne moraju da traže dozvole? Da mogu da zauzimaju pomorsko dobro? Recite mi, u kojoj je državi ovo normalno ponašanje? Danas su sve maske pale“, poručio je Tomašević.

Politički analitičar i univerzitetski profesor u penziji iz Zagreba Žarko Puhovski ocenio je da je došlo do jedne vrste cirkusa sa dalekosežnim posledicama. „Dakle, i jednim i drugima stranački ova situacija ide u prilog. Ali ne ide u prilog pravnoj državi, odnosno vladavini prava. Došlo je do toga da policija tera komunalne redare, koji treba da vode računa o komunalnom redu“, kazao je Puhovski.

Predsednik Hrvatske Zoran Milanović poručio je putem Fejsbuka da je odluka vladajuće većine neustavna, nezakonita i piratski akt za čije donošenje nema baš nikakve pravne osnove. Ocenio je da je po sredi „otimanje države i beskrupulozno izazivanje podela među hrvatskim ljudima“ i da je za to odgovoran Plenković.

NM

FOTO: MEDIJA CENTAR

nja pred javnošću ipak pada na njega, jer vladu tretira kao vlastiti kabinet.

Dok ovakvi problemi, kao i posljedice relativno visoke inflacije i mnogi drugi daju povoda za šire nezadovoljstvo društva, u javnosti ih začudo i dalje prigušuje ono što je započelo još ljetos: borba za osudu ili priznanje postupaka i simbola koji upućuju na zločinačku, sramotnu baštinu ustaštva iz Drugog svjetskog rata. Premda je taj problem počeo tinjati tokom rata za neovisnost Hrvatske 1991–95, pa proživljavao uspone i padove, ponovo je jače prisutan od mega-koncerta Marka Perkovića (s nadimkom po automatskoj pušci). Dok sam pjevač stalno održava napetost koristeći ustaški pozdrav na početku svoje najpoznatije pjesme, koncertni spektakli redovno privlače desetke, pa i poneku stotinu hiljada gledalaca, osobito mladih, koji ustaškim simbolima na odjeći, uzvicima i 'pozdravima' uzdignutom desnicom višestruko pojačavaju naboj. Uprava grada Zagreba odlučila je tome stati na kraj: gradonačelnik je najavio uskratu suglasnosti na korištenje gradskih prostora za manifestacije na kojima se veličaju pojave poput ustaštva, a Perkoviću, koji je već osvjedočeni raspirivač mržnje pod tim simbolima neće se više iznajmljivati ni dvorane ni prostori na otvorenome.

AROGANCIJA PREMIJERA:

Kada je hrvatska rukometna reprezentacija nedavno na jednom međunarodnom natjecanju osvojila brončanu medalju, to se htjelo iskoristiti kao priliku za masovan doček, a navodno po želji reprezentativaca trebao je pjevati Perković. Grad nije dopustio korištenje svojih prostora, a Plenkovićeva vlada je preko noći uzurpirala gradsko pravo i masovni doček, sa sve 'Thompsonom', organizirala sama. Plenković je s već uobičajenom arogancijom proglasio da je na to imao pravo, dok su odluke grada za njega bezvrijedne, a gradu ostaje da pravdu makar i post festum istjera kako pred redovnim sudovima tako i pred Ustavnim. **✚**

kona o osobnoj asistenciji, tj. o pomoći koja je stalno potrebna osobama s poteškoćama u razvoju ili s invaliditetom. Ustavni je sud ustanovio da zakon ne stavlja na prvo mjesto potrebe pacijenata, nego više gleda gdje će uštedjeti, pa teret brige o tim nesretnim ljudima prebacuje na roditelje, druge članice i članove obitelji itd., selektivno priznaje njihove potrebe, kao da one postoje samo u redovnom radnom vremenu, i tako dalje. Kako očito nije bilo mogućnosti da se na Ustavni sud, makar i u krnjem sastavu, izvrši neki pritisak, jer je on istodobno u fokusu javnosti zbog sporova oko biranja novih članica i članova, ministarstvu nije preostalo drugo nego donijeti hitna pravila prije zakonskih izmjena i osigurati ispunjavanje prava pacijenata. Drugi je šamar došao zbog otezanja s isplatom tzv. inkluzivnog dodatka, tog dodatka na primanja svi koji su uslijed raznih promjena ostali zakinuti – previše siromašni, u nemogućnosti pokriti posebne potrebe itd. Dok je Piletićevo ministarstvo u beskraj pripremalo potrebne podzakonske norme, pomrlo je čak 15.000 onih koji bi na taj dodatak imali pravo. Ministarstvo se pokušalo izvu-

ći iz dugovanja prema njihovim nasljednicima, ali je Upravni sud nedavno presudio da pravo nije umrlo skupa sa svojim zlosretnim nosiocima. Dok će nasljednici i opet tko zna koliko dugo čekati na ostvarenje prava, Plenković očito više nije mogao čekati na neki novi propust ministra, za koji kriv-

▲ ŽARKO PUHOVSKI:
Reformisati
izborni sistem
i lokalnu
samoupravu

Koliko će se ljudi koji znaju dovoljno o problemima zdravstva, privrede, socijalne skrbi, zaštite okoliša... skupiti u općini od tri sela i jedva hiljadu stanovnika?

Nemoćna hitna pomoć

Nedavno je došlo gotovo do štrajka kada se pokazalo da je odjel hitne pomoći u zagrebačkom Kliničkom bolničkom centru (KBC-u) pred kolapsom, jer se pokazalo da gradske službe hitne pomoći nije dovoljna, nema dovoljno sanitetskih vozila koja bi prevozila pacijente iz desetaka raznih bližih i daljih gradova, gradića i sela, dok neke druge bolnice jedva i znaju za takvu gužvu. Zbog visokog ugleda KBC-a, mnogi pacijenti na svaki način nastoje dobiti uputnice za njega, premda imaju i bliže odgovarajuće ustanove.

Džefri Epstein i zli, stari svet

Sa svakim objavljivanjem novih „Epstajn dokumenata“, globalne posledice se umnožavaju: od SAD do Rusije preko Evrope, padaju ostavke, pažljivo građene karijere pucaju kao mehuri od sapunice, ali se nameće i pitanje: kako je jedan čovek skromnog porekla uspeo da izgradi takvu mrežu i to sam, bez pomoći i zaštite.

Najnoviji materijal predstavlja najveći, a možda i poslednji deo dokumenata koji će biti objavljen (američke vlasti poseduju milione drugih stranica ali nije jasno da li će ih učiniti dostupnim javnosti). Prvi uvidi otkrivaju široku mrežu veza koje je Epstein imao sa globalnom elitom – od tehnoloških milijardera i bivšeg američkog predsednika, preko članova britanske, norveške i saudijske kraljevske porodice, do poslovnih lidera i akademika. (Kao što to čine i drugi autori, naglašavamo da prisustvo nečijeg imena u dokumen-

Slučaj „Epstajn“ slika mračnu sliku današnjice. Pokazuje da seks, dominacija i odsustvo odgovornosti predstavljaju i predstavljaće željeni „koktel“ za (pre svega) muškarce opijene moći

Piše: **Marko Savković***

tima ne znači da je ta osoba učinila nešto nezakonito ili da je znala za Epstajnovu zločinu; dosijei sadrže i neproverene navode, a sam Epstein je aktivno i agresivno pokušavao da ostvari makar i površne kontakte sa što više moćnih ljudi.)

POČETAK: Da podsetimo, prvi veliki novac Epstein je zaradio upravljajući bogatstvom Leslija Veksnera, poslovnog čoveka zaslužnog za uspeh brendova

Dokumenti su neprocenjivi i zato što iz njih čitamo kako se zapravo stiče bogatstvo i kako funkcionišu neformalni tokovi moći

„Abercrombie & Fitch“ odnosno „Victoria's Secret“, ali i proizraelski lobista. Alan Deršovic, profesor prava sa Harvarda, nakon što je postao Epstajnov poznanik a potom i advokat pomogao mu je da se poveže sa „studentima iz bogatih porodica“, među kojima je bio i Džared Kušner, zet predsednika Trampa. Komunicirao je sa Ehudom Barakom, kao i njegovim savetnikom Jonijem Korenom kome je platio troškove lečenja 2012. godine. Mnogo ranije, bliske veze sa Izraelom održavao je i otac Epstajnov, „partnerke u zločinu“, Gilen Maksvel, Robert; osnovano je pretpostaviti da ih je preneo na ćerku.

Bivši agent CIA i „zviždač“ Džon Kirijaku nedavno je, gostujući u podcastu „Dnevnik izvršnog direktora“ (engl. „Diary of the CEO“) rekao da maltene ne sumnja da je Epstein radio za Izrael. Novac kojim je raspolagao, lakoća sa kojom se kretao između jurisdikcija, brzina kojom je uspostavljao kontakte, sve to je odnekud moralo doći. Da čovek to postigne sam njemu je delovalo posve neverovatno. Za uzvrat, mogao je da ponudi kompromitujući materijal o moćnim i uticajnim ljudima (tzv. „kompromat“) koji su koristili mlade žene, devojke i devojčice kojima je on trgovao, zaobilazeći jurisdikcije.

Jedno je sigurno, bio je „nečiji“. Ne postoji snažnija indikacija ko je bio Epstein od reči Aleksa Akoste, državnog tužioca, kome je 2008. naloženo da ga pusti zato što „pripada bezbednosnoj zajednici“ (engl. „belongs to intelligence“).

Za čiji god interes da je radio – a sve je teže poverovati da je radio samo za sopstveni – Epstein je bio agent uticaja i pristupa (svetskoj eliti). Taj uticaj je bio toliko jak da su i nakon prve osude za podvođe-

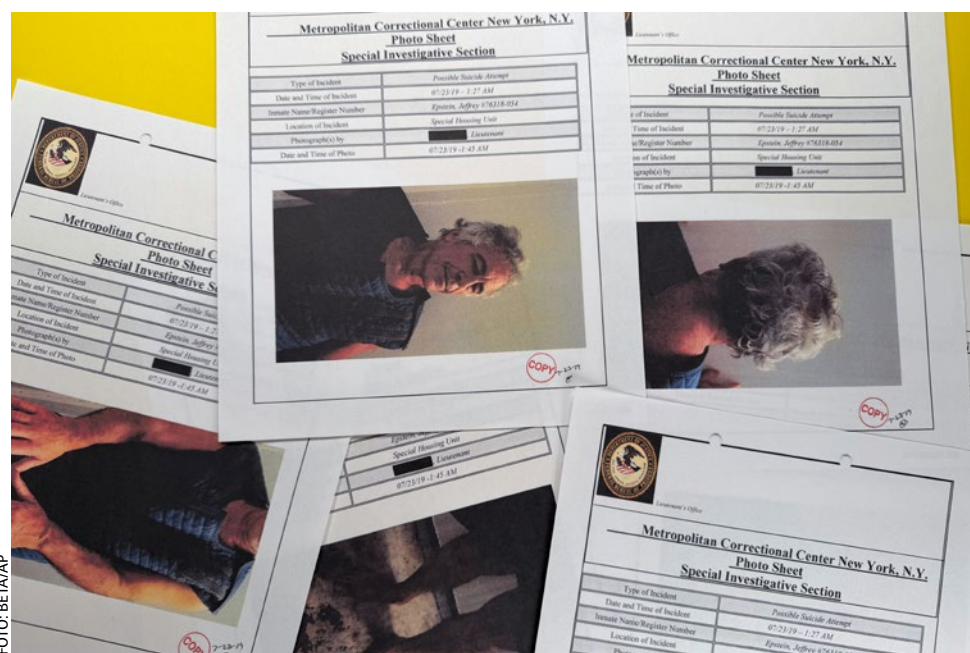

FOTO: BETA/AP

nje 2008. desetine ako ne i stotine moćnih i uticajnih ljudi nastavili da komuniciraju sa njim.

POSLEDICE: Zanimljiv je i način na koji je Epstajn komunicirao. Kratki mejlovi, poput današnjih poruka, često „da se javi“ (engl. „to touch base“) i vidi kako je ta i ta osoba – nudeći istovremeno provod bez odgovornosti i kajanja. Bilo je onih koji su ga odbili (dosta pažnje izazvao je Nasim Taleb sa odgovorom „to fuck off“), ali daleko više muškaraca koji su prihvatili „igru“, valjda smatrajući da njima to pripada.

Dokumenti su neprocenjivi i zato što iz njih čitamo kako se zapravo stiže bogatstvo i kako funkcionišu neformalni tokovi moći. Kako nikome nije polagao račune, Epstajn je bio slobodan da neprestano deluje iza kulisa politike i biznisa. Jednog dana davao je savete bivšem izraelskom premijeru Ehudu Baraku o zaradi nakon mandata, povezivao indijskog biznismena sa Džaredom Kušnerom, pokušavao da stupi u kontakt sa najvišim ruskim zvaničnicima kako bi došao do Vladimira Putina i, uopšteno, sprovodio sopstvenu vrstu „diplomatiје“ kojoj nije bila potrebna zvanična funkcija, poveren mandat ili kvalifikacije.

U Velikoj Britaniji i Francuskoj, „slučaj“ je okončao više karijera, ali ne i u SAD, gde ogromna količina novca u političkom sistemu znači da će elita uvek nastojati da zaštiti svoje interese. Epstajn je poznavao predsednika Donalda Trampa, komšiju iz Palm Biča, ali Tramp tvrdi da su se razišli pre nego što je Epstajn osuđen za trgovinu ljudima. Nekolicina Amerikanaca jeste izgubila svoje pozicije: bivši ministar finansija i savetnik predsednika Obame Leri Samers se povukao sa mesta profesora na Harvardu; Bred Karp je dao ostavku na čelnu poziciju u uglednoj advokatskoj firmi Pol Vajs; a Ketrin Rumler, glavna pravnik u Goldman Saksu, najavila da će otići sa funkcije krajem juna.

Opet, to je „ništa“ u odnosu na evropske zemlje, gde su bez funkcija, redom, ostali: princ Endru; Piter Mendelson, nekadašnji ministar u vladi i ambasador Velike

FOTO: WIKIPEDIA

Bilo je onih koji su ga odbili (mnogo pažnje izazvao je Nasim Taleb sa odgovorom „to fuck off“)

Britanije u SAD; u Francuskoj, bivši ministar kulture Žak Lang; u Norveškoj, bivši premijer Torbjorn Jagland, koji je optužen za „tešku korupciju“ i suočen sa mogućom kaznom do 10 godina zatvora; Mona Jul je podnela ostavku na funkciju ambasadorke u Jordanu, nakon saznanja da je Epstajn u oporuci ostavio 10 miliona dolara njenoj deci. Afera je pogodila i norvešku kraljevsku porodicu: princeza Mete-Marit izvinila se

FOTO: BETA/AP

Jedno je sigurno: bio je „nečiji“

nakon što je dokumentima potvrđeno da je letovala u Epstajnovoj kući u Palm Biču.

„Slučaj Epstajn“ slika mračnu sliku današnjice. Pokazuje da seks, dominacija i odsustvo odgovornosti predstavlja i predstavljaće željeni „koktel“ za (pre svega) muškarce opijene moći. Nemoguće je da nisu bili svesni implikacija onoga što rade i da se nisu makar jednom zapitali kako su se te mlade žene – devojčice – našle u njihovom društvu. Otkriva ujedno i duboke sociopatske tendencije, razarajući predstave o nekakvoj „svetskoj eliti“.

Da odemo i korak dalje – morao bi da predstavlja konačnu stanku sa praksom „signaliziranja vrline“ (engl. „virtue signalling“). Koliko je kriminalaca u Epstajnovoj mreži javno promovisalo progresivne ideje i narative? Pričalo o jednakosti polova, ili šansi? Pokušajte da zamislite taj skup a da vam se ne javi nagon za povraćanjem. Ili, kako je Stiv Banon (duhovni otac Qanon-a) dotičnom spremno nudio da mu „popravi imidž“ u javnosti iako se ovaj javno deklarirao kao glasač i donator Demokratske stranke?

Na kraju, dokumenta potvrđuju uvreženu predstavu da elite žive po sopstvenim pravilima, računajući da će ostati imune na sudsko gonjenje. Izazivaju ogorčenje ne samo zbog Epstajnovog predatorskog ponašanja, već i uvida u tipično ponašanje koje otkrivaju, i prikazuju svet za koji su mnogi već sumnjali da postoji: neformalnu globalnu mrežu moćnih i ultra-bogatih koji se međusobno poznaju, pomažu i štite od posledica. „Iznad određenog nivoa bogatstva i slave“, piše Džej Oliver Konroj za „Gardijan“, „ideološke razlike nestaju pred zajedničkim interesima elite“. I: „klasna solidarnost zaista postoji – samo ne među onima među kojima bi je levičari očekivali, već na samom vrhu društvene hijerarhije.“

*Autor je viši savetnik u ISAC fondu iz Beograda

FOTO: FONET

Vojna „kenezijanska“ ekonomija

U zemlji koju je dugo nosila iluzija neuništivog rasta i sistema otpornog na krize, Rusija se danas suočava s ekonomijom koja posrće pod teretom sopstvenih izbora. Vojna potrošnja, nekada pokretač prividne stabilnosti, porasla je za 90 odsto od 2021. godine, dostigavši približno 140 milijardi dolara u 2024, što predstavlja više od sedam odsto BDP-a.

Privredni rast, koji je još 2024. iznosio 4,3 odsto, pao je na svega jedan odsto u 2025. godini, dok je

Ekonomski model zasnovan na naoružavanju, koji je dugo prikrivao strukturne slabosti, sada razotkriva svoje pukotine

Piše: **Jicak Gitlman***

inflacija ostala na visokom nivou od 8,1 odsto, a budžetski deficit dostigao 46 milijardi dolara (1,7 odsto BDP-a) u prvoj polovini 2025, što je gotovo 300 odsto više nego u istom periodu 2024.

Ekonomski model zasnovan na naoružavanju, koji je dugo prikrivao strukturne slabosti, sada razotkriva svoje pukotine. Ono što je nekada delovalo kao gotovo prirodna strategija — masovno finansiranje vojnog aparata radi podsticanja ekonomije — sve više liči na rizičnu opkladu. „Vojni kejnzijanzizam“, nekada teorija, a potom i otvoreno prihvaćena praksa, pretvara se u zamku. Prihodi od nafte i gasa, nekada smatrani neiscrpnim, pali su za 24% u 2025. godini, dostigavši najniži nivo od 2020, usljed kombinovanog dejstva sankcija, tržišnih oscilacija i globalne energetske tranzicije.

PAD ENERGETSKIH RESURSA:

Izvoz sirove nafte i rafiniranih naftnih derivata opao je na 6,9 miliona barela dnevno u novembru 2025, što predstavlja rekordno nizak nivo od invazije na Ukrajinu.

Državna blagajna, stegnuta između finansiranja rata i očuvanja životnog standarda, vidi kako joj se manevarski prostor postepeno sužava.

Ekonomski rat ima svoju cenu, a ta cena se danas plaća svakodnevno. Domaćinstva su pogođena rastom cena, pri čemu je inflacija u martu 2025. dostigla 10,19 odsto za najsiromašnije slojeve stanovništva; domaća potrošnja slabi, a privreda, lišena snažne unutrašnje dinamike, ostavlja utisak zastoja.

DOKLE RUSIJA MOŽE?: Deficit, koji se nekada tolerisao uz određenu fleksibilnost, postaje opipljiva pretnja. Nameće se hitno pitanje: dokle Rusija može održavati ratni napor a da ne potkopa same temelje svoje stabilnosti?

Rasprava sada prevazilazi isključivo ekonomski okvir. Održavanjem veštačkog rasta kroz javnu potrošnju, Rusija se izlaže fundamentalnoj kontradikciji: ako rat pokreće ekonomiju, ekonomija ne može beskonačno finansirati rat. Već krhka ravnoteža počinje da se raspada.

Rast, nekada podstaknut državnim potražnjom, danas zavisi od spoljašnjih faktora i sve neprijateljskijeg međunarodnog okruženja. Valuta slabi; rublja je pala sa 60 rubalja za dolar u septembru 2022. na više od 80 rubalja za dolar u julu 2025; inflatorni pritisci traju, a budžet postaje sve ranjiviji.

Sistem, održavan svojevrsnim nacionalnim fatalizmom, pokazuje jasne znake iscrpljenosti.

Iza brojki, doveden je u pitanje čitav jedan model. Rusija se opredelila za put na kojem je država zamenila tržišne mehanizme, nadoknađujući izostanak strukturnih reformi masovnom javnom potrošnjom.

Ova strategija omogućila je očuvanje zaposlenosti, održavanje industrijske aktivnosti i očuvanje slike moći. Međutim, dugoročno gledano, ona predstavlja čorsokak, jer počiva

na trostrukoj zavisnosti: od ugljovodonika, od državne potražnje i od raspoloživih finansijskih resursa, koji su sada u opadanju.

Sadašnji trenutak mogao bi označiti prekretnicu. Pitanje više nije samo ekonomsko, već i političko i simboličko: može li Rusija nastaviti da finansira dugotrajan ratni napor bez dubinske reforme svoje ekonomije?

Ili smo svedoci iscrpljivanja modela koji je dugo predstavljao temelj legitimiteta vlasti?

Privredni rast, koji je još 2024. iznosio 4,3 odsto, pao je na svega jedan odsto u 2025. godini

U tom kontekstu, vojna „kenezijanska“ ekonomija deluje kao strategija preživljavanja na izmaku snage. Rusija se nalazi na raskršću: nastaviti politiku neograničene potrošnje ili preusmeriti ekonomiju ka održivijim osnovama, uz rizik smanjenja vojnog uticaja.

Posledice tog izbora daleko prevazilaze ruske granice. U Ukrajini bi usporavanje ruske ekonomije moglo oslabiti njen vojni arsenal, dovodeći u pitanje sposobnost da dugoročno održava sukob.

Oprema, municija, infrastruktura i plate vojnika zahtevaju industrijsku i finansijsku moć koju Rusija više ne može garantovati bez ozbiljnih neravnoteža.

Smanjenje budžetskih sredstava moglo bi se, stoga, odraziti kroz usporavanje operacija, pad vojne proizvodnje ili pojačan pritisak ka pregovorima.

Suočena s ovom dilemom, Rusija bi mogla izabrati i eskalaciju: intenziviranje vojnog napora kako bi nadoknadila ekonomske teškoće, uz rizik dodatnog pogoršanja inflacije i daljeg narušavanja životnog standarda.

Ova opasna spirala, u kojoj ekonomija hrani rat, a rat guši ekonomiju, pretila da izmakne kontroli.

Rusko stanovništvo tada bi se našlo u središtu okrutne dileme.

Rat, predstavljen kao istorijska nužnost, mogao bi postati nepod-

nošljiv teret ako plate stagniraju, cene eksplodiraju, a ekonomske perspektive potamne.

Politička stabilnost Moskve, međutim, u velikoj meri počiva na sposobnosti da se očuva prihvatljiv životni standard.

Ako se „vojna kenezijanska“ ekonomija uruši, podrška javnosti ratu mogla bi oslabiti, a pitanje legitimiteta vlasti ponovo bi izbilo u prvi plan.

Osim Ukrajine, i Balkan bi mogao osetiti posledice ove krize.

Rusija, koja je znatno investirala u region preko Srbije, mogla bi videti kako njen uticaj slabi usled smanjenja finansijskih kapaciteta.

Beograd, zavisao od ruske podrške u oblasti energetike i infrastrukture, mogao bi biti primoran da se, iz ekonomske nužde, približi Evropskoj uniji.

Takav zaokret preoblikovao bi balkansku geopolitiku, slabeći ruski uticaj i jačajući evropski pritisak.

Za Balkan bi oslabljena rublja, snažan dolar ili pojačane geopolitičke tenzije značili dodatnu ekonomsku nestabilnost.

Lokalne ekonomije, često krhke i zavisne od stranih investicija, mogle bi trpeti zbog smanjenog priliva kapitala i viših troškova finansiranja.

Srbija bi se, naročito, našla pred izborom između održavanja skupe proruskog pozicije ili prilagođavanja novoj ravnoteži u kojoj Evropa postaje dominantan ekonomski partner.

Region bi tako mogao postati polje indirektnih rivalstava, gde bi se svaki ruski uzmak odražavao kroz prekomponovanje lokalnih savezništava.

U konačnici, mogući kraj ruske vojne „kenezijanske“ ekonomije postavlja pitanje sudbine.

Ako Rusija napusti ovaj model, moraće da sprovede duboku transformaciju svoje ekonomije i spoljne politike.

U suprotnom, rizikuje iscrpljivanje.

Kakav god ishod bio, udarni talas neće se zaustaviti na njenim granicama, već će se proširiti na Ukrajinu, Balkan i šire, preoblikujući evropske ravnoteže.

**Autor je bivši član višeg osoblja UN*

NA ZAPADU SVAŠTA NOVO

Bezbedno je svuda gde se okreneš. To mi je prvi osećaj po sletanju na minhenski aerodrom, nakon dužeg putovanja prouzrokovanog štrajkom Lufthanzinog osoblja, što me odmah vodi do drugog važnog osećaja i uvida – o snazi nemačkih sindikata, najvažnijih socijalnih partnera nemačkog državnog ustrojenja. Sve je kako treba kad sindikati deluju u skladu sa svojom ulogom, jer bez njihovog stalno delovanja i opominjanja, ako ne ide drugačije onda i štrajkom, lako se urušavaju prava radnika, što mi ovde u Srbiji možemo svedočiti iz prve ruke.

Vraćam se bezbednosti, koja se oseća na svakom koraku dok šetam minhenskim ulicama, pa sve do, očekivano besprekornih, višestrukih kontrola u hotelu Bayerischer Hof, gde se prošlog vikenda održala 62. Minhenska bezbednosna konferencija. Duh tradicije, kulture dijaloga, odgovornosti i stabilnosti se oseća svuda, uprkos ogromnoj gužvi koja je očekivana na forumu koji je okupio više od 1000 učesnika sa više desetina državnih delegacija koje predvode premijeri, predsednici, prinčevi, kraljevi, ministri i drugi državnih zvaničnici, predstavnici velikih međunarodnih organizacija. I svi drugi.

Nije mi cilj da prepričavam šta su rekli svetski lideri i ključni

mestu, produbljujući opasnu društvenu krizu i polarizaciju, koja je stvorila pukotinu koja će se teško (ali se ipak mora!) sastaviti. Pomenuta polarizacija, ali ona na globalnom nivou, brine svetske lidere, pa nije bilo panela na kom nije pomenuta potreba za interkonekcijom i saradnjom i boljim razumevanjem ljudi i njihovih potreba, kako slikovito to reče predsednik Azerbejdžana Ilham Alijev na panelu o politici otvorenih koridora – „sve u svemu mnogo ljudi, mnogo odnosa, mnogo diplomatije“.

Takođe, primetno je veći broj žena nego prethodne godine, iako nedovoljno, jer danas nam je u razumevanju odnosa, interkonekcije i bezbednosti preko potrebna ženska perspektiva stvari i pojava. Bilo je nekako emotivno i gotovo otrežnjujuće kada je u uvodnom govoru nemački ministar odbrane Boris Pistorijus rekao šta je o međunarodnim i ljudskim odnosima naučio od svoje majke, ali i kada iskreno kaže koliko se mnogo kriza propustilo rešavati, pre nego su postale opasne konfliktne zone na geopolitičkoj mapi, koja nije više šahovska tabla već mnogo opasnija i kompleksnija igra. Podsetio me je na to šta su sve trebali da ponesu iz svojih kuća naši aktuelni političari i koliko smo problema mogli izbeći samo upotrebom lepih reči i pristojnim ponašanjem, naučenim valjda vaspitanjem u našim kućama. Dakle, neka drugačija snaga i energija biva kada muškarci i žene sede zajedno za stolom i mnogi su toga svesni, posebno u EU, na koju sam ponosna kao Evropljanka koja dolazi iz srca Balkana, koji je takođe pominjan na ovoj Konferenciji, a kako i ne bi, kada je neizrecivo važan. Ne žele da nas izgube, dosta jasno je poručio nemački kancelar Fridrih Merc, a oni to, uverena sam, ne izgovaraju reda radi. Evropa je apsolutno budna, svesna svih izazova i vrlo spremna da razgovara i rešava probleme, što je vrlo slikovito i kreativno bilo prikazano kroz slona u glavnoj sobi, na video-bimu, koji je stalno prisutan u glavnoj hali konferencije. EU je u krizi, ali ona je po sebi snažna tvorevina, izgrađena upravo kako bi sprečavala da neke krize postanu teški sukobi. Ona je konglomerat raznih kriza i time toliko jača i iskusna u njihovim rešavanjima, tako da su mi smešni oni koji kod nas olako odbacuju EU i okreću se manje realnim i stabilnim savezima samo zato što Evropa prolazi kroz teške izazove. Pa i drugi globalni igrači imaju svoje krize i izazove. O nama neću ovom prilikom. Neozbiljno je odbacivati EU zbog krize jer, što figurativno reče jedan naš opozicioni lider – drugi vozovi ovde, čini se, ne staju.

Bilo je više ključnih reči – mir, prosperitet, povezivanje, ali jedna mi se posebno svidela – Predvidivost. Ona je danas među skupljima, a onaj ko se ponaša u skladu sa javno predstavljanim vrednostima i standardima uživa veliko poštovanje u svetu i važi za pouzdanog partnera. Da li treba da pomenem koliko smo mi daleko od ove vrste poštovanja. Moramo mnogo više da radimo da bismo dobili podršku za ono što želimo da sprovedemo u našim društvima, jer će u suprotnom doći oni, sa paketom lakih rešenja, da parafraziram reči britanskog premijera Kira Starmera. Ove reči bi mogle dodatno inspirisati naše narastajuće mlade političke snage i opoziciju. Glavni utisak je da je ovo mesto istinskog iskrenog dijaloga, bez straha. Mi bismo rekli Nemci su to, naravno, precizni, odgovorni – svesni svega, ne organizuju konferenciju ovakvog formata i veličine da bi se slikali, već da bi rešavali krize, pa neka su i atlantskookeanski razmera. Opis njihove otvorenosti, ozbiljnosti i, time, otpornosti izražicu spajanjem reči čelnih ljudi MSC, Volkfanga Išingera i Helge Šmid – ovo je mesto sa tradicijom deljenja diskusije o bezbednosti sa javnošću i važno je da budemo ozbiljni i nije vreme da ublažavamo reči.

Dakle Evropa je budna i svesna svega, „Jača Evropa bi bila bolji prijatelj svojim saveznicima“, reče francuski predsednik Makron. Da li treba da kažem na kraju koliko je važno da mi u Srbiji budemo budni i svesni. Dakle: Ostanite budni!

Reči su važne, sve počinje njima, pa tek onda drugim oblicima nejednakog tretmana, da bi se došlo do konflikta na ulicama. Bilo bi dobro da naši nosioci vlasti budu toga svesni. U ovom trenutku očigledno nisu jer seju mržnju rečima, baš uvek i na svakom mestu, produbljujući opasnu društvenu krizu i polarizaciju koja je stvorila pukotinu koja će se teško – ali se ipak mora! – sastaviti

govornici, niti da dajem statističke podatke, jer se o tome naveliko govorilo iz različitih uglova u svim svetskim i domaćim medijima, već da podelim lične utiske o atmosferi i šta nosim kao lične impresije, što bi se na srpskom reklo – takeaways J. Kao što rekoh – bezbednost je na prvom mestu, a već na drugom gotovo nijedno obraćanje, uključujući i ona vodećih ljudi Nemačke, Francuske, Velike Britanije i drugih evropskih i svetskih lidera, nije prošlo bez pominjanja vladine prava i neophodnosti poštovanja ljudskih prava kao ključnih uslova za mir, stabilnost i prosperitet.

Imala sam neki unutrašnji osećaj ponosa i spokoja, jer u mojoj Srbiji, ali i Šire, više od 20 godina promovisem i čuvam te vrednosti, insistirajući na njima u svim uslovima i okolnostima na ovim našim balkanskim prostorima. Ne moram objašnjavati zašto mi je ovaj segment važan, isto kao vrlo prisutna tema ljudske dimenzije bezbednosti, iako su teme konferencije prioritarno fokusirane na velike geopolitičke teme i globalnu bezbednost. Jedna od ključnih svetskih platformi za razmenu stavova o globalnoj bezbednosti ne bi bila ono što jeste da zapostavljaju one zbog kojih države i postoje – ljudska bića i njihove potrebe. Dakle, govorilo se i o trgovini ljudima, transnacionalnom organizovanom kriminalu, uticaju veštačke inteligencije, ali i o dehumanizaciji ljudi, naročito kroz (zlo) upotrebu reči, koje danas postaju moćno oruđe. Reči su važne, sve počinje njima, pa tek onda drugim oblicima nejednakog tretmana, da bi se došlo do konflikta na ulicama. Bilo bi dobro da naši nosioci vlasti budu toga svesni. U ovom trenutku očigledno nisu, jer seju mržnju rečima, delima, znacima, slikama i drugim vidovima komunikacije, baš uvek i na svakom

Nova kolumnistkinja
Novog magazina
Brankica Janković
ekspertkinja je
za ljudska prava,
pravna, aktivistkinja
i edukatorka.
Prethodnih deset
godina bila je
poverenica za zaštitu
ravnopravnosti
sa prethodnim
višegodišnjim
iskustvom u socijalnoj
zaštiti. Posebno
se bavi položajem
žena, mladih, osoba
sa invaliditetom,
dece i starijih.
Organizatorica je
brojnih konferencija
i događaja i
inicijatorica više
domaćih i regionalnih
inicijativa.

U poslednjih nedelju dana se desila serija foruma, konferencija i sastanaka na kojima je glavna tema bio odnos SAD i Evrope. Ko sve spada u politički konstrukt „Evropa“ je ovih dana maglovito. Ponekad su to zemlje Evropske unije, ali kojima se priključuju i Velika Britanija i Norveška, a isključuje Orbanova Mađarska, sa potenciranjem od skoro da je i Grenland deo Evropske unije preko svog suverena, Danske.

Svi lideri Evrope su se prošlog vikenda okupili u Minhenu na 62. bezbednosnom forumu, da čuju jedni druge, ali i emisara američkog predsednika. Za razliku od prošle godine, poruku nije preneo potpredsednik Džejms Vens, koji je poslat u Milano na otvaranje Zimskih olimpijskih igara gde je bio izvikan i izviždan, već državni sekretar Marko Rubio. Već to je bio dobar znak Evropljanima koji i dalje gledaju u Vašington kao predvodnika, jer je poslat oštar ali racionalni sagovornik starog konzervativnog kova. Još

Evropa bira slobodu i globalnu saradnju

Najveća pretnja po globalnu bezbednost dolazi od sila kojima je draže uništenje institucija nego njihova reforma, što su pre svega SAD i Rusija

Piše: **Mirko Dautović**

pre početka foruma, prisećali su se prošlogodišnjih Vensovih reči kada im je sasuo u lice da je pretnja Evropi ne Rusija, nego erozija slobode govora u Evropi, slobode veroispovesti usled progona hrišćana; kao i nekontrolisana imigracija neevropskih izbeglica. Tada se, pre govora, sreo i sa Alis Vajdel, liderkom „Alternative za Nemačku“ (AfD), ekstremno-desne stranke u

Nemačkoj, i to desetak dana pre federalnih parlamentarnih izbora na kojima je AfD povećala svoj broj poslanika u Bundestagu sa 76 na 152, što je skoro četvrtina nemačkog parlamenta. Tom prilikom je Vens odbio da se sastane sa tadašnjim kancelarom Olafom Šolcom, i nije tajio da je to zato što je Šolc u tom trenutku jako slabo stajao u anketama, te su ga Amerikanci ocenili kao „nebitnog sagovornika“, što je bilo uvredljivo po sve Nemce.

MERC I SAD: Ovog puta nemački kancelar je bio Fridrih Merc, iz Hrišćansko-demokratske unije (CDU), stranke Konrada Adenauera, stranke transatlantske i NATO Nemačke, verne savezu sa SAD. Neuobičajeno, Merc je tražio da on, kao kancelar, otvori bezbednosni forum. Obično ta čast pripada nekom gostujućem državniku. U govoru koji je održao, Merc nije raskrstio sa SAD ali jeste rekao nekoliko vrlo kritičnih reči o siledžijstvu Vašingtona u poslednjih godinu dana na rušenju međunarodnog poretka.

Uistinu, naslov ovogodišnjeg bezbednosnog izveštaja Minhenskog foruma je „pod razaranjem“. Za autore izveštaja, najveća pretnja po globalnu bezbednost dolazi od sila kojima je draže uništenje institucija nego njihova reforma, što su pre svega SAD i Rusija. U analizi izveštaja se politički motiv u demokratskim društvima za ovim porivom za uništenjem institucija nalazi u hiper-regulaciji svega. Birokratizacija ili dugački i nerešivi procesi u zakonodavstvu ili sudstvu stvaraju kod građana sliku neefikasne države koju treba razoriti ili saseći, ako se setimo prizora Ilona Maska ili argentinskog predsednika Havijera Mileija koji izlaze na binu sa motornom testerom. Takve političke aktere građani vide kao rušitelje brana koje sputavaju akciju. Kao dokaz za tu paralizu imaju američki Kongres, Vrhovni sud, Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija. Stalno u paralizi, stalno podeljeni. O tačnosti tih percepcija će kasnije biti reč upravo na primeru UN-a.

Merc je odbacio pozive iz Trampovog Vašingtona da se Evropa priključi „Kulturkampf“ (borbi u sferi kulture) pokreta „MAGA“

(„Učinimo Ameriku velikom opet“), rekavši da to nije rat Evrope. Evropa, kazao je Merc, bira slobodnu trgovinu, slobodu govora, klimatske sporazume, globalnu saradnju i globalne institucije. Ukratko, sve ono što Tramp i Vens odbacuju. Dan pre otvaranja foruma, portal „Politiko“ je preneo da Evropska Unija, Kanada, Japan, Malezija, Vijetnam, Meksiko, Australija, Singapur, rade na stvaranju ekonomske alijanse koja bi mogla da ih zaštiti od Trampovih carina i ucena, ali i od svemoći Kine. Na formiranju novog bloka se upravo najviše radi iz Otave, pod vođstvom Marka Karnija, ekonomiste sa Oksforda, bivšeg guvernera i engleske i kanadske centralne banke, glavnog izazivača Trampu na forumu u Davosu sredinom januara, i premijera Kanade. Stvaranje bloka bi bilo zasnovano upravo na principima koje je Merc istakao u Minhenu. Poimence je spomenuo nekoliko zemalja sa kojima Evropa želi da gradi globalna partnerstva, i pored spomenutih Kanade i Japana, on je dodao Brazil, Tursku, i Indiju.

BUDUĆNOST NATO?: Što se tiče bezbednosti, i to vojne, naročito kakva se sudbina očekuje za NATO, dva dana pre početka Minhenskog foruma se održao sastanak ministara odbrane članica saveza u Briselu. Ministra odbrane, tj. samoproglašenog ministra ratnog Pita Hegseta je predstavljao daleko sposobniji i trez(ve)niji podsekretar za odbrambenu politiku, Elbridž Kolbi. Kolbi je u svom govoru predstavio kako Vašington vidi prošlost i budućnost NATO-a. U početku bejaše „NATO 1.0“, anti-komunistička alijansa konkretnih ciljeva, odlučna i rešena u svojim postupcima, ali i fleksibilna. I ona je bila izuzetno uspešna, što se vidi u njenoj pobedi nad SSSR-om, nakon čega je nastupio „NATO 2.0“. U ovom periodu, kaže Kolbi, NATO je pomerio svoja dejstva sa Evrope na druge delove sveta, a aktivnosti je uskladio „sa ciljevima intervencionizma međunarodnog poretka zasnovanog na pravilima.“ Knjige su napisane o tome koliko su se SAD pridržavale pravila u periodu svoje apsolutne hegemonije, ali

Druga opasnost po Zapad, iz Rubijevog govora, jeste imigracija neevropskih ljudi koji „prete našoj kulturi, društvenoj koheziji, civilizaciji“

što se Kolbija tiče, NATO 2.0 više ne koristi interesima SAD. Umesto njega, mora da se napravi „NATO 3.0“, koji je umnogome povratak na staro. Kolbi je citirao mnoge govore, dogovore, konvencije, planove i strategije iz perioda Hladnog rata, kako bi pokazao Evropljanima da se samo vraćaju na inicijalni plan i program NATO-a. Deluje da su u Vašingtonu shvatili koliko su štete napravili potraživanjem Grenlanda, carinama, i uvredama, i da sada pokušavaju da umire pa šarmiraju Evropljane. U ovom novom NATO-u, SAD bi prebacile svoje snage tamo gde su jedino Amerikanci sposobni da odgovore izazovima, a to je Indo-Pacifik. Pozvao se na novi dokument, Nacionalnu odbrambenu strategiju, koja je objavljena januara 2026. Po nazivu je slična Nacionalnoj bezbednosnoj strategiji iz novembra 2025, ali dva dokumenta imaju značajne razlike, pre svega po tome što je Kina jasno naznačena kao glavni protivnik u novijem dokumentu, dok se u starijem jedva spominje. Strateški koncept jačanja američkih snaga na Indo-pacifiku jako zvuči kao „Prebacivanje na Aziju“ (engl. pivot to Asia), što je strategija iz 2009. predsednika Baraka Obame, ali pomisao na poređenje sa njim Trampu mora da je odbojna.

Konačno dolazimo do govora Marka Rubija. I on je, poput Kolbija, započeo govor sećanjima na uspehe NATO-a 1.0 protiv „bezbožnog komunizma“ i „zle sovjetske imperije“, ali je zapao u dekadenciju nakon pobede. Uljulкао se Zapad, po Rubiju, u glupu pomisao da se istorija završila, usled čega se Zapad deindustrijalizovao, stupio nepromišljeno u slobodnu trgovinu, predao svoj suverenitet međunarodnim institucijama. Zasluge i ideje neoliberalizma su nekako

Tramp namerava da i dalje preoblikuje Evropu po svom liku

pripisane levici u ovoj verziji istorije, levici koja je izrodila i „klimatski kult.“ Zbog zelene tranzicije su zapadne zemlje upale u energetska siromaštvo i ekonomski pad, dok su neprijatelji Zapada (neimenovani ali za pretpostaviti je da je reč ili o Kini pojedinačno ili o celom globalnom Jugu koji se usudio da se industrijski razvije) eksploatisali i naftu i gas i ugalj i „sve ostalo“. „Ostalo“ bi mogli biti samo nuklearna energija i forme obnovljive energije: solar na, hidro i eolska. Sve obnovljive forme energije su na Trampovoj listi za odstrel dok Kina upravo gradi kapacitete u tim sektorima. Druga opasnost po Zapad, iz Rubijevog govora, jeste imigracija neevropskih ljudi koji „prete našoj kulturi, društvenoj koheziji, civilizaciji.“ Toj pretnji se suprotstavio Donald Tramp i Rubio je pozvao Evropljane da mu se priključe u odbrani Zapadne civilizacije koja je dala Betovena, Mocarta, Dantea, toranj u Pizi, jer, postavio je Rubio pitanje, za šta se vojske bore? „Ne za apstrakcije. Nego za narod, za naciju, za način života,“ dao je i odgovor, imenujući upravo tri apstrakcije. Velika evropska civilizacija je petsto godina, od 1490-tih (otkriće Amerike) do 1990-tih dala misionare, hodočasnike, vojnike, istraživače koji su naselili nove kontinente i stvorili nove imperije. Tom zlatnom dobu Evropa treba da se vrati. „Americi ne trebaju saveznici okovani krivicom i sramotom zbog svog nasleđa

Marko
Rubio i
Fridrih
Merc

**U Nemačkoj,
poziv na
„oslobođenje
od krivice
i sramote“
ima drugačiji
prizvuk jer
ga koriste
upravo u
AfD-u**

i kulture,“ što je poziv Rubija Evropi da prestane da se samobičuje oko transatlantske trgovine robljem, istrebljenja afričkih i američkih i australijskih urođeničkih stanovnika, oko porobljavanja Indije i Kine, oko prisilnih konverzija u hrišćanstvo. U Nemačkoj, poziv na „oslobođenje od krivice i sramote“ ima drugačiji prizvuk, jer ga koriste upravo u AfD-u kad pričaju o Holokaustu i nemačkoj krivici za dva svetska rata. „Oslobodimo se krivice“ je Nemcima zvučalo kao prikrivenija verzija prošlogodišnje Vensove podrške AfD-u.

Ovaj Rubijev govor, iako umiveniji od Vensovog, je u suštini poziv Evropljanima da se priključe SAD u novom pohodu na globalni Jug. Blagostanje Zapada jeste bilo zasnovano u velikoj meri na eksploataciji Afrike, Latinske Amerike, Bliskog Istoka, Indije, jugoistočne Azije. Bez jeftine radne snage koja šalje svoje sirovine u kolonijalnu metropolu,

ne bi se razvile evropske zemlje ni SAD. Momentalna reakcija na govor je bio aplauz, te ustajanje. Rubio je dobio stojeće ovacije svih prisutnih u sali, ministara i premijera i predsednika Evrope, s tim što su i Merc i Makron već bili otišli i ostavili druge da požnju gnev. Nekadašnji francuski ambasador u Vašingtonu i Tel Avivu, Žerar Aro je nazvao prisutne aplaudere „uplašenim starcima koji svoje vrednosti žrtvuju svojim strahovima.“ Ni evropski mediji, sem onih najamerikanskijih poput nemačkog „Velta“ nisu krili prezir prema ulizicama. Od novinara sa lica mesta, kao što su Gideon Rahman ili Lindzi Hilsum čujemo da su prisutni zapravo glumili aplauz, ali da je to bilo samo kako bi se dobilo na vremenu a da je „procedura razvoda uveliko u toku.“

Sam Rubio se nije vratio za Vašington, produžio je za Budimpeštu gde se sreo sa čovekom kojeg EU mrzi a Tramp obožava, Viktorom Orbanom. Njemu predstoje izbori u aprilu, a ankete mu ne predviđaju pobjedu. Zato je došao Rubio i rekao da, ako se Mađarska ikad suoči sa finansijskim poteškoćama, može da računa na američku pomoć, ukoliko Orban bude bio premijer. To je izjava tek malo manje eksplicitna od Trampove prošle godine da će Argentinci dobiti 40 milijardi dolara, ali samo ako glasaju za Havičera Mileija, njegovog istomišljenika. Na pitanje o produženju izuzeća za uvoz ruskih energenata, koja je Mađarskoj na godinu dana izdata u novembru, Rubio je rekao da je to izuzeće dato isključivo zbog prisnih veza Orbana i Trampa. Poruka Mađarima je jasna, a i ostatku EU. Tramp namerava i dalje da preoblikuje Evropu po svom liku. **3**

ČAS DETE, ČAS TATA

Amerikanci će zauvek biti „deca“ Evrope, kako reče šef Stejt departmenta, ali je vreme da ona, pod stare dane, utuvi da je njihov sadašnji lider postao njen „tata“, kako ga je krstio gensek NATO. Starom kontinentu je jedino prijalo priznanje da je predak Novog sveta, ne i da mu je isfabrikovani potomak.

Oba ova detalja, izvučena iz izjava Marka Rubija i Marka Rutea, pomažu da se u sažeto iskažu komplikacije u odnosima među zapadnim saveznicima, ispoljene na upravo održanoj Minhenskoj bezbednosnoj konferenciji. Ispostavilo se da na neraskidive krvne veze Amerika podseća Evropljane samo da bi oni lakše podneli diktat o prekrajanju političkih veza u njenu korist. Stavila im je na znanje da moraju da pristanu na status „mlađeg“ partnera. Koji zadovoljava njene sve zahtevnije prohteve u svojstvu „starijeg“ partnera. Administracija Donalda Trampa se, naime, posvetila podeli sveta na interesne zone, s Kinom i Rusijom. Sve te tri velike sile su se prećutno saglasile da im je zajednički cilj – rashodovanje Evropske unije, kao „nepodobne“ zajednice zemalja koja se inati floskuli o

prioriteta. Amerika je to i obelodanila – prvi joj je zapadna hemisfera, drugi Azija a tek onda Evropa. Rusiji i Kini su najvažniji međusobni, pa odnosi sa SAD i globalnim jugom.

Rubio je u Minhenu uveravao da se Evropi ne nudi podanički status već njeno jačanje usklađivanjem sa smernicama iz Vašingtona. Za samo godinu dana Trampovog drugog mandata, razlike su se, međutim, produbile.

Vrh Amerike čak preti evropskom suverenitetu nad Grenlandom. I izopštava se iz niza međunarodnih organizacija, pretenduje da užim sastavima konkuriše organima UN, ne veruje da ljudske aktivnosti doprinose klimatskim lomovima, seje nevericu u vakcine, zavodi kaznene carine, masovno proteruje imigrante kao pretnju zapadnoj civilizaciji i lokalnoj demografiji, prednost daje neposrednim transakcionim aranžmanima nad stvarnim pokušajima za sređivanje ukupnih međunarodnih odnosa...

Šef Bele kuće i njegovi saradnici tvrde da je međunarodni poredak mrtav i da je bio „glupav“. Drugi su se bogatili na našu štetu, tako da smo postali zavisni od tuđih isporuka, jadaju se trampovci. Amerika i Rusija se žale i da je Evropa izgradila državu blagostanja tako što joj je prva finansirala odbranu, a druga isporučivala energente.

Rubijevu blagoglagoljivost u Minhenu, zvaničnici su pozdravili kao dobru vest. Strahovalo se od pogoršanja odnosa, ali je ono izostalo u njegovoj retorici.

Međutim, odlaskom u Mađarsku (i Slovačku) on je potvrdio kurs trampizma – da po svom, izrazito desničarskom, ukusu utiče na ishod izbora u drugim zemljama. Pa je tako Viktoru Orbanu data više nego velikodušna podrška za izbore u aprilu. Lični odnosi s Trampom su mu toliko dobri, poručeno je, da će mu se dati sve što mu zatreba.

Orban se, inače, nije libio da uzvikne da EU predstavlja veću pretnju Mađarskoj nego Rusija. Valjda zato što se on ne slaže s kontinentalnom podrškom Ukrajini i zamerka Briselu njegovom potiskivanju ljudskih prava, nezavisnosti pravosuđa, slobode medija. Navodno je Orban pomenuo i aranžman za prelazak NIS-a u ruke Mola. Nije, valjda, gostu sugerisao da bi trebalo da pripomogne i predsedniku južnog suseda, koji je navijao za izbor Trampa, a ovde stalno odlaže izbore kao da nešto i nekog čeka.

Možda nešto treba da proizide i iz diplomatije. A stara izreka kaže da je „diplomacija veština da se ljudima kaže da idu dođavola, a na takav način da oni pitaju za pravac“. Direktor Eurointelidžensa, Wolfgang Munšau, u opsežnoj analizi sluti da su sada Amerikanci poslali Evropljane dođavola.

Nadam se da Evropljani neće Ameriku pitati za pravac, već da će ga sami odrediti. Recimo, ka širenju EU.

Pa da se opet vidi da mi, dođavola, idemo u nekom drugom pravcu, poznatom kao tumananje.

Ispostavilo se da na neraskidive krvne veze Amerika podseća Evropljane samo da bi oni lakše podneli diktat o prekrajanju političkih veza u njenu korist

svemoći nacionalnih država.

Kao glavnom dobitniku globalizacije, Pekingu je lakše da se ekonomski nameće pojedinim zemljama, pogotovo ako se njihov savez klima. Trampov kurs MAGA (Učinimo Ameriku ponovo velikom) Moskva praktikuje i pre nego što se taj proćuo, i mogao bi se nazove MRGA (Učinimo Rusiju ponovo velikom). A za to im smetnju predstavlja EU koja, za razliku od njih, računa s dobrovoljnim pristupom njenom širenju, u vidu neproklamovane MEGA (Učinimo Evropu ponovo velikom), pa bi da je rastave na sastavne delove. Karte se, pritom, mešaju na sve strane. EU i Kina su za nastavak globalizacije i liberalne trgovine, dok su SAD i Rusija za tumbanje svetskog ekonomskog poretka. Na čelu Amerike, koja je važila za barjaktara demokratskog sveta, Tramp se bolje sporazumeva sa autokratama, kao što su Si Đinping i Vladimir Putin. Neki njegovi potezi sugerišu da je u toku veleobrt – da se Amerika autokratizuje, umesto da se Kina i Rusija demokratizuju, kako im je dugo proricano. Te tri velesile su raspaljivale i nesklade u EU. Povremeno izgleda da je i u njoj i okolini došlo obrta, pa umesto da evropeizacija obuhvati seo Balkan, balkanizacija se uvlači u EU. U preraspodeli globalnih zahvata, EU koja ima najhumanije sisteme, spala je na treće mesto

BERAČ AGONIJE
@milutinmracni

Da l je ijedan od ovih „učinimo ih poznatim“, snosio ikakve posledice svojih nedela? Samo činimo kartelu uslugu da ih lakše promoviše na viši položaj. I tako do odlikovanja.
Pratilaca: 2.727

Saundtrek album za „Orkanske visove“

Britanska pevačica, glumica i kantautorka Charli XCX (Šarlot Ema Ajčison, 1992) objavila je 13. februara svoj novi album *Wuthering Heights*, saundtrek za filmsku adaptaciju kultnog romana *Orkanski visovi* Emili Bronte, u režiji Emerald Fenel. Film se trenutno prikazuje u bioskopima širom sveta, a distribucija je započeta i u bioskopima Srbije, čije projekcije prati izuzetno zapažena promotivna turneja glavnih glumaca koja je već privukla veliku pažnju publike i medija. *Wuthering Heights* je drugi saundtrek album u karijeri Charli XCX i donosi 12 originalnih pesama inspirisanih atmosferom i narativom filmske adaptacije. Među njima se izdvajaju ranije objavljeni singlovi *House* (feat. Džon Kejl, *Velvet anderaund*), *Chains of Love* i *Wall of Sound*.

Nakon velikog uspeha šestog studijskog albuma *Brat* (2024), nominovanog za *Gremi*, Charli XCX je želela da njen sledeći projekat bude potpuni kontrast elektronskom i dens zvuku tog izdanja. Soundtrek *Wuthering Heights* opisuje se kao „elegantan i brutalan“ zaokret – mračan, gotički i emotivno intenzivan. Saradnja sa rediteljkom Fenel započela je kao poziv da napiše jednu pesmu za film, ali je Charli predložila ambiciozniji koncept – kompletan album koji bi u potpunosti pratio filmsku priču. „Predložila sam: ‘Album?’ Jer zašto da ne? Želela sam da zaronim u personu, u svet koji je sirov, divlji, gotički, britanski, izmučen... Sve je to bilo potpuno drugačije od života koji sam tada živela. Bila sam potpuno unutra“, navela je Charli u objavi na platformi *Substack*.

Albumi globalne pop zvezde Charli XCX imaju snažan i rastući odjek i na srpskom tržištu – album *Brat* privukao je veliku pažnju domaće publike na striming servisima poput *Spotify* i *Apple Music*. Njeni albumi su dostupni publici u Srbiji kako kroz digitalne platforme, tako i u fizičkim izdanjima u prodavnicama i onlajn šopovima poput *MascomStore*, što dodatno potvrđuje njenu vidljivost i prisustvo na ovdašnjoj sceni. 📀

Fest, 53. put uz „izvinjenje“

Nakon jednogodišnje neizvesnosti o sudbini „festivala festivala“, otkazivanja i zakazivanja, pa otkazivanja, Međunarodni filmski festival – Fest biće, u organizaciji *CEBEF*, održan 53. put od 2. do 11. oktobra ove godine u Sava centru, najavio je Odbor Festa,

koji je za programskog direktora te manifestacije postavio filmskog urednika (u *Pink TV*) Dragana Jeličića. Pod motom *Izvinite na prekidu programa*, ranije je najavljeno, 25. i 26. februara biće organizovan Fest Intro u SC.

„Posle pauze od dve i po godine Fest se definitivno vraća i to u novom terminu od 2. do 11. oktobra 2026. Kao kopču sa ranijim terminom Festa u renoviranom i reaktiviranom *Sava centru* 25. i 26. februara ponudićemo beogradskoj publici Fest Intro u okviru koga će gledaoci moći da vide četiri najaktuelnija filma u ovom trenutku, koji zajedno imaju čak 12 nominacija za skorašnje *Oskare*, od kojih bih izdvojio film *Plavi mesec* Ričarda Linklejttera sa fascinantnim Itanom Houkom, kome će ovo biti jedino bioskopsko prikazivanje u Srbiji. Preostala tri filma su norveški *Sentimentalna vrednost* Joahima Trira, tunisko-palestinski *Glas Hind Ražab* Kauter Ben Haniye, kao i *Čarobnjak iz Kremlja* čuvenog francuskog reditelja Olivijea Asajasa o ranim danima Putina i njegovom dolasku na vlast“, poručio je Jeličić. 📀

„Žizela“ na „kartu više“

FOTO: MARIJA HELENA KLEMM

Velika scena *Srpskog narodnog pozorišta* u Novom Sadu, u kojoj je, za 28. mart ove godine, zakazano premijerno izvođenje baleta *Žizela* u koreografiji Aleksandra Antonijevića, rasprodata je za samo nekoliko sati, saopšteno je iz *SNP*. Glavne uloge u ovoj postavci, na poziv Aje Jung direktorke *Baleta SNP*, prihvatili su Marijanela Nunjez i Patricio Reve, prvaci londonskog *Kraljevskog baleta*. U predstavi nastupaju i prvaci, solisti i ansambl *Baleta*, a orkestrom *SNP* dirigovaće Džejs Tagl, gost iz Amerike. Reprizna izvođenja baleta *Žizela* zakazana su za 30. i 31. mart.

Rođena u Argentini, Marijanela Nunjez je neprikosnovena internacionalna baletska zvezda, upisana u istoriju londonskog *Kraljevskog baleta* kao najmlađa prvakinja ove prestižne trupe. Za svoj rad, ovenčana je najznačajnijim nagradama, među kojima je i Nagrada *Olivije za izuzetan doprinos umetničkoj igri*. Patricio Reve zvezda je kubanskog baleta i umetnik koga su svetski mediji nedavno predstavili kao novu uzdanicu britanske pozorišne scene i prvaka londonskog *Kraljevskog baleta*. Koreografiju baleta *Žizela* za *Balet SNP* potpisuje Aleksandar Antonijević, novosadski đak i umetnik izuzetne internacionalne karijere, koji se na poziciji prvaka *Nacionalnog baleta Kanade* zadržao više od dve decenije. Kostime za ovu predstavu je osmislio Zoran Dobrić, profesor scenskog kostima koji svoju uspešnu karijeru već godinama gradi na najprestižnijim školama u Njujorku, ali i kroz brojne izložbe, modne revije i naslovne strane najpoznatijih časopisa u Americi. Poseban kuriozitet nove *Žizele* jeste scenografija koju kreira tim vizuelnih umetnika iz Toronta. 📀

U jednom gradiću u Srbiji, dve porodice, uz živu muziku, punu trpezu i mnoštvo gostiju slave rođenje svog prvog unučeta. Radost se pretvara u zbunjenost, nevericu i na kraju očaj, kad saznaju da beba boluje od retkog genetskog poremećaja – *sindroma mačjeg plača*. Mlada majka, Milena, svesna je da joj se ruše snovi o karijeri rep pevačice, bebin otac, Igor, pod pritiskom svojih roditelja i sredine okreće leđa i ženi i detetu, ali drugi deda, Stamen, i njegova supruga Vera odluče da oni preuzmu životnu brigu o bolesnoj devojčici. Pokazaće se da to nije tako jednostavno...

Istinita životna priča Zorana Živanovića, penzionisanog fabričkog radnika iz Kragujevca, rešenog da, uprkos mnogobrojnim sistemskim i drugim preprekama, dobije starateljstvo nad bolesnom unukom, zainteresovala je svojevrmeno reditelja Gorana Paskaljevića, koji je rešio da o tome snimi igrani film, međutim, smrt ga je pretekla. To su ipak učinili njegovi sinovi Vladimir i Petar, kao producenti, poverivši režiju mladoj, već afirmisanoj Sanji Živković.

Publika u Srbiji imala je priliku da *Mačji krik* vidi u novembru prošle godine, na 31. Festivalu autorskog filma u Beogradu, nakon svetske premijere na Međunarodnom filmskom festivalu u Vancouveru, gde je osvojio specijalno priznanje za režiju. Film je prikazan i na festivalima u Sofiji (Nagrada kritike za najbolji prvi i drugi igrani film), San Hozeu, Torontu, Los Angelesu, Briselu, Sarajevu... i već je uveliko na repertoarima bioskopa u Kanadi.

Specijalna projekcija filma u Beogradu, biće održana 26. februara u *Dvorani Kulturnog centra Beograda*, nakon koje će se publici predstaviti ekipa filma. Njom počinje i ograničena distribucija filma, koji će, osim u *DKCB*, istog dana biti prikazan i u *Kulturnom centru Novog Sada*, sutradan u *Niškom kulturnom centru*, 6. marta u *Studentskom kulturnom centru* u Kragujevcu, a 7, 8. i 9. marta u *Kulturnom centru Požarevac*.

Poziv na osvešće

Za rediteljku filma *Mačji krik*, borba jednog dede, običnog radnika iz malog mesta u Srbiji, da dobije starateljstvo nad bolesnom unukom, zapravo je slika stanja društva i sistema koji odbacuju decu kao što je ta devojkica

Razgovarala: **Aleksandra Mijalković**

Smatram da je suludo što kod nas još ne postoji zakon roditelj/negovatelj, koji bi omogućio podršku roditeljima da se brinu o svojoj deci kod kuće, jer to je neprekidan posao i tako bi trebalo i da se tretira kako bi ta deca imala najbolje moguće uslove za razvoj. Znam da se za promenu zakona sad vodi borba i nadam se da će doći do nekih promena

Sanja Živković govorila je za *Novi magazin* nakon projekcije filma na FAF-u.

Šta je, sudeći po reakcijama gledalaca iz različitih zemalja, ono što u ovoj priči o jednoj običnoj porodici iz Srbije prepoznaju kao njima blisko i važno?

Iako se film bavi porodicom iz malog mesta u Srbiji, suočenom s mnogobrojnim problemima koje nosi ovdašnji zdravstveni i socijalni sistem, ovo je pre svega ljudska i emotivna priča, i mislim da je to čini univerzalnom. Takođe, taj generacijski sukob i moralna dilema oko deteta nešto je što očigledno dotiče ljude, i o čemu se uvek diskutuje posle projekcije, uglavnom na sličan način, gde god da smo gostovali s filmom. Naravno, u Srbiji su sve te okolnosti bliže, pa su diskusije na FAF-u bile iz drugačijeg, neposrednijeg ugla. Bilo je očekivano da ljudi još emotivnije reaguju.

Neobičan je put kojim je sudbina Zorana Živanovića dospela na filmsko platno. Šta je bilo odlučujuće da se prihvatite režije?

Zorana je Goran Paskaljević upoznao preko koscenariste Đorđa Sibinovića. Sudeći po svemu što sam čula, Goran je bio fascini-

ran tim čovekom i njegovom borbom da dovede malu unuku kući iz bolnice i tako joj spase život. Ta fascinacija prerasla je u želju da snimi film o njemu. Kad je Goran preminuo, Vlada Paskaljević mi je poslao scenario koji je njegov otac ostavio iza sebe, tema me odmah uvukla, smatrala sam da je apsolutni prioritet da ugleda svetlost dana i rekla sam Vladi da mora da je snimi. Nisam očekivala da će me par nedelja kasnije pitati da režiram film. Prihvatila sam jer je zaista retkost da me neka priča toliko privuče da želim da joj se posvetim godinama, koliko je potrebno da se realizuje jedan dugometražni film. Pre *Mačjeg krika*, samo jedan film, moji debitantski *Easy Land*, imao je takav efekat na mene.

Kako je izgledala saradnja sa Paskaljevićima, Vladimirom i Petrom?

Bili su zaista predani nameri da završe ovaj film zbog svog oca. Vlada je moj dugogodišnji prijatelj pa nam je bilo lako da komuniciramo, uprkos geografskoj distanci (on živi u Kanadi). Svakako za njih dvojicu ovaj film nosi dodatnu težinu i vrednost, te utoliko više cenim što su mi dali slobodu u radu. Iako Petar nije u svetu filma, pravnik je po struci, uključio se na snimanju i brzo učio.

Zašto ste se opredelili za naziv filma *Mačji krik*, iako se ovo stanje zapravo zove *sindrom mačjeg plača*, kako je u engleskoj verziji?

Jeste, devojkica boluje od *sindroma mačjeg plača*, ali ovaj film se ne bavi toliko njenim, koliko stanjem društva i sistema koji odbacuju decu kao što je ona. Opredelila sam se za naziv *Mačji krik* jer nosi snažniju poruku – to je krik, glas koji poziva na osvešćenje, otrežnjenje, empatiju. Tako je ujedno glasio i originalni naslov scenarija Gorana Paskaljevića, koji je i spominjao u svojim intervju-

Čenje i empatiju

ma govoreći o filmu koji planira da snimi. Zanimljivo je takođe da se u svetu to stanje retko naziva *Cat's Cry* / *Mačji plač*, već mnogo češće po francuskom nazivu *Cri-du-chat* sindrom, pa je i na međunarodnim projekcijama naziv *Cat's Cry* imao zanimljivu konotaciju.

Otkuda da upravo Jasmin Geljo igra glavnog junaka?

Mi smo već sarađivali u Torontu na jednom mom studentskom fil-

mu. Na našim prostorima Jasmina svi znaju po *Audiciji*, pozorištu, komičnim ulogama, ali moje iskustvo s njim omogućilo mi je da sagledam kako je on ozbiljan glumac koji može da nosi glavnu ulogu u drami. Osim veoma dobre role u filmu *The Waiting Room* Igora Drljače, nije imao puno prilika da to pokaže, jer se zbog rata preselio u Kanadu. Znala sam da je jako talentovan, te kad mi ga je Vlada spomenuo kao opciju, odmah sam

SANJA ŽIVKOVIĆ:
U ovim uslovima moraš da budeš ili lud ili jako kreativan da nastaviš da stvarаш

se složila da bi bio odličan izbor za ulogu Stamenaa.

Da li ste se upoznali sa protagonistima po kojima su građeni likovi, i koliko se oni, pošto je reč o igranom, a ne dokumentarnom filmu, razlikuju od stvarnih aktera?

Sa Zoranom sam se mnogo puta vidala za ovih četiri-pet godina i detaljno čula njegovu stranu priče. To mi je pomoglo da izgradimo lik Stamenaa. Upoznala sam i Slavicu (lik njegove supruge Vere u filmu), divnu ženu koja, nažalost, nije dočekala ekranizaciju njihove priče, kao i devojčicu Miju, koja sada ima 11 godina, i neke članove Zoranove porodice, a *pravu* Milenu, Zoranovu ćerku, nisam upoznala jer je bila u inostranstvu. Njen lik u izvornom scenariju bio je napisan vrlo jednostavno. Zato sam dala sebi slobodu, uz Vladinu saglasnost, da poradim na njenom karakteru i motivaciji. Taj element rep muzike, kao i njene snove, izmaštala sam zajedno s glumicom Andrijanom Đorđević, jer sam videla da postoji prostor u priči za to. Kao što ste rekli i sami, ovo nije dokumentarni film. I dok ima dobrih autentičnih trenutaka kojima su pravi likovi doprineli u scenariju, ovo je narativni film inspirisan stvarnim događajima.

Dvoje mladih glumaca imalo je težak zadatak da se izbori sa likovima neodgovornih, reklo bi se bezosećajnih osoba, niste im ostavili mnogo prostora da opravdaju svoje postupke i izbegnu osudu gledalaca, naročito kod Igora (Denis Murić), dok je sjajna Andrijana Đorđević ipak uspjela da svojoj Mileni doda više ljudskosti, kroz trenutke unutrašnjeg preispitivanja. Zašto ste bili tako strogi prema njima?

Ne gledam na te mlade likove kao da su razmaženi, sebični, bezosećajni... već je njihovo ponašanje posledica okolnosti u kojima se nalaze. Igora roditelji pritiskaju da odbaci dete „jer se u njihovoj porodici tako nešto nikad nije rađalo“. Sredina, porodica i društvo kojima pripada ne podržavaju ni

FOTO: BRIAN VAN WYK

njega ni Milenu. Igor je time frustriran i beži od stvarnosti kroz kocku i alkohol, i smatram da je Murić to odlično dočarao. Mislim da je posredi to da je zapravo društvo strogo prema njima jer im ne ostavlja prostor da dišu punim plućima. Milena se u startu oseća sputano u svom okruženju, bez pravih životnih prilika i mogućnosti, u generacijskom jazu sa ocem sa kojim ne uspeva da se sporazume, majku nema... Na sve to, njeni snovi o boljem životu ruše se pred saznanjem o zdravstvenom stanju njenog deteta. Veliko je to breme za jednu mladu devojkicu, i u ljudskoj je prirodi ponekad da se od toga pobegne kako bi se preživelo i opstalo. Smatram da je Andrijana to na pravi način oslikala.

Šta je bilo emotivno najpotresnije, a šta najveći izazov tokom snimanja? S obzirom da ste i sami majka, kako ste uspeali da održite ravnotežu između empatije prema likovima i rediteljskog zadatka?

Cela priča mi je bila potresna na početku. Sećam se kad sam prvi put pročitala scenario – tad sam i sama bila trudna – saosećala sam i sa Stamenovom borbom i sa Mileninom neizvesnošću. Još kad sam stigla do kraja scenarija i pročitala dokumentarni deo o pravnoj porodici, baš me je pogodilo. Na

▲
Kadar iz filma „Mačji krik“

Što se Srbije tiče, imam osećaj da živimo u najgorem trenutku, u vreme kad je kultura dovedena na potpunu marginu, ali sa druge strane, inspirisana sam borbom studenta i verujem da će doći do promene

snimanju nisam imala vremena da budem emotivna na taj način, ali saosećala sam s glumcima koji su bili u tom *stanju svojih likova* i kroz njih sam iznova doživela celu priču na sasvim nov način. Intenzivno je bilo, ali lepo.

Da li ste konsultovali pravnike, lekare, socijalne radnike..?

Koscenarista Sibinović je pravnik, tako da sam osećala sigurnost u tom smislu da je pravni postupak tačno napisan. Pored toga, Zoran je sve vreme imao Nadu, socijalnu radnicu koja mu pomaže da održi privremeno starateljstvo. U toku priprema sam se konsultovala i s doktorima, ali najznačajniji mi je bio razgovor s patronažnom sestrom koja više od 25 godina radi s bolesnom decom. Ona mi je rekla nešto što mi je ostalo urezano i tokom snimanja: „Trudimo se da pomognemo roditeljima koji se bore za svoju decu, ali isto tako razumemo kad neko ne može“. To mi je pomoglo da učvrstim osećaj koji sam imala od početka – poštujem i divim se Stamenovoj borbi, ali razumem i Mileninu odluku.

O potrebi zakonskog regulisanja državne pomoći porodicama sa osobama čija hronična bolest zahteva trajnu brigu, odnosno statusa dece koja su od rođenja onesposobljena za normalan samostalan život,

govori se širom sveta, tamo gde to nije dobro regulisano roditelji i članovi ugroženih porodica vode upornu borbu. S obzirom da ste dugo živeli u Kanadi, kakva je tamo situacija u poređenju sa Srbijom i Balkanom?

Odrasla sam u Kanadi, pa sam pomalo naivno mnogo toga uzimala *zdravo za gotovo*. Osećala sam neku sigurnost i nisam dovodila u pitanje socijalni sistem. Moja najbliža drugarica tokom odrastanja imala je starijeg brata ometenog u razvoju, koji je živio kod kuće sa svojom porodicom. Pohađao je specijalnu školu, ali brinuli su se o njemu roditelji i sestra, nisu bili na rubu egzistencije i to je za mene bilo normalno. Smatram da je suludo što kod nas još ne postoji zakon roditelj/negovatelj, koji bi omogućio podršku roditeljima da se brinu o svojoj deci kod kuće, jer to je neprekidan posao, i tako bi trebalo i da se tretira, a ta bi deca imala najbolje moguće uslove za razvoj. Mislim da je taj nedostatak podrške, nažalost, i doveo tu mladu majku da ostavi svoje dete u bolnici. Znam da se za promenu zakona sad vodi borba i nadam se da će doći do nekih promena.

Posle detinjstva u Kanadi, povratka u Srbiju, pa odlaska tamo, opredelili ste se da ipak živite u Beogradu. S obzirom

na krajnje nepovoljnu situaciju u srpskoj kinematografiji, da li ste se pokajali? Jeste li i lično uključeni u neke od građanskih inicijativa i proteste, možda kao rediteljka tu nalazite inspiraciju za svoj novi film, ili ste već krenuli u nešto drugačije?

Uostalom, i igrani prvenac, *Easy Land* o imigrantima zasnovali ste na sopstvenom iskustvu?

Da, trenutno živim u Beogradu s porodicom. Pomirila sam se s tim da ću uvek živeti na relaciji Kanada – Srbija, više na to ne gledam kao nerešiv problem, već sam prihvatila da je život takav, neizvestan. Život u Srbiji zaista probudi svest u nekim segmentima, sigurno je da bi mi ta svest bila drugačije satkana da sam ostala u Kanadi. Što se Srbije tiče, imam osećaj da živimo u najgorem trenutku, u vreme kad je kultura dovedena na potpunu marginu, ali sa druge strane sam inspirisana borbom studenta i verujem da će doći do promene. Išli smo na proteste, naravno, i to je uzbudljivo, osećala sam se kao deo neke revolucije. Jeste neizvesno sve ali trudim se da nastavim sa radom, pišem i sanjam o realizaciji sledećeg filma. U ovim uslovima moraš da budeš ili lud ili jako kreativan da nastaviš da stvaraš.

Jeste li još u kontaktu sa Živanovićima?

Sa Zoranom sam u kontaktu godinama, odlazila sam za Kragujevac da obidem njega i Miju, evo upravo sam se vratila iz jedne takve posete. On nije došao u Beograd da gleda film jer nije imao kome da ostavi unuku na čuvanje. Iako je bilo planirano da *Mačji krik* bude prikazan na velikom ekranu u Kragujevcu, složili smo se da je najbolje da ga prvo pogledamo zajedno, kod njih kući. Ponela sam laptop i pustila film na televizoru. Bilo je to zanimljivo iskustvo, kad je Zoran komentarisao film dok ga je gledao. Moj utisak je da je Zoran prepoznao sebe u liku, mnoge scene kao da je ponovo proživljavao. Bilo je veoma emotivno i drago mi je da smo u takvom intimnom okruženju zajedno odgledali film.

Izložba „Porodica vetra“ u Beogradu

Izložba *Porodica vetra* reditelja Stefana Đorđevića, koja će biti otvorena 19. februara u 19 sati, u *Filmskoj galeriji Dvorane Kulturnog centra Beograda*, može se pogledati do 1. aprila. Povod za izložbu je početak bioskopskog prikazivanja filma *Vetre, pričaj sa mnom* (u distribuciji *MegaCom filma*), koji je Đorđeviću doneo niz međunarodnih priznanja, uključujući prestižnu nagradu *Srce Sarajeva* na Sarajevo film festivalu 2025.

Izložba prikazuje promene, protok vremena i svakodnevne porodične odnose kroz fotografije, lične predmete i simboličke elemente, istražujući teksturu života i tugu kao deo okruženja. Fotografije, lični predmeti i jedno drvo, ne govore direktno o filmu, već o životu, promenama, protoku vremena, svakodnevnim borbama i odnosima koji se neguju i traju. Jedan takav odnos započeo je 2020, kad je izložba *Dnevnik o mami* i priča o Negrici Neci Đorđević, ispričana fotografijama njenih sinova Stefana i Boška, bila priređena u galeriji *Artget* u KCB.

„Sve porodice pripadaju vetru, jer se menjaju. Naša porodica se menja svake godine. Nekad to primetiš, nekad ne. Tek kad poređaš fotografije, leto pored zime, prošlu godinu pored ove, vidiš sitnice, nove bore, drugačiji pogled, nova lica, dok neka fale. Porodice vetra su svuda i tvoja je među njima“, objašnjava Savina Smederevac, jedna od autorki izložbe i izvršna producentkinja filma. „Ova izložba ne postoji da bi objasnila film, ona postoji da bi pokazala njegovu teksturu. Da pokaže da tuga nije samo emocija, nego i svet – dvorište, jezero, senka drveta, ruke, koža na suncu, večernje nebo, pas koji prilazi, porodica koja sedi i čuti“, dodaje Kata-

rina Kostandinović, autorka teksta koji prati izložbu. U pripremi i kreiranju izložbe, osim njih dve, pomogli su i Marko Risović, Milan Živković, Aleksandar Pavlović, Dragana Jovović, Bojana Aleksijević, Senka Ristivojević i Zorana Đaković Minniti.

U međuvremenu je, 13. februara, *Vetre, pričaj sa mnom* imao je, uz prisustvo ekipe filma, specijalnu projekciju u borskom bioskopu *Zvezda*, u gradu u kojem je sniman – gradu koji za autora i njegovu porodicu nosi snažno lično i emotivno značenje. „To je

bilo posebno veće. Film su prvi put zajedno pogledali najbliži Neci. Bila je to emotivna projekcija, ispunjena bliskošću i ljubavlju. Za sve nas, to je bio važan trenutak susreta sa sećanjima“, stoji u saopštenju ekipe filma.

U filmu igraju članovi rediteljeve porodice, koji zajedno rade na završetku radova na Necinoj kamp-prikolici. Uloge tumače Negrica Đorđević, Stefan Đorđević, Boško Đorđević, Đorđe Davidović, Budimir Jovanović, Ljiljana Jovanović, Marina Davidović, Vidak Davidović, Ana Petrović, Jana Mihajlović, Jakov Mihajlović i pas Lija. *Vetre, pričaj sa mnom* nastao je u koprodukciji Srbije, Slovenije i Hrvatske.

(Ne)ostvarene teorije

Godine 1996. američki politikolog Semjuel Huntington (1927-2008), profesor političkih nauka na univerzitetima Harvard i Kolumbija i član Saveta za nacionalnu bezbednost pod predsednikom Džimijem Karterom, objavio je svetski bestseller *Sukob civilizacija* (*The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*) – preveden na više desetina jezika, uključujući arapski, kineski i bengalski. Između ostalih, knjiga se 2000. pod naslovom *Sukob civilizacija i preoblikovanje svjetskog poretka*, pojavila i na srpskom jeziku, u zajedničkom izdanju podgoričkog CID i banjalučkog Romanova (prevod Branimir Gligorić).

Huntingtonov projekat bio je razvoj novog konceptualnog modela za opisivanje funkcionisanja međunarodnih odnosa nakon raspada Istočnog bloka krajem 1980-ih. Nije tvrdio da njegov model ima validnost koja nužno važi i nakon kraja 20. i početka 21. veka, umesto toga, on je svoj rad bazirao na geopolitičkom opisu sveta koji više nije zasnovan na „političkim“ ideološkim podelama, već na difuznijim kulturnim kontrastima, koje naziva „civilizacijskim“, u kojima verski supstrat igra centralnu ulogu, i na njihovim često konfliktnim odnosima.

Huntington je ovom knjigom „pokrenuo više diskusija nego bilo koji drugi mislilac u poslednjih 50 godina“ (*Forin afers*), a njegove teorije izazvale su senzaciju. Nisu se ostvarile, ali su izoštrile ljudsku perspektivu o sadašnjosti. U svojim razmišljanjima, on se u početku fokusirao na različite teorije o prirodi svetske politike u posthladnoratovskoj eri. Neki teoretičari i pisci tvrdili su da liberalna demokratija i zapadne vrednosti predstavljaju jedinu ideološku alternativu koja je preostala za nacije u posthladnoratovskoj eri. Huntingtonov učenik, Frensis Fukujama, na primer, tvrdio je da

Pre trideset godina Semjuel Huntington predvideo je *sukob civilizacija*. Danas on besni, ali ne između već unutar civilizacija

Piše: **Zoran Andrić**

je svet dostigao „kraj istorije“ u hegelijanskom smislu.

PODELA SVETA BA KULTURNE SFERE: Huntington je, s druge strane, tvrdio da, iako je era ideologije završena, svet se vratio u „normalno stanje“ koje karakteriše kulturni sukob. Verovao je da će budući sukobi prvenstveno biti kulturne i verske prirode. Štaviše, tvrdio je da će koncept različitih civilizacija kao najvišeg oblika kulturnog identiteta postati sve korisniji u proceni verovatnoće sukoba. U članku *Sukob civilizacija* iz 1993. objavljenom u časopisu *Forin afers*, kao kritiku Fukojamine knjige *Kraj istorije i poslednji čovek*, autor je napisao: „Pretpostavljam da osnovni izvor sukoba u ovom novom svetu neće biti prvenstveno ideološki ili ekonomski. Veliki jaz između ljudi i preovlađujući izvor sukoba biće kulturni. Nacionalne države će ostati najmoćniji akteri u svetskim poslovima, ali će se glavni sukobi svetske politike voditi između nacija i grupa različitih civilizacija. Sukob kultura će dominirati svetskom politikom. Linije razdora između civilizacija biće bojne linije budućnosti“.

Huntington stoga izgleda pripada primordijalistima, što znači da veruje da su kulturno definisane grupe veoma stara i prirodna pojava, dok je u svom ranijem radu delovao više kao strukturni funkcionalista. Njegov stav da će nacionalne države ostati najmoćniji akteri na svetskoj sceni takođe je više u skladu sa realizmom. U njegovom upozorenju da bi zapadna

civilizacija mogla da se sruši, odjekuju ideje Arnolda Dž. Tojnbijsa (1889-1975) i Osvalda Špenglera (1880-1936).

Ukratko, Huntingtonova teza kaže da nakon završetka hladnog rata, kulture, a ne političke ideologije, određuju svetski poredak. Nakon završetka sukoba Istoka i Zapada, politički svet je postao multipolaran i multikulturalan. Da bi izbegao nove globalne sukobe, Zapad mora da uzme u obzir i kulturne vrednosti koje nisu njegove. Greška je izjednačavati modernizaciju sa zapadnom kulturom ili „vesternizacijom“. Zapad mora da prihvati da njegove vrednosti ne dele druge kulturne sfere i da se one ne mogu širiti kao „univerzalne vrednosti“ tokom modernizacije.

Nakon što je razmotrio predstavljanje kulturnih sfera ili civilizacija u ranijim naučnim teorijama, Huntington identifikuje glavne savremene kulturne sfere, kojima obično dominira centralna država. Tako dolazimo do Huntingtonove podela sveta na kulturne sfere (*Sukob civilizacija*): Kineska (centralna država Kina), Japanska (centralna i jedina država Japan), Hinduistička (centralna država Indija), Islamska (nema centralne države), Pravoslavna (centralna država Rusija), Zapadna (centralne države SAD i – u Evropi – Francuska, Nemačka, Italija, Ujedinjeno Kraljevstvo, takođe, Zapadni svet), Latinoamerička (postojanje kao jedinstvenog kulturnog područja nije jasno, nema centralne države), Afrička (postojanje kao jedinstvenog kulturnog područja nije jasno, Etiopija predstavlja sopstveno kulturno područje, severnoafričke države pripadaju islamskoj kulturnoj sferi, Afrika južno od ekvatora može se spojiti u sopstvenu kulturu, sa Južnom Afrikom kao potencijalnom centralnom državom).

Da bi se izbegao *sukob civilizacija*, Huntington zastupa tri principa: **nemešanje** – neutralnost

SAMUEL P. HUNTINGTON

THE NEW YORK TIMES BESTSELLER

THE CLASH OF CIVILIZATIONS and the Remaking of World Order

"Dazzling in its scope and grasp of the intricacies of contemporary global politics." —FRANCIS FUKUYAMA, *The Wall Street Journal*

WITH A NEW
FOREWORD BY
ZBIGNIEW
BRZEZINSKI

prema intrakulturnim sukobima drugih, **zajedničko posredovanje** – pregovori između međukulturnih sukobljenih strana, i **zajedništvo** – potragu za vrednostima, institucijama i praksama koje dele sve kulture. To zvuči, skoro kao popularna formula – dijalog umesto sukoba civilizacija. Ali ako je dijalog više od strateškog pregovaranja između interesnih grupa, onda se ovde upravo to ne misli. Potraga za kulturnim zajedničkim karakteristikama nije isto što i potraga za sveobuhvatnim univerzalnim normama. Kulturne zajedničke karakteristike olakšavaju komunikaciju, ali nisu predmet komunikacije. Nasuprot tome, univerzalne norme, koje mogu

pretendovati na validnost preko svih kulturnih granica, najvažnija su tema međukulturnog dijaloga.

Upravljanje *sukobom civilizacija*, bilo na međunarodnom ili nacionalnom nivou, moguće je samo u okviru međusobnog poštovanja kroz dogovor o univerzalnim normama koje svi priznaju. Ove sveobuhvatne norme nisu dominantna kultura u smislu načina života obavezujućeg za sve, već pravila unutar kojih različite kulture mogu koegzistirati.

KRITIKA: Razni autori dovodili su u pitanje tvrdnje u *Sukobu civilizacija* – empirijski, istorijski, logički ili ideološki. „Pored opšte kritike naučne strogosti Hant-

ingtonovih argumenata, prigovori su usmereni na njegovu klasifikaciju kultura. Kriterijumi za ovu klasifikaciju su heterogeni, zasnovani u nekim slučajevima na religiji, a u drugim na nacionalnim granicama. Njihova primena je nejasna i kontradiktorna, a u mnogim slučajevima se odnosi na klasičnije borbe za moć za političku i teritorijalnu kontrolu, čime ne uspeva da potkrepi tvrdnju o centralnoj kulturnoj dimenziji ovih sukoba. Formula *sukoba civilizacija* deli sa nekim teorijama globalizacije stav da značaj nacionalnih država opada“. Debata o globalizaciji, sa fokusom na razvoj svetskog tržišta, stavlja ekonomske faktore u prvi plan, dok Huntington stavlja „kulturu“ u centar: Iako države ostaju najvažniji politički akteri u međunarodnom poretku, njihove akcije su u velikoj meri određene kulturnom lojalnošću ili antagonizmom, a manje racionalnim političkim ciljevima i drugim vrstama interesa (Simon Dic).

Politikolog Pol Masgrejv piše da „*Sukob civilizacija* uživa veliki ugled među političarima koji vole da pozivaju Sun Cua, ali malo stručnjaka za međunarodne odnose se oslanja na njega ili ga čak citira sa odobravanjem. Iskreno, *Sukob* se nije pokazao kao koristan ili tačan vodič za razumevanje sveta“. Noam Čomski kritikovao je koncept *sukoba civilizacija* kao novo opravdanje za Sjedinjene Države „za sva zverstva koja su želele da počine“, što je bilo neophodno nakon *Hladnog rata*, pošto Sovjetski Savez više nije predstavljao ozbiljnu pretnju.

Edvard Said je odgovorio na Huntingtonovu tezu u svom članku *Sukob neznanja* (2001), tvrdeći da Huntingtonova kategorizacija fiksnih „civilizacija“ sveta previda dinamičnu međuzavisnost i interakciju kultura. Kao dugogodišnji kritičar Huntingtonove paradigme i vatreni zagovornik arapskog pitanja, Said (2004) takođe tvrdi da je teza o *sukobu civilizacija* primer „najčistijeg, najočiglednijeg rasizma, svojevrstne parodije hitlerovske nauke, sada usmerene protiv Arapa i muslimana“.

Čuvar vrijednos

U knjizi *Teror i liberalizam* (2003), Pol Berman tvrdi da jasne kulturne granice više ne postoje. On tvrdi da ne postoji ni „islamska civilizacija“ ni „zapadna civilizacija“ i da dokazi za sukob civilizacija nisu ubedljivi, posebno kad se razmatraju odnosi poput onih između SAD i Saudijske Arabije. Štaviše, on ukazuje na činjenicu da su mnogi islamski ekstremisti živeli ili studirali u zapadnom svetu. Prema Bermanu, sukobi nastaju iz filozofskih uverenja koja različite grupe (ne) dele, bez obzira na njihov kulturni ili verski identitet. Timoti Garton Eš protivi se „ekstremnom kulturnom determinizmu, grubom do tačke parodije“, kad Hantington tvrdi da katolička i protestantska Evropa ide ka demokratiji, dok pravoslavna hrišćanska i islamska Evropa moraju da prihvate diktaturu. „Hantington nije bio prorok, već nekonvencionalni mislilac protiv mejnstrima“, kaže istoričar iz Majncja Andreas Reder.

ŠTA OSTAJE: Veliko dostignuće Hantingtonove knjige bio je njen fokus na kulturne razlike. Kulturna dimenzija igrala je glavnu ulogu u globalnim političkim dešavanjima 1990-ih godina. „Usmerena je i protiv pogleda na svet samouverenog zapadnog neoliberalizma i protiv pojma zapadnog univerzalizma koji veruje u progres“. Hantington je veoma pronicljiv kad kaže da ono što Zapad predstavlja kao univerzalne vrednosti često nije ništa više od zapadnog imperijalizma.

Knjigom *Sukob civilizacija* Hantington nije bio naučni pisac, već alarmanтни pamfletista stare škole američkog pragmatizma moći. Svojom gotovo romanesknom intervencijom želeo je da skine zaklone koji su omogućili Zapadu da iracionalnost religija, kultura i kultura svede na puke političke i sociološke upravljive kategorije. Ali, koliko god neke Hantingtonove teze bile pojednostavljene, danas svet izgleda mnogo više onako kako ga je on opisao nego onako kako su liberali sanjali posle 1989. godine. **Ž**

Jedina zemlja kojoj je pripadao bila je i ostala Jugoslavija, bez ogleđa na niz relevantnih kritičkih opaski koje je imao na njezin politički sustav i brojne neriješene društvene probleme

Piše: **Jaroslav Pecnik**

Zaprepastila me je i silno rastužila poruka: „Užasna vest, Vlado više nije među nama, još noćas sve je bilo normalno, a ujutro ga više nema...“, koju mi je 5. veljače poslala njegova supruga Mirjana. Kako (u)pitao sam se sav utučen i zatečen, pa još samo prije dva dana dugo smo telefonski razgovarali o novoj knjizi koju priprema i usprkos *poznoj jeseni* naših života (vršnjaci smo) ništa nije nagovještavalo tako iznenadni kraj. A, upoznali smo se i zbližili davne 1976. na odsluženju vojnog roka u Bileći i ostali prijatelj, pa i suradnici za cijeli život; obiteljski se družili, međusobno, nesebično pomagali i ohrabrivali, posebice tijekom 1990-ih godina i kasnije nakon raspada Jugoslavije, kad smo obojica u tim zlim i tragičnim vremenima ostali bez zaposlenja i izopćeni iz sredine (Beograd i Osijek) gdje smo živjeli.

MISAO BEZ GRANICA: Vladimir Krstulović (1950-2026) sredinom 1991. kao visokorangirani državni službenik, duboko razočaran i zgađen politikom Slobodana Miloševića dao otkaz u saveznom SUP Jugoslavije i aktivno se, na strani demokratskih snaga (jedan je od osnivača Saveza reformskih snaga Jugoslavije) angažirao protiv ratnohušakačkog nacionalizma. Za kaznu više se nikad nigdje u Srbiji, evo sve do svoje smrti, nije mogao zaposliti; sva su mu vrata preko noći bila zatvorena, tako da ih kasnije, svjestan da je ekskomuniciran, više nije ni pokušavao otvoriti. Vladimir je sa suprugom Mirjanom (rođena Paunović), profesoricom francuskog jezika (ubrzo je postupila slično kao suprug, dala je otkaz u nacionalistički kontaminiranu *Politi-*

ci) i troje djece prolazio pravi (po)ratni pakao i sam Bog zna kako su ta silna šikaniranja, svekoliku muku, egzistencijalnu neizvjesnost i neimaštinu fizički, psihički i materijalno izdržali. A, jesu, ostajući dosljedni svojim uvjerenjima. I onda kad se činilo da izlaza iz tog ludila i kaosa naprosto nema, nisu posustajali; sve su žrtvovali, samo kako bi svojoj djeci u tom sveopćem sivilu i beznađu omogućili nekakvu izglednu budućnost.

Danas im djeca žive izvan Srbije, u inozemstvu gdje su završili fakultet i zaposlili se. A, sve to, samo je dio kalvarije kroz koju su Krstulović prolazili, što je naravno ostavilo duboki, neizbrisivi trag i na Vladino jedinstveno književno i publicističko djelo, do danas nažalost krajnje marginalizirano i gotovo nepoznato koje poput nekakvog prelijepog, veličanstveno, a skrivenog bisera tek čeka da ga otkriju. Čeka svog tumača i promotora i siguran sam da će ga netko takav u neka bolja i sretnija vremena naći i na pravi način predstaviti javnosti; ne samo u Srbiji, već i čitavoj regiji, jer jedina zemlja kojoj je Krstulović pripadao bila je i ostala Jugoslavija, bez ogleđa na niz relevantnih kritičkih opaski koje je imao na njezin politički sustav i brojne neriješene društvene probleme. Bio je i ostao uvjeren i bez straha o tomu pisao i govorio, kako je Jugoslavija veliki izazov i jedini optimalni okvir svih naroda i narodnosti koje žive na ovim prostorima, a svi oni koji to ne vide, ili zaslijepljeni nacionalizmom ne žele vidjeti, zapravo (ne)svjesno rade protiv sebe i stvarnih interesa naroda kojem pripadaju i u ime kojih se zaklinju. U jednoj od svojih knjiga, nedovjbeno i iz osobnog iskustva je zapisao: „Čovjeku koji se usuđi misliti, odmah rade o glavi, jer vlastodršci dobro znaju da jedino misao nema granica“.

MEMOARI REVOLUCIONARA: Vladimir Krstulović se rodio 26. srpnja, 1950. u Beogradu, u kojem se i školovao (diplomirao je talijanski jezik i književnost) kao četvrto dijete Vicka Krstulovića, revolucionara (sa komunističkim stažem, dužim i od Titovog), narodnog heroja i legende borbi na Neretvi i Sutjesci i Lucije, partizanke koja je s njihovom troje djece (Maksim, Vitor i Nataša) rođene prije i uoči *Drugog svjetskog rata*, uz muža prošla sve najteže ofanzive narodnooslobodilačke borbe i u nekoliko navrata, u zadnji čas, igrom sreće i(li) sudbine izbjegavši smrt pred četničkom kamom. Vicko je iza sebe ostavio gomilu važnih bilježaka, dragocjene

sti boljeg svijeta

FOTO: PRIVATNA ARHIVA D. STOJKOVIĆA

memoarske građe, dokumenta i drugog materijala, ali nije ih sistematizirao i samo zahvaljujući silnom, upornom višegodišnjem trudu (i znanju) njegova sina Vladimira ugledali su svjetlo dana; u razdoblju 2012-14. u tri obimna toma bili su objavljeni *Memoari jugoslavenskog revolucionara*, koji su predstavljala pravu historografsku senzaciju, jer su NOB i uopće poslijeratni razvoj Jugoslavije prikazali u jednom novom, po mnogočemu nepoznatom i nesvakidašnjem svjetlu.

Veliku potporu cijelom je projektu pružio i Dragan Stojković, vlasnik i urednik izdavačke kuće *MostArt Jugoslavija* (Zemun), koji je kasnije objavio i tri Vladina romana: *Šalom porta nigra* (2020), *Šternov testament* (2022) i *Šutnja* (2025), uvjeren u iznimnu snagu etičkih poruka i visoku estetsku kvalitetu njegova literarna teksta. Naime, Krstulović je i kao svjedok i kao žrtva vremena zla u svojoj literaturi maestralno povezao etiku

i poetiku i ispričao neponovljive priče o smrti povijesti. Svjestan svih izazova i financijskih rizika koje je ovaj izdavački poduhvat nosio, usprkos svemu Stojković se prihvatio posla, sa jasnom sviješću da se radi o djelima od nesumnjivo visoke umjetničke vrijednosti koja jednostavno mora tiskati, jer spadaju među one rijetke knjige koje su zajedničko dobro (još) ono malo dobrih ljudi koji nisu i neće, zarad šake *Judinih škuda* prodati dušu đavolu ideologije, nacionalizma, klerikalizma, konzumerizma i svakog drugog primitivizma.

PROTIV ZABORAVA: Međutim, za mnoge, pa i one dobronamjerne problem je u tomu što je Krstulovićeve knjige gotovo nemoguće žanrovski odrediti; one su pisane u formi romana, ali istodobno su i zbirka eseja, neka vrsta autobiografskog štiva, monumentalna obiteljska saga, poetika... ali uvijek i u svakom pogledu dokaz o borbi za očuvanje našeg ljudskog identi-

Vladimir Krstulović i Jaroslav Pecnik na Beogradskom sajmu knjiga 2014.

teta i moralnog integriteta, protiv demona zla, društvenih zabluda, nepravdi i „vječnog vraćanja istog“. Dakle, borba protiv nepodnošljive lakoće zaborava kad se riječi uslijed bezočne, sveprisutne demagogije i manipulacije naprosto izližu i izgube svoj puni i pravi smisao. Krstulovićeve su knjige iznimno angažirane, ali ne u nekom puko ideološkom kontekstu, već u onoj mjeri koliko nam je stalo do istine, pravde, ljepote, dobrote i slobode. Vidim ga kao samozatajnog čuvara istinskih vrijednosti jednog boljeg, uljuđenijeg svijeta, hrabrijeg dijela našeg bića, boljeg dijela naših duša, *posljednjeg Mohikanca* autentične revolucionarne tradicije kojoj nije do isprazne promjene vlasti, već do istinske promjene društvenih i pravednijih socijalnih odnosa.

I ta je svoja uvjerenja dosljedno živio; znao je ponekad biti i težak, ali i uzvišen u toj svojoj beskompromisnosti i upravo zarad toga bio mi je drag, prijatelj kojeg sam volio, jer sam dobro znao da je u svakom pogledu bolji od mene. I bio sam ponosan na naše prijateljstvo i to ću ostati sve dok me bude. Imao je šestero unučadi s kojima se ponosio i koje je kao i svaki djed bezmjerno volio, uostalom kao i oni njega, ali tek kad odrastu postati će svjesni zašto su za djeda imali u svakom pogledu izuzetnog čovjeka; ne samo intelektualca od formata, takvih ima, istina sve manje, već stoga što će iz njegova književna djela moći iščitati jasne i nedvosmislene po(r)uke kako nikad ne treba pristajati na trule kompromise. Kako se zločincima i neljudima treba suprotstaviti čak i onda kad nemamo nikakvih izgleda na pobjedu, ali svaki naš sadašnji poraz nije uzaludan, on je залог naša buduće pobjeda. Sloboda nikad nije ostvarena, ona se uvijek, doslovno iz dana u dan osvaja. I da ono što se i(li) koga se voli, za to se mora(mo) boriti. Vjerujem, siguran sam da će s ponosom nositi breme, ali i časno nasljeđe prezimena Krstulović koje, možda zvuči pretenciozno, ali obvezuje. Na najbolji i najljepši mogući način kao mjera obiteljske, ali i društvene časti. **✚**

Put(ovanje) u 1984.

Šta povezuje dve grafičke novele, obe adaptacije poznatih dela i autora, smeštene u postapokaliptični svet distopije, u osnovi crno-bele, sa nijansama sive i štedljivim kolorom, jedna „prebogata“ tekstom, druga uz minimum dijaloga i svedenu naraciju, prva delo češko-japanskog, druga francuskog autora? Osim što su „dobrodošle“ u Srbiju, čiji bi autoritarni, polupismeni režim, možda, iz toga mogao nešto i da nauči (o posledicama svojih nepočinstava). A, još više, sluđeni narod sveden na „glasački broj“, čiju inteligenciju uporno vređaju vlastodršci prepunjenih džepova otetog.

VELIKI BRAT TE POSMATRA:

Odgovor je – beogradska izdavačka kuća *Darkwood*, u čijem su se izdanju, krajem prošle godine, pojavila ponovljena izdanja *1984*, britanskog pisca Džrdža Orvela (pravo ime Erik Artur Bler, 1903-1950), i *Put* američkog kolege Kormaka Mekartija (Čarls Džozef Makarti, 1933-2023). Matijaš Namai (Matyas Nemai, 1993) adaptirao je i ilustrovao Orvelov u grafički roman – *1984*, originalno štampan 2021. godine, a *Darkwood* ga, ćirilčnim pismom ponudio domaćim ljubiteljima devete umetnosti 2024. i 2025, u prevodu Alžbete Dešić Stropnicke i Ivana Jovanovića. Mani Larsene (Emmanuel Manu Larcenet, rođen 1969), pak, potpisuje *Put*, čije je prvo, latinično izdanje u Srbiji iz 2024. usledilo neposredno nakon premijernog objavljivanja u Francuskoj (*Dargo*), a krajem 2025. pojavila se i ćirilčna verzija, takođe, u prevodu Dragan Milojevića, kao

Krajem 2025. beogradski *Darkwood* objavio je dve grafičke novele koje simbolički mnogo toga govore o trenutnoj situaciji u Srbiji

Piše: **Dragan Stošić**

svojevrсна „čestitka“ autoru na upravo dobijenoj *Ajzner nagradi* za (najbolju) grafičku adaptaciju romana 2025. godine.

Nemai se sa Orvelovim najpoznatijim, distopijskim remek-delom iz 1949, uhvatio u „koštac“ jer, po njegovom mišljenju, uvek treba širiti svest i metode za zaštitu od totalitarističkog režima, manipu-

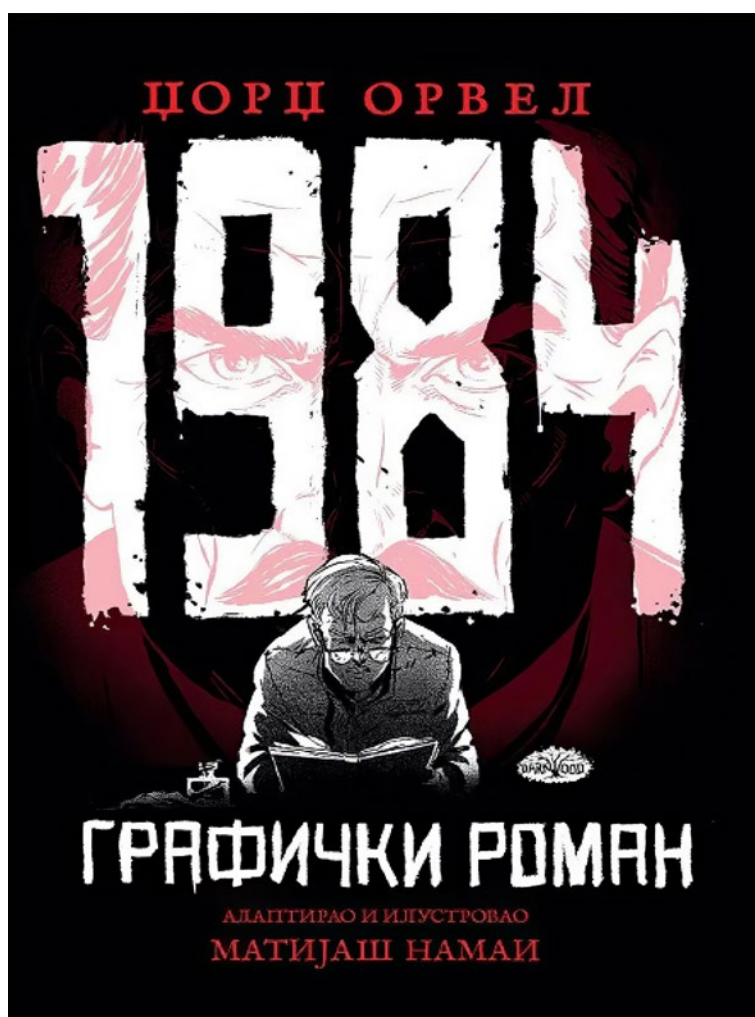
lacije i masovne histerije. To ga je i nagnalo, kako kaže, da svoju adaptaciju učini punom teksta iz izvornika, tako da se ne gubi ni na radnji, ni na sivilu, ni na osećanju bezizlaznosti, čemu nesporno potpomažu mnoge čuvene rečenice, tipa, „Rat je mir – Sloboda je ropstvo – Neznanje je snaga“, ili „Veliki Brat te posmatra“.

Radi pojačavanja svoje grafičke poetike i akcentovanja bitnih delova radnje i ključnih likova, on ovaj crno-beli, klaustrofobičan, bezlični svet, čiji je „vlasnik“ Veliki Brat, u pojedinim kadrovima i detaljima upotpunjava crvenom bojom, simbolično, tako, uvlačeći čitaoca/gledaoca u misaoni kurćslus izazvan totalnom kontrolom obezličene mase.

Radnja „Orvelovog sveta iz (verovatno) 1984“ data je iz vizure Vinstona, radnika u Ministarstvu istine, koji je zadužen za ispravljanje/krivotvorenje nepodobnih sadržaja u novinama, čime prošli događaji gube svoje postojanje, jer „ko kontroliše prošlost, kontroliše budućnost, a ko kontroliše sadašnjost, kontroliše prošlost“. Zahvaljujući (raspusnoj) Džuliji i (pogrešno procenjenom) O'Brajenu, njegova će se želja o pobuni protiv režima višestruko uvećati, i odvesti ga tamo gde završavaju svi idealisti ovog sveta. S duge strane, on predstavlja, sve one, možda još uvek malobrojnice, ali ljude koji žele da misle svojom, a ne tuđom glavom. Ljude koji povremeno, kad im istorija to dozvoli, svojim postupcima održavaju neugašenu „vatra slobode“.

SVETLUCANJE NADE:

„Kraj ove dugačke knjige nekako guši i vrlo je bolan“, rekao je Larsene u

jednom razgovoru o razlozima za adaptaciju *Put*, dodajući da je potrošio više od dve godine stalno iznova čitajući ovaj roman, neprestano crtajući... „U jednom momentu rekonstruisao sam nešto izgubljeno u nemilosrdnom svetu“, objasnio je. Otuda, reklo bi se, fantastičnim crno-belim „bojenjem“ postapokaliptičnog sveta, uz 14 nijansi sive, čime je, kako kaže, postigao „svetlucanje nade“, Larsene postavlja dvojicu protagonista *Put*a – Oca i Sina – u prostor bez vremena i granica, prošaran pepelom, lepljivim blatom i ruševinama, uokviren „beživotnim“ nebom i okeanom, okovan ledenom hladnoćom, koji pritiskaju leševi, kiše i sneg...

Larseneov „grafički“, tako, u stopu prati, „prozni“ Makartijev *Put*, u kome je nejasno poreklo apokalipse, a još je teže utvrditi kako su se otac i sin našli u „zamci“ sveta koji prestaje da bude onakav na kakav su ljudi navikli. Idealno je to, međutim, okruženje za razmatranje pitanja vere u smisao života, u dobrotu i humanost. Likovi, konstantno gladni, promrzli, neispavani i umorni (od svega), na svom putu „uče“ lekcije kako biti dobar čovek, može li se pojedinac suprotstaviti normama, a razum i emocije potisnuti

instinkt... Monotoni ritam njihovog kretanja sporednim putevima ka Jugu, presecaju svedeni dijalози između dečaka (koji tek zaranja u zlo koje ih okružuje) i oca (sa iskustvom i nepoverljivog bilo pre čemu ili kome), i skrivanje od povremenih (retkih) „slučajnih prolaznika“ koji lutaju istim svetom, iz različitih pobuda. I nema tu mesta za Boga i religiju, nadu i ljubav, moral je svetovni, utvrđuje se od situacije do situacije, slušajući jedino nagon za opstanak. Pa, ipak, junaci se trude da, osim porivom za preživljavanjem, izdrže i sačuvaju minimum dobrote, jer njih dvojica poslednji nose plamen čovečnosti u sebi.

IZDANJA U SRBIJI:

Roman *Put* Kormaka Makartija objavljen 2006. (IK Alfred A. Knopf), sledeće godine ovenčan je *Pulicerovom*

nagradom. U Srbiji ga je prvi put objavila IK Kontrast izdavaštvo (2016), u prevodu s engleskog Danila Lučića. Isti izdavač objavio je 2025. Makartijevu trilogiju o granici (*Svi ti lepi konji*, *Prelaz*, i *Gradovi u ravnicima*), a nešto ranije i romane *Krvavi meridijani* (2024), *Putnik / Stela Maris* (2023), *Satri* (2019), *Ovo nije zemlja za strance* (2019), i *Dete božje* (2017).

Orvelova 1984. imala je veliki broj izdanja na srpskom, između ostalih i *Kontrastovo* iz 2017. u prevodu Vlade Stojiljkovića, i *Lagunino* iz 2022, u prevodu Gorana Skrobonje. Jedno od svežijih je specijalno ilustrovano izdanje *Čarobne knjige*, sa ilustracijama Džima Bernsa, u prevodu Marije Pavićević.

Rad Matijaša Namaia je *Grafičkim romanom 1984*, prvi put predstavljen ljubiteljima stripa u Srbiji, dok je Mani Larsene, pre *Put*a, već bio poznat na ovim prostorima. *Darkwood* je ranije objavio dva njegova albuma iz serijala *Rokamboleska* (preterane i neverovatne avanture...) – *Sigmund Frojd 01: Pasji život* i *Vinsent van Gog 02: Linija fronta*, a *Najkula* je, pak, objavila nekoliko svezaka njegovog serijala *Karusel*, koji je realizovao sa scenaristom Žan Iv Ferijem. **z**

Dve decenije kasnije

Ovih dana *Čarobna knjiga* je podsetila ljubitelje *Betmena* na legende o tom liku, odnosno, ko je on i kako je nastao, u strip albumu *Betmen: Muk* (prevod Nikola Dragomirović), koji su pre dve decenije realizovali scenarista Džef Lob i crtač Džim Li (zajedno sa Skotom Vilijamsom i Aleksom Sinklerom). Najličniji slučaj *Mračnog Viteza*, oni su realizovali, kako sami navode u sasvim novom intervjuu u vezi sa ostavštinom *Muka*, a povodom ovog jubilarnog izdanja, zahvaljujući tadašnjem uredniku u *DC komiksu*, Marku „Čija“ Čijareliju, a ovo specijalno izdanje sadrži i skice,

dizajn likova, komentare Džima Lija, dizajn animirane adaptacije stripa. Tu je, konačno, i poseban epilog koji se sada prvi put pojavljuje u domaćem izdanju.

Džoker, Zagonetač, Rejš el Gul i ostali – prete da od Betmenovog života načine potpuni kaos. Ovi zlikovci su zapravo deo mnogo složenijeg, opasnijeg plana za konačno uništenje *Mračnog Viteza*, plana koji je skovao genije mnogo bliži Brusu Vejnu od bilo kog neprijatelja... Dosegnuvši tačku pucanja, Betmen će morati da upregne nešto više od svojih detektivskih veština kako bi raspetljao misteriju koja leži iza ubistvene zavere, pre nego što oni najbliži njemu osete njene posledice... **z**

Oni koji znaju istinu poživaju u Beogradu

Nedavno se navršilo 150 godina od rođenja Mileve Marić Ajnštajn, a povodom ovog jubileja država Srbija je upriličila više izložbi i svečanih akademija u Beogradu i Novom Sadu. Kuća Marićevih u Rumi, čije se renoviranje najavljivalo za 19. decembar prošle godine, ipak se nije desilo. Radovi u enterijeru kuće kasne, a fasada je dovršena.

Ali, uoči Milevinog rođendana pojavilo se možda i najvažnije otkriće vezano za nju – vest da svedoci zajedničkog naučnog rada Mileve Marić i Alberta Ajnštajna poživaju u Beogradu.

Tokom studija u Cirihu Svetozar Varićak, sin fizičara Vladimira, pomagao je Milevi u kućnim poslovima kako bi ona mogla da se posveti nauci. U Zagrebu, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (NSK), čuva se šest Milevinih pisama: četiri koja je poslala V. Varićaku i dva njegovoj supruzi Albini, kao i devet pisama koje je Albert uputio Vladimiru u razdoblju 1909–1913.

Piše: **Ljuba Đorđević**

FOTO: MARINA BULATOVIĆ

Grobno mesto br. 109, gde počiva Smilja Varićak na Lešću

Mileva Marić Ajnštajn se s porodicom Varićak dopisivala od 1910. do 1922. godine

To je javnosti u svom autorskom tekstu u „Politici“ (decembra 2025) predstavila novinarka i književnica Marina Bulatović, koja otkriva nepoznate detalje iz života i rada znamenite srpske naučnice, do kojih je došla nakon obimnog istraživanja, pripremajući roman „Srećna srpska Nova godina“.

SVETOZAR VARIĆAK: Njen roman je istinita priča o srpskim velikanima u kojem su Mileva Marić Ajnštajn, Nikola Tesla, Mihajlo Pupin, Milutin Milanković i Milena Pavlović Barili glavni junaci.

„U našem glavnom gradu počiva jedan od najvažnijih svedoka zajedničkog rada Mileve i Alberta, svedok iz prve ruke Svetozar Varićak rođen u Osijeku 1894, sin Vladimira Varićaka, srpskog i jugoslovenskog matematičara, fizičara i profesora koji je rođen u etnički srpskoj porodici u Austrijskom carstvu“, kaže Bulatović.

Kada je Vladimirov sin Svetozar završio maturu u Zagrebu, otpočeo je studije hemije na Politehnici u Cirihi, a Mileva i Albert su mu izdavali sobu u njihovom stanu. Svetozar svedoči da je Mileva posle napornih kućnih obaveza povremeno čak i posle ponoći rešavala matematičke zadat-

ke u Albertovim beleškama. Primetio je takođe da je njihov porodični život bio srećan, mada su njeni naponi prevazilazili njene moći. Članovima svoje porodice je govorio: „Albert, do tada neiskusni sa predavanjima, imao je dosta posla oko njihovih priprema, pa mu je Mileva po svom običaju i tu pomagala.“

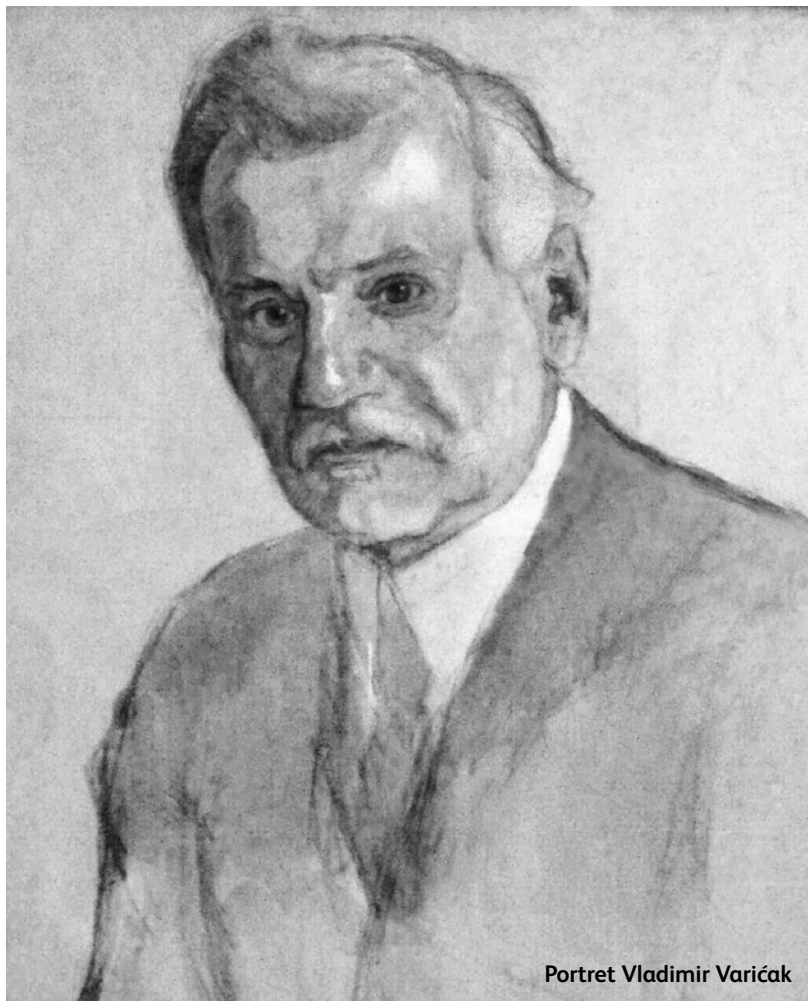
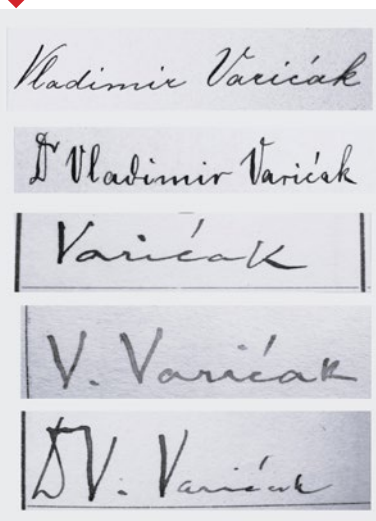
Tokom njegovih studija, dok je bio „na stanu i hrani“ kod Mileve i Alber-

ta, Svetozarev otac Vladimir je uveliko predavao u Zagrebu, istraživao i objavljivao radove na temu teorije relativiteta i intenzivno se dopisivao sa Ajnštajnovima.

Svetozar je, po vlastitom kazivanju, pomagao Milevi u kućnim poslovima kako bi ona mogla da se posveti nauci.

U Zagrebu, u Nacionalnoj i sveu-

Potpisi Vladimira Varićaka

Portret Vladimir Varićak

Više od saradnice, vrhunska naučnica

Mileva Marić Ajnštajn, prva supruga čuvenog teoretičara, rođena je 1875. godine u Titelu, u tadašnjoj Austrougarskoj. Bila je jedna od prvih žena n samo sa ovog područja, već u evropskim razmerama, koje je fiziku i matematiku studirala na prestižnim univerzitetima u Cirihi i Hajdelbergu, gde je upoznala Ajnštajna.

U braku su dobili troje dece, ali njihova veze je bila više od romantične, intelektualna i naučna. Nakon razvoda 1919. godine, Mileva je ostala sama sa decom, a iako je dobila novac od Ajnštajnovog Nobelove nagrade kao deo njihovog sporazuma, njena karijera u nauci je praktično završena.

Preminula je 1948. godine u Cirihi, u relativnoj anonimnosti, ali poslednjih decenija XX i u ovom veku njena Velika uloga u najvažnijim naučnim otkrićima Ajnštajna sve više dobija na značaju, a i ona kao vesnica armije naučnika koje menjaju svet.

NM

ARHIVA VOJISLAV I DUŠAN VARIĆAK

ARHIVA VOJISLAV I DUŠAN VARIČAK

Sinovi Vladimira Varičaka – najstariji Svetozar (doktor hemije) stoji, tu su i Vladimir (pravnik), Milutin (agronom) i Bogdan (biolog)

čilišnoj knjižnici (NSK), čuva se šest Milevinih pisama: četiri koja je poslala Vladimiru Varičaku i dva koje je Mileva poslala njegovoj supruzi Albini, kao i devet pisama koje je Albert uputio Vladimiru u razdoblju 1909–1913. Mileva se dopisivala sa porodicom Varičak od 1910. do 1922.

DOLASCI U SRBIJU: Milevin otac Miloš Marić je umro od moždane kapi krajem februara 1922, a kada je Mileva išla na pomen ocu u Srbiju, u Zagrebu je posetila i porodicu Varičak. Iz pisma nakon njenog povratka u Cirihi, ona se zdušno zahvaljuje na gostoprimstvu porodici Varičak, koji su je veoma lepo primili i ugostili. Takođe, hvali Vladimirovog sina Svetozara,

rekavši da je bio jako galantan.

Svetozar se u junu 1918. u Zagrebu oženio Srpkinjom, profesorkom biologije Vidosavom Somborski, sa kojom je 1920. dobio ćerku Smilju. Ćerka mu je bila profesorka engleskog jezika u Beogradu.

„Upravo je Smilja Varičak najpoznatijim Milevinim biografima, fizičaru Đorđu Krstiću, koji je skoro 50 godina istraživao Milevin i Albertov život i rad, kao i dr Radmili Milentijević prepričavala sećanja svog oca Svetozara koji je ukućanima rado govorio o životu u Cirihi, kod Ajnštajnovih. I Desanka Đurić-Trbuhović u svojoj knjizi 'U senci Alberta Ajnštajna' piše o prijateljstvu porodica Marić i Varičak. Smilja Varičak počiva

na groblju Lešće, što niko nije znao. Njeno grobno mesto nije plaćeno od 1999. pa je bilo izvesno da će se njen grob prekopati u najskorije vreme, kako su mi saopštili iz JKP Pogrebne usluge. Na Lešću nema ni njenog imena ni spomenika, samo zemlja i trava“, objašnjava Marina Bulatović.

Ona podseća da se doktor hemije Svetozar Varičak iz Zagreba preselio u Srbiju 1928, a radio je u Kragujevcu i Kruševcu, istražujući hemijske otrove i mogućnosti zaštite od njih. Umro je u Beogradu u 38. godini života, 29. septembra 1932: „Sahranjen je na Novom groblju u Beogradu, ali na njegovom grobnom mestu ne postoji nikakav trag da Svetozar tu počiva.“

Na naše pitanje da li se obratila nadležnim institucijama kako bi grobna mesta sina i unuke slavnog matematičara Vladimira Varičaka bila dostojno obeležena i sačuvana od zaborava, Marina Bulatović odgovara potvrdno.

„Obratila sam se Ministarstvu kulture i Ministarstvu spoljnih poslova Srbije, ali od njih za sada odgovora nema. Pisala sam i upravi groblja i dobila informaciju od Marine Račić, rukovodioca Službe za informisanje i komunikaciju odnosa sa građanima JKP Pogrebne usluge, da će za grob na Lešću koji se decenijama ne plaća i gde je izvršilac sahrane bila opština Palilula, uneti napomenu o značaju osobe koja je tu sahranjena, kao i nalog da se grob ne dira do daljeg. To je prva utešna vest. No, kao što ne mogu da zamislim da bi Jevrejska zajednica, bilo gde u svetu, dozvolila da se prekopa grob nekog svedoka Albertovog života i rada, tako ne mogu da zamislim da ni država Srbija to dozvoli“, objašnjava naša sagovornica.

POMOĆ IZ KAĆA: Marina Bulatović naglašava da je veliku pomoć pri pisanju romana imala od porodice Marića iz Kaća, čiji su joj članovi pričali o prijateljstvu između porodica Marić i Varičak.

Ona ističe: „Istina uvek nađe svoj put, već pet godina proučavam arhivsku građu o Milevi i čitam sve moguće knjige na tu temu. Nedavno sam došla i do knjige 'Kolekcija Perilo, hemičar Svetozar Varičak i arhitekta Miloš Somborski', gde sam pročitala

Sinovi Vladimira
Varićaka

ARHIVA VOJISLAV I DUŠAN VARIČAK

Doktor hemije Svetozar Varićak iz Zagreba preselio se u Srbiju 1928, a radio je u Kragujevcu i Kruševcu istražujući hemijske otrove i mogućnosti zaštite od njih. Umro je u Beogradu u 38. godini života, 29. septembra 1932.

da je Svetozar Varićak sahranjen na Novom groblju u porodičnoj grobnici Somborskih.“

Pored njega su, kako piše, sahranjeni supruga Vidosava, tašta Julka i tast Isidor: „Ali, kako svaki izvor proveravam na više mesta, zahvaljujući upravi JKP Pogrebne usluge sam saznala da ovi navodi nisu tačni. Svetozar i njegov tast Isidor počinjavu na

Novom groblju na parceli 2, grobno mesto br. 51, a njegova supruga Vidosava (rođena Somborski) je sahranjena na parceli 79, grobno mesto br. 33, zajedno sa svojom majkom Julkom; dok je ćerka Smilja sahranjena 15.04.1998. na Lešću, na parceli 31A, grobno mesto br. 109.2

Eto, i pogrešan trag ponekad odvede tamo gde treba – do istine. **3**

Novi magazin

IZLAZI SVAKOG DRUGOG ČETVRTKA

IZDAVAČ:

Društvo za novinsko-izdavačku delatnost

“Agenda 2020“ d.o.o., Beograd,

Dečanska 8/III

PIB: 106978740, MB: 20717467

Telefon: 060/88 66 513

E-mail: redakcija@novimagazin.rs,

nm.novimagazin@gmail.com

Osnivačica i prva direktorka:

Nadežda Gaće

V. D. glavne i odgovorne urednice:

Jelka Jovanović

Zamenik glavne urednice:

Mijat Lakićević

Urednica portala:

Milena Ilić Mirković

Art direktor:

Bojan Radulović

Urednica fotografije:

Marija Kolaković

Uređuje:

Urednički kolegijum

Redakcija:

Jelena Aleksić, Svetozar Raković

(region), Nenad Kovačević, Dragan

Stošić (kultura), Ivan Jovanović, Julijana

Mojsilović (svet), Iva Gavrilović

Stalni saradnici:

Ljubiša Jovanović, Aleksandar

Arsenijević, Branko Vučković, Mira Popović

(Pariz), Drago Hedl i Srdan Dvornik

(Zagreb), Savo Pejčinovski (Skoplje),

Veseljko Koprivica (Podgorica), Vildana

Selimbegović (Sarajevo), Marija

Šajkaš (Njujork), Gordana Katana

(Banjaluka), Zoran Andrić (Minhen),

Marko Savković, Nenad Radićević,

Milica Maksimović, Mirjana Stevanović,

Miroslava Pudar, Mirko Dautović, Stefan

Vladislavljev, Milan Nikolić, Slobodan G.

Marković

Stalni kolumnisti:

Momčilo Pantelić, Dimitrije Boarov,

Nataša Vučković, Dejan Atanacković

Lektura: Lidija Cenić

Prelom: Studio triD, Beograd

Poslovna sekretarka:

Dubravka Vasić

Advokatica redakcije:

Nataša Dragović Raković

Računovodstvo: Slavica Miljanić

Distribucija: Beokolp d.o.o., Beograd

Štampa: Rotografika, Subotica

TK RAČUN: 220-138242-41

ProCredit Bank

Registrovano kod APR pod brojem

BD 27649/2011 08.03.2011.

Novi
Magazin je
član Saveta
za štampu

DA LI ĆE IKADA STATI RUSKA AGRESIJA NA UKRAJINU?

FOTO: ANDREJ VARGA

Rat u Ukrajini 24. februara ulazi u petu godinu totalne ruske agresije. Od svakodnevnih nemilih izveštaja iz ukrajinskih gradova, stradanja civila i dece, ostaje nejasna slika kuda vodi ovaj rat i da li je mir sa takvim neprijateljem kakav je Rusija uopšte moguć?

Protivrečni su svi zaključci koji mogu da se izvuku iz četiri pune godine najmodernijeg ratovanja u ljudskoj istoriji. Pre svega, kome i do koje mere ovaj sukob u svetu ide na ruku, kao i ko i u kojoj meri je gubitnik ovog rata. Najnevidljiviji je uspeo da ostane glavni igrač bez koga Rusija ovaj sukob nikad ne bi počela, a to su Kina i Putinov najveći saveznik – Si Đinping.

Rat u Ukrajini od samog početka nije bio regionalni. Iza tog sukoba stala je Kina i lično njen lider pružajući političku, ekonomsku i posrednu vojnu podršku Rusiji. Kina najviše benefitira od svega što je izazvao rat u Ukrajini i ona jedina može da obuzda Putina koji joj je trenutno vazalski podređen. Trampova igra podilaženja Putinu je pridobijanje ruskog lidera ne samo da zaustavi rat i potpiše mirovni sporazum, već da se Rusija uz ogromne lične interese izvuče iz zavisnosti od Kine.

Iako je nakon Ukrajine najviše ugrožena, Zapadnoj Evropi istovremeno do određene mere odgovara da taj sukob traje kako Putin ne bi preusmerio hibridni rat protiv NATO i EU. Prisetimo se, povlačenje NATO-a bio je jedan od prvih

stalne vazdušne uzbune, vreme u Ukrajini se meri na sate. Pogotovo na hladnoći od -20 C. Još jedna protivrečnost je svet kojem je teško da izgovori očiglednu i Putinom više puta zvanično izjavljenu nameru da se u Ukrajini već četvrtu godinu odigrava – genocid. Smrzavanje civila je samo novi oblik uništenja jednog naroda. Ako reč „genocid“ izgovore na Zapadu, znači da nisu sposobni da reaguju i zaustave dželata. Ako je izgovore na globalnom Istoku, znači da dželata podržavaju. Kao obično u takvim situacijama, kupuje se vreme i čeka se reč međunarodnih sudova...

Iako je utisak iz vesti da ruske snage svakodnevno zauzimaju metar po metar ukrajinske teritorije, Rusija je najveći gubitnik rata koji je započela. Rat u Ukrajini treba gledati očima carske Rusije, čijim se parametrima orijentiše ruski predsednik. Izmenivši Ustav Ruske Federacije i pripojivši četiri ukrajinske oblasti (Donjecku, Lugansku, Hersonsku, Zaporizšku) i Krim, ruski predsednik je obnovio ruski imperijalizam. Putin je u tom kontekstu trenutno gubitnik, jer osim Krima nije useo da u potpunosti kontroliše ni jednu od pomenute četiri oblasti. I tu svi mirovni pregovori padaju u vodu, ma koliko ubedljivo sve to zvučalo u medijima.

Putin je izgubio kontrolu nad južnim Kavkazom, Centralnom Azijom i Bliskim istokom. Rusija polako gubi uticaj u svetu, koji preuzimaju Kina i druge države. Cena rata ljudskih žrtava je najveća. Na ruskoj strani kao topovsko meso ranjenih i ubijenih je oko 1,3 miliona, dok je sa ukrajinske nekoliko stotina hiljada.

U ljudskoj je prirodi dvoličnost, da se umori od bola smrti i patnje, posebno tuđe. A to se događa sa zapadnim susedima Ukrajine i društvima koji su kada je počela agresija žrtvi davali sve, da bi je kasnije gledali kao teret. Gde je u svemu tome Srbija? Možda najviše protivrečna. (Pro)ruska propaganda stvorila je medijski privid da je Srbija najveći saveznik Kremlja i neprijatelj Ukrajinaca. I doista, poslednja istraživanja govore da je krvnik Putin najpopularniji u Srbiji i da bi na imaginarnim izborima pobedio Aleksandra Vučića. Realnost je nešto optimističnija. Srbija je uglavnom podržavala Ukrajinu pri glasanju o rezolucijama u Generalnoj skupštini UN-a. Ono što je najvažnije, Srbija snabdeva Ukrajinu krajnje neophodnom municijom, što posebno iritira Moskvu.

Dobrota je svakako bez suze empatije i dobro proračunata u rusofilskom Beogradu. Ukrajina formalno ne priznaje nezavisnost Kosova, a municija je Vučićevo kupovanje ljubavi na Zapadu u novom vrlo militantnom svetu.

I najvažnije, da li će i kada stati rat u Ukrajini? Da, jedino ako bude Rusija poražena – vojno ili ekonomski. Ukoliko Rusija dobije barem delimično ono što traži u aktualnim mirovnim pregovorima, Putin će ići dalje. Ako četiri oblasti barem formalno ne budu pod kontrolom Kijeva, a Rusija pristane na neki mirovni sporazum, Putin istovremeno može da pokrene novi konflikt, recimo na baltičke republike kako bi testirao član 5 Ugovora NATO. Verovatno ih niko tamo neće braniti a Putinov zahtev o totalnom povlačenju NATO-a iz jugoistočne Evrope tek tada će da postane aktuelan.

Ako se, pak, ugasi crvena lampica terminatoru i ruska mašinerija rata bude zaustavljena, Rusiju može da čeka implozija. Kao za vreme raspada SSSR-a. Ovako začaurena sankcijama Ruska Federacija još dugo može da funkcioniše i posle biološkog nestanka Vladimira Vladimiroviča.

Međutim, unutrašnja duboka kriza mogla bi da izazove sukobe na Kavkazu, koji je inače najosetljiviji deo Ruske Federacije. Tada i najbliži saveznici, poput Kine mogu postati ruski rivali i podsetiti Kremlj kako se u belim rukavicama grabilo teritorije za vreme Opijumskih ratova i oslabljene Kine u XIX veku. **Z**

Rat u Ukrajini od samog početka nije bio regionalni. Iza tog sukoba stala je Kina i lično njen lider pružajući političku, ekonomsku i posrednu vojnu podršku Rusiji. Kina najviše benefitira od svega što je izazvao rat u Ukrajini i ona jedina može da obuzda Putina koji joj je trenutno vazalski podređen. Trampova igra podilaženja Putinu je pridobijanje ruskog lidera ne samo da zaustavi rat i potpiše mirovni sporazum, već da se Rusija uz ogromne lične interese izvuče iz zavisnosti od Kine

Boris Varga, novinar i politikolog. Magistrirao je na Lavovskom nacionalnom univerzitetu u Ukrajini, na Fakultetu žurnalistike (2000) i doktorirao na Univerzitetu u Beogradu, na Fakultetu političkih nauka (2012). Autor je i dugogodišnji saradnik više međunarodnih i regionalnih medija (BBC na ukrajinskom, Al Jazeera Balkans, Vreme, Autonomija) i nevladinih organizacija.

U novinarstvu i istraživanjima bavi se međunarodnim temama, regionom bivše Jugoslavije i bivšeg SSSR. Detaljnija biografija: www.borisvarga.com

Putinovih zahteva još pre napada na Ukrajinu. Alijansa je učinila suprotno – proširila se na Finsku i Švedsku. Predsednik Ukrajine Volodimir Zelenski pokazao se ne samo kao dobar u ulozi predsednika, već i vrhovnog komandanta i lider napadnute države oko čije sudbine se prekomponuje i sudbina transatlantskog partnerstva. Četiri godine Zelenski konzistentno u kadru pažnje drži dinamiku odbrane Ukrajine, kako za svoje građane, tako i za zapadne saveznike koji povremeno gube entuzijizam.

Međutim, vremenom se kabinet ukrajinskog predsednika pretvorio u neformalnu vladu, a demokratske institucije vlasti u Ukrajini tokom ratnog stanja počele su da gube svoju primarnu ulogu. Prošlogodišnje korupcionaške afere i pokušaj da se u uslovima rata kontrolišu specijalni sudovi za borbu protiv korupcije – izveli su ukrajinsku omladinu na ulice. To nisu studenti u Srbiji da se stalno pravdaju da ne žele „obojenu revoluciju“ i da ruše vlast, već odlučna deca iskusnih revolucionara „Narandžaste“ (2004) i „Revolucije dostojanstva“ (2013/14) na Majdanu, koji su Zelenskom, vladi i parlamentu dali rok od odmah da vrata antikorupcijske zakone, što je i učinjeno. To bi trebala biti lekcija za Srbiju.

Nije floskula da se Evropa brani krvlju Ukrajinaca. Zbog

3 NOVI 3 MAGAZIN

Prvi
saznajte
najnovije
vesti

Mobilna aplikacija Novog magazina

**3 NOVI
3 MAGAZIN**

REC ●

PODCAST

**Innovation in
digital news**

